

δρόμος

ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΕΝΕΡΓΕΙΑ S.O.S.

**Στις 20 Οκτωβρίου
εκδικάζεται στο ΣΤΕ
η προσφυγή πολιτών
για την καταστροφή
των ενεργειακών
υποδομών**

Ετοιμάζουν τετελεσμένα
για την οριστική
καταστροφή του ΑΗΣ Αγίου
Δημητρίου

ΣΕΛΙΔΑ 13

ΑΙ: ΕΝΑ ΟΠΛΟ ΜΑΖΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗΣ ΧΩΡΙΣ ΕΚΡΗΞΗ

ΣΕΛ. 20-21

Η πρέσβειρα και οι «κακομοίρηδες» των Αθηνών

• Η Γκίλφοϊλ θύμισε στο πολιτικό προσωπικό ποιος κάνει κουμάντο • Προσεχώς και ο ΥΠΕΞ Ρούμπιο στην Ελλάδα • Το σύστημα Μητσοτάκη δέχεται πιέσεις «από τα πάνω» και «απ' έξω» για αλλαγή φρουράς • Σε εκνευρισμό η κυβέρνηση που καθυβρίζει τον λαό και μοιράζει χρήμα στις ελίτ • Βουβή και δυσαρεστημένη η ελληνική κοινωνία

ΣΕΛΙΔΕΣ 3 & 8-9

ΤΟ ΘΕΜΑ

Κυψέλη: Τα σπίτια με ρωγμές, ο εργολάβος περιμένει αποζημίωση

ΣΕΛΙΔΕΣ 2-3

ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Κυβερνητικές αναταράξεις ενόψει τρανταγμάτων σε πολλαπλά μέτωπα του Κώστα Δημητριάδη

ΣΕΛΙΔΕΣ 4-5

ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΗ

Τουρκική πίεση από το Αιγαίο μέχρι την Κύπρο

ΣΕΛΙΔΑ 10

ΔΙΕΘΝΗ

Η γαλλική ελίτ βλέπει εφιάλτες

ΣΕΛΙΔΑ 16

ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗ

Μια επιστροφή στον Οκτώβριο του 2023

του Ίλαν Πάπε
ΣΕΛΙΔΑ 18

34

■ **Κείμενα: Γιώργος Πατέλης**

το θέμα της εβδομάδας

Επιτελικά κέρδη, κρατική διάλυση

Στην Πλάκα έξι άνθρωποι σκοτώθηκαν από έκρηξη αερίου σε πολυκατοικία του 1979. Κανείς δεν έλεγξε τις εγκαταστάσεις παρά τις προειδοποιήσεις και τις καταγγελίες: Ούτε η εταιρεία αερίου, ούτε ο δήμος, ούτε το υπουργείο. Στην Κυψέλη ο μετροπόντικας γέμισε ρωγμές δεκάδες πολυκατοικίες. Οι κάτοικοι καλούνται να πληρώσουν ιδιώτες μηχανικούς για να αποδείξουν τη ζημιά, τα στοιχεία των μετρήσεων μένουν «εμπιστευτικά», ενώ ο εργολάβος ζητά αποζημίωση από το Δημόσιο. Στο Κολωνάκι ο Ιατρικός Σύλλογος ψάχνει τιμολόγια και μηχανήματα σε ιατρείο αφού χάθηκε μια ζωή. Στη Γκράβα εκκενώνεται σχολικό συγκρότημα για οσμή αερίου και ο ΔΕΣΦΑ σπεύδει να δηλώσει ότι δεν είναι δική του αρμοδιότητα. Τέσσερις υποθέσεις, ένα μοτίβο. Οι ελεγκτικοί μηχανισμοί του κράτους έχουν διαλυθεί: υποστελεχωμένοι δήμοι, πολεοδομίες χωρίς προσωπικό, υπηρεσίες που περιμένουν την καταγγελία, ή την κηδεία, για να κινηθούν. Δίκτυα, υποδομές και έργα πέρασαν σε ιδιώτες, με συμβάσεις που θωρακίζουν τα κέρδη και ξεφορτώνουν το ρίσκο. Και όταν κάτι πάει στραβά, η κυβέρνηση ανακαλύπτει την «ατομική ευθύνη»: του ιδιοκτήτη, του ενοίκου, του ασθενούς, του γονιού. Αυτό είναι το «επιτελικό κράτος» στην τελική του μορφή: Επιτελικό στις αναθέσεις, απόν στους ελέγχους. Οι πολίτες είναι υπεύθυνοι για όλα και προστατευμένοι από τίποτα...

Κυψέλη: Τα σπίτια με ρωγμές, ο εργολάβος περιμένει αποζημίωση

Η ΑΒΑΞ «χρεώνει» την αδράνεια του μετροπόντικα, το ΤΕΕ προτείνει εκκένωση και ο υφυπουργός Ν. Ταχιάος... δεν θα νοίκιαζε

Στην Κυψέλη τα φανάρια έχουν τρία χρώματα, όπως παντού: πράσινο, κίτρινο, κόκκινο. Μόνο που εδώ δεν ρυθμίζουν την κυκλοφορία, αλλά την τύχη δεκάδων πολυκατοικιών πάνω από τη χάραξη της Γραμμής 4 του Μετρό. Και ενώ οι κάτοικοι μετράνε ρωγμές, άλλοι μετράνε λεφτά. Ο μετροπόντικας στέκεται ακίνητος κάτω από τη γειτονιά από τις 8 Μαΐου. Δεν σκάβει, αλλά μετράει τις μέρες αδράνειας. Γιατί, όπως ενημέρωσε η διοίκηση της ΑΒΑΞ τους αναλυτές στην παρουσίαση των αποτελεσμάτων εξαμήνου, ο όμιλος θα ζητήσει αποζημίωση από το Δημόσιο για το «πάγωμα» των εργασιών. Και με ειλικρίνεια που αφοπλίζει: Όσο νωρίτερα δοθεί η έγκριση, τόσο μικρότερη η αποζημίωση. Η ασφάλεια των κατοίκων μια κοινή λογιστική εγγραφή στα βιβλία της εταιρείας.

Ποιος πληρώνει τι

Λεπτομέρεια πρώτη: Η κοινοπραξία (ΑΒΑΞ-Chella-Alstom) θα διεκδικήσει χρήματα από το Δημόσιο, δηλαδή και από τους ίδιους τους κατοίκους της Κυψέλης, για τον χρόνο που έμεινε σταματημένο το μηχάνημα που τους γέμισε ρωγμές.

Λεπτομέρεια δεύτερη: Στους κατοίκους, αντίθετα, ζητήθηκε τον Ιούνιο να υπογράψουν «δηλώσεις αποκατάστασης», παραιτούμενοι από μελλοντικές αξιώσεις.

Λεπτομέρεια τρίτη: Το ΤΕΕ προτείνει, όταν ξαναρχίσει η διάνοιξη, οι κάτοικοι να εκκενώνουν τα σπίτια τους για 10 έως 15 ημέρες καθώς θα περνά ο μετροπόντικας. Με ποια έξοδα; Ο Δήμος ζητά προσωρινή στέγαση, π.χ. σε ξενοδοχεία. Η κοινοπραξία, πάντως, έχει ήδη ανακοινώσει τι θα ζητήσει η ίδια.

Λεπτομέρεια τέταρτη: Στη ζώνη επιρροής βρίσκονται 87 πολυκατοικίες. Πάνω από είκοσι έχουν ήδη σοβαρές ζημιές, ενώ καταγράφονται καθιζήσεις έως και τέσσερις φορές πάνω από τα επιτρεπτά όρια.

Συμπέρασμα: Τα τούνελ είναι των εταιρειών, οι ρωγμές των κατοίκων. Οι επενδυτές είναι «περιορισμένης ευθύνης». Το ρίσκο το σηκώνει η κοινωνία, τα κέρδη μένουν ασφαλισμένα με σύμβαση.

Οι δύο Ταχιάοι

Και η κυβέρνηση; Εδώ τα πράγματα μπερδεύονται. Στη Βουλή, ο υφυπουργός Υποδομών Ν. Ταχιάος καθησύχαζε και μίλησε για φαινόμενο που δεν εξελίσσεται, για καταγραφές που ολοκληρώθηκαν και για «παρερμηνείες» των κατοίκων στους χαρακτηρισμούς «κόκκινο» και «κίτρινο». Στο έκτακτο Δημοτικό Συμβούλιο της 24ης Σεπτεμβρίου, όμως, ο ίδιος υφυπουργός

ΔΕΝ ΘΑ ΠΛΗΡΩΣΟΥΜΕ ΤΟ ΜΕΤΡΟ ΜΕ ΤΙΣ ΖΩΕΣ ΜΑΣ!

Ο μετροπόντικας της γραμμής 4 από τον Ιανουάριο μέχρι τον Μάιο του 2026 διένυσε την υπόγεια πορεία του μέσα από την Κυψέλη προκαλώντας μεγάλες καταστροφές στα σπίτια και τις ζωές μας. Έξι μήνες μετά, οι κάτοικοι ακόμα δεν έχουν λάβει τις απαντήσεις που αξίζουν καθώς η Ελληνικό Μετρό αρνείται να αναλάβει τις ευθύνες της για τις ζημιές που έχει προκαλέσει.

ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ ΚΑΙ ΠΟΡΕΙΑ

ΣΑΒΒΑΤΟ 3/10 ΠΛΑΤΕΙΑ ΚΥΨΕΛΗΣ (αρχή Φωκίωνος Νέγρη) 18.00

-ΟΧΙ ΣΤΗΝ ΕΠΑΝΕΚΚΙΝΗΣΗ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΠΟΝΤΙΚΑ ΧΩΡΙΣ ΤΗΝ ΠΛΗΡΗ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΖΗΜΙΩΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΙΩΝ ΜΑΣ

ΖΗΤΑΜΕ

- ΠΛΗΡΗ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ ΣΕ ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΜΕΛΕΤΕΣ, ΤΙΣ ΜΕΤΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ
- ΠΛΗΡΕΙΣ ΣΤΑΤΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ ΣΕ ΟΛΑ ΤΑ ΚΤΙΡΙΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΚΑΘΙΖΗΣΗΣ
- ΑΜΕΣΗ ΚΑΙ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΗ ΣΕ ΟΛΟΥΣ ΤΟΥΣ ΚΑΤΟΙΚΟΥΣ ΙΔΙΟΚΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΕΝΟΙΚΙΑΣΤΕΣ

protovoulia-kipseli.gr

ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΚΥΨΕΛΗΣ

δήλωσε ότι «δεν μπορεί να βγει κανένας να πει ότι είναι ασφαλή κτίρια». Και πρόσθεσε ότι ούτε ο ίδιος θα νοίκιαζε σπίτι με ρωγμές. Ποιον Ταχιάο να πιστέψουν οι κάτοικοι; Αυτόν της Βουλής ή αυτόν του Δημαρχείου; Οι κάτοικοι, και συλλογικότητά τους, η Πρωτοβουλία Κατοίκων Κυψέλης για το Μετρό, πάντως, ξέρουν τι βλέπουν. Τον τελευταίο μήνα εμφανίστηκαν νέες ρωγμές σε κολόνες, πατώματα, σκάλες και ταβάνια, ακόμη και σε κτίρια που είχαν ελεγχθεί από το ΤΕΕ τον Αύγουστο. Σε πολυκατοικία με επτά πληγείσες κολόνες, οι ελεγκτές άνοιξαν και σκάναραν... μιά.

Και οι «παρερμηνείες»; Σύμφωνα με τις ίδιες τις προδιαγραφές της Ελληνικό Μετρό, «κίτρινο» σημαίνει αναμενόμενες ζημιές στην τοιχοποιία και «κόκκινο» ζημιές στον φέροντα

οργανισμό. Πριν από τα έργα, όλα τα κτίρια ήταν «πράσινα». Ο καθηγητής του ΕΜΠ Δημήτρης Καλιαμπάκος το λέει χωρίς περιστροφές: «Αστοχία, αποτυχία του έργου». Όταν λοιπόν ο υφυπουργός επαναλαμβάνει τις διαβεβαιώσεις της κοινοπραξίας, δεν μιλά ως θεσμικός εγγυητής της ασφάλειας των πολιτών, αλλά σαν γραφείο Τύπου του εργολάβου. Θυμίζουμε ότι εδώ το Δημόσιο πληρώνει την κοινοπραξία και όχι το αντίστροφο. Αν και, με την αποζημίωση να τρέχει, κανείς δεν είναι πια τόσο σίγουρος...

Εμπιστευτικότητα έναντι ποίου;

Η Ελληνικό Μετρό έδωσε εκτιμήσεις μόνο για μέρος των κτιρίων, στοιχεία που ο νομικός σύμβουλος των κατοίκων Θ. Καμπαγιάννης χαρακτηρίζει «ελλιπή και αποσπασματικά». Τα

Προσοχή: Η πολυκατοικία σας βρίσκεται μέσα στη ζώνη επιρροής της επερχόμενης διάνοιξης της γραμμής 4 του μετρό

Άρθρο της Πρωτοβουλίας Κατοίκων Κυψέλης για το Μετρό

Γείτονα/γειτόνισσα,
Ο μετροπόντικας κατά το προηγούμενο διάστημα διένυσε την υπόγεια πορεία του από την πλατεία Κυψέλης μέχρι περίπου την οδό Ζακύνθου, με καταστροφικές συνέπειες για τη γειτονιά μας. Στη διαδρομή αυτή:
– Η πλειονότητα των χτισμάτων αντιμετώπισε μικρά ή μεγαλύτερα προβλήματα **ρηγματώσεων, διαφορικών καθιζήσεων ή/και προβλήματα υπογείων υδάτων**.
– Κάποιες οικοδομές έχουν χαρακτηριστεί ύποπτες για **στατική ανεπάρκεια**, ειδικά σε περίπτωση σεισμού.
– Κάποια από τα σπίτια έχουν **ήδη** χαρακτηριστεί με **κίτρινη ή και με κόκκινη** σήμανση. Μέχρι και σήμερα η εταιρεία **αρνείται** να δώσει τα στοιχεία και τις μετρήσεις για την κατάσταση των σπιτιών μας στους πραγματοποιώμονες του Δήμου Αθηνών και των κατοίκων της Κυψέλης, αποκρύπτοντάς μας την αλήθεια για πάνω από έξι μήνες. Τα ελάχιστα στοιχεία που μας παραδόθηκαν επιβεβαιώνουν ότι πολλά σπίτια **δεν είναι στατικά επαρκή**, παρά τις ψευδείς διαβεβαιώσεις των εκπροσώπων της εταιρείας και του υφυπουργού κ. Ταχιάου για το αντίθετο.
Η διάνοιξη της γραμμής 4 πραγματοποιείται σε βάθος μόλις 13 μέτρων. Αυτό, πέραν των στατικών προβλημάτων που δημιουργούνται κατά τη διάνοιξη του τούνελ, εγκυμονεί σοβαρούς κινδύνους για τη βιωσιμότητα των οικοδομών με την έναρξη της κίνησης των συρμών.
Οι οικοδομές που θα βρεθούν στον δρόμο της επερχόμενης πορείας του μετροπόντικα κινδυνεύουν να αντιμετωπίσουν τα ίδια ή και σοβαρότερα προβλήματα από τις πολυκατοικίες που βρέθηκαν νωρίτερα στην ακτίνα επιρροής του έργου στην Κυψέλη.
Ζητάμε:
– **Πλήρη διαφάνεια** τώρα σχετικά με όλες τις μελέτες, τις μετρήσεις και τα στοιχεία του έργου.
– **Άμεση και ουσιαστική στήριξη σε όλους/ες τους/τις πληγέντες κατοίκους, ιδιοκτήτες και ενοικιαστές**.
– **Καμία επανεκκίνηση του μετροπόντικα χωρίς την απόλυτη διασφάλιση της ζωής μας και της κατοικίας μας**.
Συγκέντρωση και πορεία: Σάββατο 3 Οκτωβρίου, στις 18:00, πλατεία Κυψέλης
Πηγή: protovoulia-kipseli.gr

υπόλοιπα κλειδώνουν πίσω από ρήτρες εμπιστευτικότητας. «Εμπιστευτικότητα έναντι ποίου; Των κατοίκων;» ρωτά ο κ. Καλιαμπάκος. Και ρωτάμε κι εμείς: Αφού οι καταγραφές ολοκληρώθηκαν, γιατί δεν δημοσιοποιούνται; Με ποια κριτήρια αξιολογήθηκαν τα κτίρια και ποια μέτρα πάρθηκαν πριν περάσει ο μετροπόντικας; Ποιος έδωσε την εντολή να συνεχιστεί η διάνοιξη και με ποια πορίσματα; Τι θα γίνει αν έρθει ένας σεισμός;
Ο Ν. Ταχιάος δεσμεύτηκε ότι ο μετροπόντικας δεν θα ξαναξεκινήσει χωρίς να παρουσιαστούν μελέτη και πρωτόκολλα. Η ΑΒΑΞ λέει ότι θα επανέλθει σε λειτουργία «την επόμενη περίοδο». Θα δούμε ποιος από τους δύο ορίζει τον ρυθμό. Αν και μάλλον το ξέρουμε ήδη...

Σήμερα η Κυψέλη, αύριο τα Εξάρχεια
«Σήμερα η Κυψέλη. Αύριο θα είναι τα Εξάρχεια, το Κολωνάκι, το Γουδή», προειδοποιούν οι κάτοικοι. Η χάραξη συνεχίζει προς Ευελπίδων, Αλεξάνδρας

και Ευαγγελισμό. Αν το μοντέλο είναι «πρώτα σκάβουμε, μετά μετράμε, στο τέλος ζητάμε αποζημίωση», τότε η Κυψέλη δεν είναι ατύχημα. Είναι πρόβα. Οι κάτοικοι δεν ζητούν να σταματήσει το έργο. Ζητούν το αυτονόητο: Ανεξάρτητους ελέγχους στατικής επάρκειας σε όλα τα κτίρια, δημοσιοποίηση των στοιχείων, χρονοδιάγραμμα και αποκατάσταση πριν από κάθε επανεκκίνηση. Ζητούν, ακόμη, από τον υφυπουργό να έρθει ο ίδιος στην Κυψέλη και να μπει στα σπίτια τους. Να δει από κοντά πώς μοιάζει ένα «κίτρινο» σαλόνι και μια «πράσινη» διαβεβαίωση. «Η ασφάλεια δεν είναι διαπραγματεύσιμη», λένε οι κάτοικοι, που το Σάββατο 3 Οκτωβρίου, στις 6 το απόγευμα, κατεβαίνουν στην πλατεία Κυψέλης.
Γιατί στην Κυψέλη ο λογαριασμός έχει ήδη μοιραστεί: Ο εργολάβος περνάει ταμείο, το Δημόσιο πληρώνει, οι κάτοικοι ετοιμάζονται να ξεσπιτωθούν. Και ο υφυπουργός; Εξακολουθεί να βλέπει πράσινο...

editorial

«Κακομοίρηδες» της χώρας, τι τους κοιτάτε...

Ένα ακόμα κρεσέντο αλαζονείας και αντικοινωνικής (κόσμια έκφραση) συμπεριφοράς ήρθε να προσβάλει το μεγαλύτερο μέρος του ελληνικού λαού. Ο Χάρης Θεοχάρης, σε τηλεοπτική εκπομπή του Action24 σχετικά με την ακρίβεια, ανέφερε: «Έχουμε τα κόμματα που εκπροσωπούν τον κακομοίρη, υπάρχουν όμως και νοικοκύρηδες». Αν η Ν.Δ. συγκεντρώνει το 30% (όπως δηλώνουν τα κατά παραγγελία γκάλοπ), τότε το υπόλοιπο 70% αποτελείται από «κακομοίρηδες». Ο κ. Θεοχάρης απλώς εξέφρασε την αλαζονεία των εκπροσώπων του πλούτου, της μειοψηφίας του 1% (82.000 εκατομμυριούχων και 21 δισεκατομμυριούχων) που απεχθάνεται και μισεί τον λαό, τον απλό άνθρωπο, τον φτωχό, αλλά παρ' όλα αυτά ρίχνει και μερικά ψίχουλα στους άχρηστους κακομοίρηδες...
Πριν λίγο καιρό άλλος ένας τέτοιος είχε εκστομίσει το φοβερό «όποιος ομιλεί για μπάζωμα είναι για τα μπάζα»: ο ανεκδιήγητος κ. Φλωρίδης, μέγας τραμπούκος της σημερινής κυβέρνησης. Αυτός έβρισε το 85% του ελληνικού λαού.
Αλλά δεν είναι μόνο ελληνικό το φαινόμενο. Ο Νταν Γιόργκενσεν, Επίτροπος Ενέργειας της Ε.Ε., δήλωσε στους Financial Times: «Έχουμε εκατομμύρια πολίτες που, ουσιαστικά, στο τέλος του μήνα, θα πρέπει να επιλέξουν ανάμεσα στο να κρυώνουν ή να πεινάνε». Μάλιστα τους μέτρησε: περίπου 50 εκατομμύρια πολίτες...
Η Volkswagen προχωρά στην κατάργηση κι άλλων 50.000 θέσεων εργασίας, φθάνοντας συνολικά στις 100.000 απολύσεις. Παράλληλα, η διοίκηση του ομίλου πιέζει για τη μείωση του κόστους και θέλει να καταργήσει τις συλλογικές συμβάσεις, συμπεριλαμβανομένων των γενικών μισθολογικών αυξήσεων ή εγγυήσεων.
Μέσα σε αυτό το χαρμόσυνο τοπίο, μας αναγγέλλεται ο «δύσκολος χειμώνας». Πρώτος και χαρωπός ο κ. Καιρίδης μας τόνισε ότι «αν η βενζίνη πάει στα 2,5 ευρώ δεν είναι κρίση· αν πάει στα 5 ευρώ, τότε θα είναι κρίση». Θα πεις, είπε μια μπούρδα ο Καιρίδης. Δεν είναι έτσι. Γιατί έρχεται ο κ. Μητσοτάκης να μας ευεργετήσει λέγοντας ότι το πετρέλαιο θέρμανσης δεν θα υπερβεί τα 1,75 ευρώ! Πέρσι τέτοια εποχή η τιμή του ήταν 1 ευρώ. Πράγμα που σημαίνει ότι αν μία οικογένεια πλήρωνε πέρσι για έναν τόνο 1.000 ευρώ, τώρα πρέπει να πληρώσει 1.750. Και τι τους νοιάζει τους κυβερνήτες και τους πλούσιους του τόπου; Σάμπως αυτοί θα παγώσουν; Στα αποτέτια τους... (συγγνώμη για την έκφραση, αλλά είναι κυριολεκτική όσον αφορά το μεγάλο ενδιαφέρον τους). Στην Ελλάδα του εκσυγχρονισμένου μετα-

πρατισμού πέφτουν ύμνοι για την άφιξη του Κρις Ρόκος (Chris Rokos), του 55χρονου Βρετανού δισεκατομμυριούχου μεγαλοεπενδυτή και ιδρυτή της Rokos Capital Management (RCM), μιας από τις μεγαλύτερες εταιρείες διαχείρισης hedge funds παγκοσμίως. Αποφάσισε να μεταφέρει τη φορολογική του έδρα στην Ελλάδα και να ανοίξει νέο γραφείο της RCM στην Αθήνα. Φεύγει από τη Μ. Βρετανία για να αποφύγει τις εκεί επικείμενες φορολογικές αλλαγές και την κατάργηση του ευνοϊκού καθεστώτος για τους μη μόνιμους κατοίκους. Ο δισεκατομμυριούχος επέλεξε την Αθήνα αξιοποιώντας το ειδικό ελληνικό φορολογικό πλαίσιο για εύπορους ξένους επενδυτές. Και αυτό το γεγονός πανηγυρίζεται ως «ψήφος εμπιστοσύνης στην ελληνική οικονομία»!
Την ίδια στιγμή φαίνεται ότι στην Ευρώπη «κάτι» κινείται. Στην Ισπανία, με αφορμή την έξωση μιας 87χρονης γυναίκας από το σπίτι της (αφού ένα fund είχε αγοράσει ολόκληρο το τετράγωνο προς «αξιοποίηση»), ξέσπασε μια μεγάλη μαζική διαμαρτυρία. Στη Γαλλία φοιτητές και εργαζόμενοι στην εκπαίδευση κατέκλυσαν τους δρόμους πολλών πόλεων ενάντια στις περικοπές στην παιδεία (άλλη μια γενική συνταγή της υπό στρατιωτικοποίηση Ευρώπης). Στη Γερμανία –όπου κάποιοι βλέπουν μόνο άνοδο της ακροδεξιάς και τίποτα άλλο– οι μαθητές πραγματοποίησαν μαζικές κινητοποιήσεις και σχολικές απεργίες, εκφράζοντας την έντονη αντίθεσή τους στην πιθανή επαναφορά της υποχρεωτικής στρατιωτικής θητείας. Το ρεπορτάζ λέει ότι πραγματοποιήθηκαν περισσότερες από 100 διαδηλώσεις σε ολόκληρη τη χώρα. Κυρίαρχο μήνυμα στις πορείες ήταν το «Δεν θα συμμετάσχουμε στους πολέμους σας!», αποτυπώνοντας το αντιπολεμικό κλίμα και την άρνηση της νεολαίας να υποχρεωθεί σε στρατιωτική θητεία.
Εδώ, στην Ελλάδα, έχουμε κοσμοπλημμύρα σε φεστιβάλ και συναυλίες και μερικές σποραδικές κινητοποιήσεις (βλέπε πρόσφατα τους ψαράδες). Δεν έχουμε κινήματα, διεργασίες, κάτι σημαντικό (τα κόμματα ετοιμάζονται για τις «μάχες» των εκλογών). Η δίκη για τα Τέμπη διεξάγεται μέσα σε έρημους χώρους, και το κίνημα των Τεμπών έγινε μια ανάμνηση. (Α, το κόμμα της κυρίας Καρυστιανού πάει περίφημα: τόσο που ξαναείπε ότι αν δεν μπει στην Βουλή θα φύγει από τη χώρα – οποία σοβαρή δήλωση για τους «κακομοίρηδες» που θα μείνουν εδώ...).
Θυμόσαστε εκείνο το «τι τους κοιτάτε ρε!» του Χάρρυ Κλυνν; Πόση προσαρμοστικότητα πλέον; Πόσο πάτο θα πιάσουμε χωρίς να αντιδράσουμε;

01 πολιτική

Κυβερνητικές αναταράξεις

ενόψει τρανταγμάτων σε πολλαπλά μέτωπα

■ **ΤΟΥ Κώστα Δημητριάδη**

Μέσα στο πολιτικό κλίμα που διαμορφώνεται το τελευταίο διάστημα, γίνεται πλέον όλο και πιο έκδηλη μέσα στην κυβερνητική παράταξη μια αυξανόμενη αναταραχή, ένας εκνευρισμός.

Μηνύματα ότι έχει δρομολογηθεί κάποιου τύπου (το ποιου τύπου θα μας απασχολήσει στη συνέχεια) κυβερνητική αναπροσαρμογή, έρχονται από τις πιο διαφορετικές κατευθύνσεις και για τους πιο διαφορετικούς λόγους. Και «από τα κάτω» (από την κοινωνία που ασφυκτιά και δυσφορεί, αν και με παθητικοποιημένους όρους για την ώρα), αλλά πιο επιδραστικά «από τα πάνω» (από μερίδες ολιγαρχικών κέντρων για τα οποία το σύστημα διαχείρισης Μητσοτάκη έχει γίνει ασύμφορο, ή και που διεκδικούν άλλη κατανομή στις μεγάλες μοιρασίες που βρίσκονται σε εξέλιξη). Έρχονται όμως και «απ' έξω» (το ιταμό μήνυμα της Κ. Γκίλφοϊλ, ότι «μπορεί και εδώ να αλλάξουμε την κυβέρνηση αν θελήσουμε», είναι μόνο η πιο κραυγαλέα εκδήλωση βαθέτερων διεργασιών που ξεδιπλώνονται παρασκηνακά, και δείχνουν πάρα πολλά για το πώς λύνονται οι λογαριασμοί μεταξύ αντιθετικών επιρροών που εσωτερικεύει το «οικόπεδο-χώρος-κόμβος» Ελλάδα).

Οι διαστάσεις του «από τα πάνω» και του «απ' έξω» βεβαίως αλληλοδιαπλέκονται ασυστόλως, κάνοντας απίθανα χαρμάνια με τα διάφορα (και συχνότατα αλληλοσυγκρουόμενα) σχέδια για τα ενεργειακά: μεταφορά αμερικανικού LNG από συγκεκριμένες εφοπλιστικές μερίδες, καλώδια από ομίλους αρθρωμένους πιο «ευρωπαϊκά» και με συμμετοχή των Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων, δίκτυα ηλεκτρικής ενέργειας και απίστευτοι συνδυασμοί και εντάσεις ανάμεσα σε κέντρα των ΗΠΑ και σε διάφορες πλευρές της Ευρώπης (γερμανικής, γαλλικής κ.λπ.), πολύπλευρη εμπλοκή του Ισραήλ που αγοράζει υποδομές,

αλλά και της Τουρκίας που και αυτή διαρκώς αγοράζει και αυξάνει την παρουσία της σε πολύ ευαίσθητες περιοχές (Ανατολικό Αιγαίο, Θράκη, και Κρήτη εσχάτως).

Δίνοντας μια πρώτη χοντρική (αλλά ως προς την ουσία της ακριβή) εικόνα της σημερινής κατάστασης: Το σύστημα διαχείρισης «Μητσοτάκης + σημιτικοί + ΕΛΙΑΜΕΠ + πρώην ΛΑΟΣ», υπό την μπαγκέτα του πρώτου και παρά το εξασφαλισμένο πλήρες κενό αντιπολίτευσης (η συστημική αντιπολίτευση είναι «συμπολιτευόμενη» και η «εξωσυστημική» «πετά αετό», χωρίς κανένα τεκμήριο αθωότητας πλέον), φαίνεται όλο και πιο δύσκολο να εξασφαλίσει τη συνέχισή του. Δέμε «φαίνεται» διότι επιστρατεύει κάθε είδους μέσο προκειμένου να «πραγματοποιηθεί» την παράταση της παραμονής του, ή έστω την παρουσία του την επόμενη μέρα, ή και την ασυλία του.

Η παρτίδα αυτή εκτυλίσσεται με βουβή την κοινωνία, και με όλους τους εξουσιαστικούς μηχανισμούς έτοιμους να φιλοτεχνήσουν την επόμενη μέρα, αναπροσαρμόζοντας μόνο την πρόσοψη προκειμένου «να παραμείνουν όλα ίδια».

Το ενεργειακό, το οικιστικό και η εγκατάλειψη της περιφέρειας μπορούν να «ρίξουν» κυβερνήσεις

Μερικές από τις κεντρικότερες επιλογές της κυβέρνησης Μητσοτάκη (που για όλες τους βρήκε «στρωμένο το δρόμο» από τις κυβερνήσεις ΣΥΡΙΖΑ/Τσίπρα, και τις απογείωσε χωρίς αντιστάσεις για πολύ ευεξήγητους λόγους) έρχονται τώρα, μέσα στις συνθήκες διεθνούς κρίσης και αναταραχής, ως μπουμέρανγκ:

► Πρώτα απ' όλα, αυτό ισχύει για όλες τις απολύτως εμπρόθετες πλευρές της κυβερνητικής πολιτικής που αφορούν την ηλεκτρική ενέργεια και τα ορυκτά

καύσιμα: ΑΠΕ (χωρίς πρόβλεψη για μπαταρίες!), χρηματιστήριο ηλεκτρικής ενέργειας (βασισμένο στο LNG!), συνειδητή εκθεμελίωση της λιγνιτικής παραγωγής, ιδιωτικοποίηση και ουσιαστικός έλεγχος της ΔΕΗ από ξένα επιθετικότερα funds (CVC), μνημονιακή θηριώδης φορολόγηση της κατανάλωσης πετρελαίου και βενζίνης και, πιο πρόσφατα, η ολέθρια ασφυκτική πρόσδεση της Ελλάδας στο πανάκριβο (και με όχι εξασφαλισμένη την επαρκή του διάθεση) αμερικανικό υγροποιημένο φυσικό αέριο (LNG). Η εκτός ελέγχου ακρίβεια δεν είναι «φυσικό φαινόμενο», ούτε μόνο «εξωτερική πέραν ελέγχου συνθήκη». Οφείλεται σε αποφασιστικό βαθμό σε όσα αναφέραμε πιο πάνω. Πιέζοντας ασφυκτικά τα λαϊκά στρώματα αλλά και το ενεργειακό (άμεσο και έμμεσο) κόστος των εμποροβιοτεχνικών και των αγροδιατροφικών δραστηριοτήτων, το μείγμα γίνεται πολιτικά αποσταθεροποιητικό για

την κυβέρνηση – έως και εκρηκτικό, οπότε και, πολιτικά, «ο χειμώνας ίσως δεν βγαίνει». Οι αντιδράσεις έχουν αρχίσει να έρχονται και από χώρους που ελέγχει η Ν.Δ. (από στελέχη της στον αγροτικό κόσμο, στη ΓΣΕΒΕΕ, στο Εμπορικό Επιμελητήριο και αλλού). Την ίδια στιγμή, η κυβέρνηση Μητσοτάκη είναι τόσο κλειδωμένη στη μνημονιακή υποτέλεια που ούτε καν διανοείται να αποφασίσει μέτρα μείωσης της φορολογίας στα καύσιμα, όπως αυτά που παίρνουν πολλά άλλα κράτη μέλη χώρες της Ε.Ε.

► Κατά δεύτερο, η πρωτοφανής «απελευθέρωση» της αγοράς ακινήτων, μαζί με την παράδοση στη βραχυχρόνια μίσθωση και την ασύδοτη τουριστική εκμετάλλευση, φέρνει τα δικά της εκρηκτικά φορτία (η αντικοινωνική επιθετικότητα που ξεσπιτώνει κόσμο είναι πανευρωπαϊκή – βλ. και το πρόσφατο ογκώδες κύμα διαμαρτυρίας στην Ισπανία), εμποδίζοντας τους νέους ανθρώπους να ζήσουν, να κάνουν οικογένεια. Και καπάκι σε όλα τα παραπάνω, ο κυβερνητικός μηχανισμός – αυτό το απίστευτο μείγμα ακραίας διαφθοράς και γιάπικης περιφρόνησης των λαϊκών στρωμάτων, από τον ίδιο τον Μητσοτάκη μέχρι τους κάθε λογής Θεοχάρηδες, Γεωργιάδες κ.λπ. που κάθε μέρα ξεφουτρώνουν και προκαλούν – κάνει επιδείξεις αλαζονείας και προσβολής του κόσμου σε όλα τα επίπεδα (στη νοημοσύνη μας, στα αισθήματά μας, στις θεμελιακές αξίες μας).

► Ένα επιπλέον τρίτο ρεύμα κοινωνικής δυσφορίας που έρχεται να προστεθεί, δείχνοντας κι αυτό ότι μάλλον έχουν ξεπεραστεί για το σημερινό κυβερνητικό σχήμα οι δυνατότητες ανάταξης-επιστροφής του, αφορά την οργή που προκαλούν όσα αθροιζόμενα αποκαλύπτουν τη σκόπιμη επιλογή υποβάθμισης, απαξίωσης και ξεπουλήματος κρίσιμων περιφερειών της χώρας. Και πιο συγκεκριμένα, των πόρων και των υποδομών τους (αυτό είναι καταφανές ειδικά στη Βόρεια Ελλάδα, όπου η

Μηνύματα ότι έχει δρομολογηθεί κάποιου τύπου κυβερνητική αναπροσαρμογή, έρχονται από τις πιο διαφορετικές κατευθύνσεις... Η παραμονή Μητσοτάκη στην ηγεσία της Ν.Δ. και στην πρωθυπουργία φαντάζει πλέον από πολύ αμφίβολη έως εντελώς απίθανη

πολιτική κρίση για τη Ν.Δ. δεν μπορεί να κρυφτεί). Ενώ το κοκτέιλ συμπληρώνεται (αλλά δεν εξαντλείται) με όλα τα ανά την επικράτεια αίση που αφορούν το σχεδιασμένο ξεχαρβάλωμα της Δημόσιας Παιδείας και της Υγείας και τη βίαιη στροφή τους προς την πιο ασύδοτη ιδιωτικοποίηση (που καταστρέφει, θέτει σε διακινδύνευση και παίρνει ζωές). Μια παρέα -ένα συνεχές- ολιγαρχικών συμφερόντων, μελών και παρακοιμώμενων της κυβερνώσας οικογένειας, υψηλόβαθμων δικαστικών, μιντιακών μεγαλοπαραγόντων και καθαρμάτων κάθε λογής του βαρέος, μαφιοζικού εγκλήματος, τρώνε και πίνουν γύρω από το ίδιο τραπέζι, επιδεικνύουν τη χλιδή τους, βρίζουν, «μπαζώνουν» τα ίχνη των ανομιών τους και αλληλοαθρώνονται, προκαλούν τον κόσμο και παίζουν παίγνια με τις ζωές μας (στα τρένα, στις κλινικές, στα όσα πρωτοφανή δείχνει η υπόθεση με το Μετρό και τις ζημιές που έχει προκαλέσει σε δεκάδες πολυκατοικίες στην Κυψέλη, και τόσα άλλα που συμβαίνουν με καταιγιστικούς ρυθμούς - και πρέπει να ξαναμάθουμε να τα αθροίζουμε, να τα γενικεύουμε, να τα κάνουμε μέτωπα κοινωνικής αντίδρασης, αντιστεκόμενοι στον μιθριδατισμό που μεθοδεύεται). Πάντως κάποια στιγμή αγγίζονται και τα όρια ακόμη και των πιο «αεροστεγών» πολιτικοκρατικών εγκληματικών δικτύων. Συχνά και από ρήγματα που προκύπτουν «εκ των ένδον».

Καθόλου αναπάντεχα, αυξάνονται τελευταία οι πληροφορίες και οι σχετικές εκτιμήσεις, ότι η υπόθεση των υποκλοπών ίσως αποτελέσει για τον Μητσοτάκη –με τις απειλές μη διαχειρίσιμων αποκαλύψεων που έρχονται από την πλευρά που κρύβεται πίσω τον ισραηλινό Ντίλιαν– τη χαριστική βολή. Η οποία θα τον υποχρέωνε εκόντα-άκοντα να επισπεύσει την έξοδο του, με εκλογές ή και χωρίς εκλογές. Πολύ περισσότερο μάλιστα αν τέτοιες παρενέργειες των υποκλοπών εκδηλωθούν μέσα στην κοινωνική δυσφορία που αναμένεται να φέρει ο πολύ δύσκολος χειμώνας ακρίβειας που φαίνεται ότι έρχεται.

★ ★ ★

Πολιτικοεκλογικά, αυτήν την περίοδο η κυβέρνηση πιέζεται πρωτίστως από τα δεξιά. Κατά κύριο λόγο από τις κινήσεις που οδηγούν σε «κόμμα Σαμαρά», το οποίο δείχνει ότι παρουσιάζει υπολογίσιμη δυνατότητα ενσωμάτωσης ενός τμήματος της «από τα δεξιά» εκφραζόμενης κοινωνικής δυσφορίας. Το κυβερνητικό άγχος και η σπασμωδικότητα για την αντιμετώπιση των διαρροών «προς Σαμαρά» είναι απολύτως αποκαλυπτικά. Πέραν όλων των άλλων (μέχρι και της καλλιέργειας ατμόσφαιρας «εθνικής κρίσης» προκειμένου να εκβιαστεί η επανασυσπείρωση ψηφοφόρων), επιστρατεύονται ξανά τα «άνευ οποιουδήποτε φραγμού» κόλπα που παίζουν

με το χαρτί «κόμματος Κασσι-
δάρη», προκειμένου να δια-
μορφώσουν το τοπίο στα δεξιά
της Ν.Δ. καταπώς προκρίνουν
ότι τους συμφέρει.

Αυτές οι διαρροές «προς Σα-
μαρά» τροφοδοτούνται τόσο
από το πεδίο «εθνικά ζητήματα
– οργή για τον κυβερνητικό εν-
δοτισμό» (τα προβλήματα που
μπορούν να θέσουν οι ΝΑΤΟ/
ισραηλόφρονες εκδοχές πατρι-
ωτισμού, τις οποίες μπορεί να
εκφράσει ο Σαμαράς, απαιτούν
ένα ξεχωριστό σημείωμα), όσο
και από το πεδίο «λαϊκότη-
τα – παραδοσιακές αξίες ένα-
ντι παγκοσμιοποιητικής wo-
κε ατζέντας» (άλλο ένα θέμα που
χρειάζεται ξεχωριστή συζήτη-
ση). Πάντως ακόμη και με σχε-
τικά μετριοπαθή επίπεδα τέ-
τοιας κατεύθυνσης διαρροών,
η παραμονή Μητσοτάκη στην
ηγεσία της Ν.Δ. και στην πρω-
θυπουργία φαντάζει από πολύ
αμφίβολη έως εντελώς απίθα-
νη.

Επί της ουσίας εν τέλει: Η «επό-
μενη μέρα» δείχνει ότι ο κορμός
των κυβερνητικών λύσεων θα
είναι μάλλον «δεξιός-κεντροδε-
ξιός», χωρίς καθόλου να απο-
κλείεται πάνω σ' έναν τέτοιο
«κορμό» να χρειαστεί να υπάρ-
ξουν σημαντικές ενισχύσεις –
μετακλήσεις – υποστυλώσεις
από τη μεριά της λεγόμενης
«κεντροαριστεράς/αριστεράς»
πάσης κοπής. Άλλωστε αυτή
η «κεντροαριστερά/αριστερά»
έχει ολοκληρώσει μια άνευ προ-
ηγούμενου δεξιά μετατόπιση,
και βρίσκεται σε βαθιά, δομική
απαξίωση.

**Στηρίξτε
οικονομικά
τον Δρόμο**

Στηρίζετε οικονομικά τον Δρόμο

ΒΑΔΙ ΖΟΥΜΕ ΜΑΖΙ

Στήριξε οικονομικά την εφημερίδα *Δρόμος*.

**Μπαίνουμε στην
τελική ευθεία**

- ✓ Έχουν ήδη συγκεντρωθεί **12.000€**
- ✓ Απομένουν **8.000€**

Ζητάμε την στήριξη σας
για να καλύψουμε το ποσό
εντός των επόμενων
δύο μηνών!

donate.edromos.gr

Πώς μπορώ να στηρίξω οικονομικά;

► Στήριξε οικονομικά τον Δρόμο, με μια **έκτακτη οικονομική ενίσχυση** για την κάλυψη των έκτακτων αναγκών. Όσοι ή όσες έχετε τη δυνατότητα μπορείτε να συνεισφέρετε και με ένα σημαντικότερο ποσό.

► Γίνε **ηλεκτρονικός συνδρομητής** ή πρότεινε σε κάποιον φίλο σου να γίνει ηλεκτρονικός συνδρομητής του Δρόμου, και να λαμβάνει κάθε εβδομάδα, ηλεκτρονικά το φύλλο σε μορφή PDF.

Αναζήτησε περισσότερες πληροφορίες στο: donate.edromos.gr

Παραθέτουμε τέλος προς διευκόλυνση τους διαθέσιμους τραπεζικούς λογαριασμούς στους οποίους μπορείτε να καταθέσετε την οικονομική

οας ενίσχυση γράφοντας στο πεδίο
 αιτιολογίας: **ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΔΡΟΜΟΣ.**
Τράπεζα **Πειραιώς:**
5029046675386
 (IBAN:
 GR5101720290005029046675386,
 BIC: PIRBGRAA)
 Δικαιούχος: ASTIKI MI KERDOSKOPIKI
 ETAIREIA ENOTITA
Εθνική Τράπεζα: 163/944259-67
 (IBAN:
 GR5001101630000016394425967,
 BIC: ETHNGRAA)
 Δικαιούχος: ZOI TOUNTA
Alpha Bank: 1400 0210 1109 756
 (IBAN:
 GR0501401400140002101109756)
 Δικαιούχος: ZOI TOUNTA

 της Αριστεράς ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ Ρεθύμνου 11, 106 82 Αθήνα Τηλ.: 210 3468282 Φαξ: 210 3468282 E-mail: info@edromos.gr www.edromos.gr	ΔΙΟΙΚΤΗΣΙΑ: ΕΝΟΤΗΤΑ αστική μη κερδοσκοπική εταιρία ΕΚΔΟΤΗΣ: Ρούντι Ρινάλντι ΝΟΜΙΜΟΣ ΕΚΠΡΟΣΩΠΟΣ: Γιώργος Παπαϊωάννου ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: Νίκος Ταυρής ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ: Σταμάτης Μαυροειδής	ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ: Τάσος Βαρουίνης, Παύλος Δερμενάκης, Κώστας Δημητριάδης, Στέλιος Ελληνιάδης, Ρούλα Μουτσέλου, Βασίλης Ξυδιάς, Σπύρος Παναγιώτου, Γιώργος Παπαϊωάννου, Μιχάλης Σιάκος, Ερρίκος Φινιάλης ΤΑΚΤΙΚΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ: Κώστας Ανδριανόπουλος, Αντώνης Ανδρουλιδάκης, Λουκάς Αξελάς, Απόστολος	Αποστολόπουλος, Κώστας Βενιζέλος, Νίκος Γεωργιάδης, Γιάννα Παννουλοπούλου, Κώστας Γκιώνας, Γιώργος Θεοδωρόπουλος, Ιριγένεια Καλαντζή, Γιώργος Α. Λεονταρίτης, Κώστας Λιβεράτος, Κώστας Μελάς, Δημήτρης Μόνος, Δημήτρης Μπελαντίης, Μανόλης Μούστος, Μύρωνας Ξυδάκης, Δημήτρης Ουλής, Γιώργος Πατέλης, Χρήστος Πραμαντιώτης,	Πάννης Ραχιώτης, Τριαντάφυλλος Σερμέτης, Λόλα Σκαλτσά, Νίκος Σταθόπουλος, Στάθης Σταυρόπουλος, Κώστας Στοφόρος, Πάννης Σχίζας, Γιώργος Τζαφέρης, Δημήτρης Α. Τραυλός-Τζανετατός ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: Κατού Αρκονάδα (Βολιβία), Σάλεμ Μπεν Πακιά (Τυνησία), Χάλεντ Μπαρακάτ (Παλαιστίνη), Ντέμπορα Σαντάνα (Πουέρτο	Ρίκο), Ρικάρντο Φιέρο (Αργεντινή), Κάρλο Φορμέντι (Ιταλία) ΣΚΙΠΤΑΣ: Στάθης Σταυρόπουλος, Carlos Latuff (Βραζιλία), Vasco Gargalo (Πορτογαλία) ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ: Δημήτρης Αρβανιτίης	ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΣ: Νίκος Μάλλιαρης Τηλ.: 6945804299 E-mail: malliaris@edromos.gr Τάνια Μίτσιου Τηλ.: 6976864058 ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΔΙΑΣ Α.Ε. Εκτυπωτικές Επιχειρήσεις Τηλ. 210 6620788-734
--	---	--	--	---	--	--

Ένα βήμα πίσω-μπρος

■ **ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΥ**

Στην Ισπανία ο κόσμος ξεσηκώθηκε μαζικά όταν το, υποτίθεται απρόσωπο, «Σύστημα» αποφάσισε να διώξει από το σπίτι που έμενε μια γριούλα ογδόντα και πλέον χρονών επειδή δεν είχε να πληρώσει την αύξηση ενοικίου. Η ηλικιωμένη έμεινε σπίτι. Μετά τον περασμένο πόλεμο ο Καπιταλισμός έχασε πάνω από 2 δισ. ανθρώπους – όχι μόνο τους Κινέζους. Στον επόμενο; Αλήθεια είναι ότι εσχάτως το Σύστημα ανέκτησε ένα μέρος από τα χαμένα. Τα ευρωπαϊκά αριστερά κόμματα κοιμήθηκαν και χάθηκαν. Είχαν καταπιεί το χάπι του ευρωκομμουνισμού που

αποδείχθηκε θανάσιμο. Αλλά όλα δείχνουν ότι, αθεράπευτα, μας σπρώχνουν πάλι σε πόλεμο. Πόσους μπορεί, αυτή τη φορά, να χάσει ο Καπιταλισμός και να αντέξει ως υπερδύναμη; Ο δρόμος δεν είναι μονόδρομος. Υπάρχει η «Ανακατάκτηση», ολόκληρη Ιστορική Περίοδος, όταν εκδιώχθηκαν οι Άραβες από την Ευρώπη. Υπάρχει και ο παλιμπαιδισμός όταν σου λένε να διαλέξεις ένα κουτσό άλογο αντί για τον ξεχωριστό Κυριάκο Μητσοτάκη με εναλλακτική τη Ζωή, ή εκείνη την κυρία που τρέφεται από τις μνήμες των ανθρώπων.

Η κατάσταση μπροστά μας είναι απλή και τραγική. Ο κόσμος μπορεί να κρατήσει μια γριούλα στο σπίτι της. Αλλά για κάτι παραπάνω «θέλει δουλειά πολύ, θέλει νεκρούς χιλιάδες... θέλει κι οι ζωντανοί να δίνουν το αίμα τους». Σαν πολλά να ζητάει και μαζεμένα. Τα υποτίθεται αριστερά κόμματα στην Ευρώπη έβαλαν και τυπικά λουκέτο – Ιταλία, Γαλλία. Με αποτέλεσμα, αφού την πολέμησαν, υποτίθεται, λυσσαλέα, η «ακροδεξιά» Λεπέν να εμφανίζεται ως επικρατέστερη πρόεδρος της Δημοκρατίας στο ιστορικό Παρίσι. Όλα σύμφωνα με τους

τύπους, η γριούλα έμεινε σπίτι, ο αριστερός Μελανσόν χάνει, η ακροδεξιά Λεπέν εγκαθίσταται στο Μέγαρο της Δημοκρατίας κατά τον νόμο, η Δημοκρατία νίκησε. Ποιος κοροϊδεύει ποιον; Αυτό το έργο δύσκολο να κρατήσει πολύ, να μου το θυμηθείτε... «Ανθ' ημών Γουλιμής, καληνύκτα σας» είπε, αποχωρών, ο Τρικούπης όταν έχασε τις εκλογές, και έτσι ο συγκεκριμένος αντίπαλος απέκτησε υπόσταση στην Ιστορία. Να θυμόμαστε τους νεκρούς μας γιατί χωρίς αυτούς θα ξεχάσουμε ότι κάποιος άλλος έφτιαξε την Ακρόπολη, όχι η κα Μενδώνη ή η άλλη κυρία, που έντρομη μπροστά

στο ιστορικό βάραθρο έγραψε προχθές για τον Κολοκοτρώνη ότι ήταν «άρπαγας» ή «μέγας άρπαγας», θα σας γελάσω, το έγραψε κάτω από το επίγραμμα στο άγαλμα του στρατηγού που επιτάσσει: «Εφιππος χώρει γενναίε στρατηγέ ανά τους αιώνας, διδάσκων τους λαούς πώς οι δούλοι γίνονται ελεύθεροι». Μα τόσο αγράμματη πια και τόσο έντρομη η εν λόγω κυρία; Αν τουλάχιστον ζητούσε δανεικό κανένα βιβλίο, θα διάβαζε ότι, τελικά, «ο Εφιάλτης θα φανεί στο τέλος / κ' οι Μήδοι επιτέλους θα διαβούνε». Άλλωστε, για να μην γελιόμαστε, εδώ είναι.

Με όχημα
την ποίηση
Ανθολόγος: **Λουκάς Αξελός**

ΜΑΝΟΛΗΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΚΗΣ
(1925-2005)

Νέοι της Σιδώνας

Κανονικά δεν πρέπει νάχουμε παράπονο Καλή κι εγκάρδια η συντροφιά σας, όλο νιάτα, Κορίτσια δροσερά- αρτιμελή αγόρια Γεμάτα πάθος κι έρωτα για τη ζωή και για τη

δράση.
Καλά, με νόημα και ζουμί και τα τραγούδια σας Τόσο, μα τόσο ανθρώπινα, συγκινημένα, Για τα παιδάκια που πεθαίνουν σ' άλλην Ήπειρο Για ήρωες που σκοτωθήκαν σ' άλλα χρόνια, Για επαναστάτες Μαύρους, Πράσινους, Κιτρινωπούς, Για τον καημό του εν γένει πάσχοντος Ανθρώπου. Ιδιαίτέρως σας τιμά τούτη η συμμετοχή Στην προβληματική και στους αγώνες του καιρού μας Δίνετε ένα άμεσο παρών και δραστικό-κατόπιν τούτου Νομίζω δικαιούσθε με το παραπάνω Δυο δυο, τρεις τρεις, να παίξετε, να ερωτευθείτε, Και να ξεσκάσετε, αδελφέ, μετά από τόση

κούραση.
(Μας γέρασαν προώρως Γιώργο, το κατάλαβες;)

Εκεί...

Κάποιο κλειδί Που θα πάρεις Μονάχα εσύ που θα πάρεις Και θα σπρώξεις την πόρτα Θ' ανοίξεις το δωμάτιο Θ' ανοίξεις τα παράθυρα στο φως Ζαλισμένα τα ποντίκια θα κρυφτούν Οι καθρέφτες θα λάμπουν Οι γλόμποι θα ξυπνήσουν απ' τον άνεμο Εκεί θα τα βρεις Κάπου-απ' τις βαλίτσες και τα παλιοσίδερα Απ' τα κομμένα καρφιά, δόντια σκισμένα, Καρφίτσες στα μαξιλάρια, τρύπιες κορνίζες,

Μισοκαμμένα ξύλα, τιμόνια караβιών. Θα μείνεις λίγο μέσα στο φως Ύστερα θα σφαιλίσεις τα παράθυρα Προσεχτικά τις κουρτίνες Ξεθαρρεμένα τα ποντίκια θα σε γλύφουν Θα σκοτεινιάσουν οι καθρέφτες Θ' ακινητήσουν οι γλόμποι Κι' εσύ θα πάρεις το κλειδί Και με κινήσεις βέβαιες χωρίς τύψεις Θ' αφήσεις να κυλήσει στον υπόνομο Βαθιά – βαθιά μες στα πυκνά νερά.

Τότε θα ξέρεις.

(Γιατί η ποίηση δεν είναι ο τρόπος να μιλήσουμε, Αλλά ο καλύτερος τοίχος να κρύψουμε το πρόσωπό μας.)

Φτου ξελεφτερία

ΣΧΟΛΙΑΖΕΙ Ο Δώρος Μελιανίτης

► «Λεφτά υπάρχουν». Οι κιμπάρηδες του ελληνικού Δημοσίου διέθεσαν τεράστια ποσά για τη διάσωση και αναδιάρθρωση της Τράπεζας Απικής και της Παγκρήτιας Τράπεζας. Το περίεργο εδώ είναι ότι το νέο σχήμα, αυτό της CrediaBank, ελέγχεται από ιδιώτες! Γνωστή η συνταγή, δεν είναι δα η πρώτη φορά: Το Δημόσιο πληρώνει τα σπασμένα και ταμείο κάνουν οι φίλοι της κυβέρνησης. Διευθύνουσα σύμβουλος της CrediaBank, αν καλά θυμάμαι, είναι η κα Έλενα Βρεπού, βετεράνος τραπεζικός και σύζυγος του επιχειρηματία Αλέξανδρου Εξάρχου, που είναι επίσης διευθύνων σύμβουλος του ομίλου ΑΚΤΟΡ (και κάτοχος του 20% του βασικού μετόχου της Παγκρήτιας). Δεν υπονοώ κάτι επιλήψιμο. Το γράφω μόνο για να υποστηρίξω ότι ο θεσμός της οικογένειας δεν διέρχεται για όλους κρίση, και ότι ορισμένοι τα καταφέρνουν περίφημα να συνδυάζουν και οικογένεια και μπίζνες.

► Επίσης, σκέφτομαι και συμπονώ, ολοένα και συχνότερα τον τελευταίο καιρό, τον ιστορικό του μέλλοντος που, όταν με το καλό ασχοληθεί με την εποχή

μας συμβουλευόμενος τα δημοσιεύματά της, θα καταλήξει στο συμπέρασμα ότι πρωτεύον ζήτημα των νεοελλήνων ήταν τα κέντρα ευεξίας και η αντιγήρανση.

► Υπάρχουν βεβαίως κι αυτοί που οι τράπεζες (και οι θυγατρικές τους) υπεξαιρούν τα σπίτια τους, αλλά αυτοί είναι, κάπως, περιορισμένης ορατότητας. Ενώ οι τράπεζες (και οι θυγατρικές τους) που σοβατίζουν με χαρούμενα χρώματα τα σχολεία των παιδιών τους έχουν «εταιρική ευθύνη» και βρίσκονται πρώτο τραπέζι πίστα.

► Και αυτό φαίνεται να είναι η προοπτική της χώρας: Η υπεύθυνη πίστα: Όσος χώρος μένει «αναξιοποίητος» από καζίνα, εμπορικά κέντρα και πράσινα άλσος να γίνει πίστα στην οποία οι υπέρβαροι θα λικνίζουν τα ιθαγενή κάλλη τους.

► Ακόμη και η Μητρόπολη Πειραιώς την επίσημη φιλανθρωπική της εκδήλωση στο Βεάκειο την έκανε με την ευειδή κα Κατερίνα Λιόλιου που, απ' ό,τι μαθαίνω, ξεσίκωσε τους φιλάνθρωπους και συγκίνησε τον Δέσποτα άδοντα το τελευταίο της σουξέ: «Μπορώ να έχω λίγο τον λογαριασμό».

Η κα Κίμπερλι Γκίλφοϊλ δεν είναι διπλωμάτης καριέρας – άλλες και αλλού είναι οι επιδόσεις της. Και, παρότι έχουμε διαφορετικά μουσικά γούστα, μου είναι συμπαθής για την ευθύτητα που κομίζει ο λόγος της. Η κα Γκίλφοϊλ μας ξεκαθάρισε ότι σήμερα είμαστε, αύριο δεν είμαστε, διότι το ποιοι είμαστε στις χώρες της πλάκας το αποφασίζουν οι εργοδότες της. Τίποτε νέο σε όλα αυτά. Το νέο είναι ότι στο επίμαχο δημοσίευμα της *Wall Street Journal*, εκτός από το παραπάνω ξεκαθάρισμα, γίνεται λόγος και για άλλα. Ποια άλλα; Ενεργειακές μπίζνες, επιχειρηματικά συμφέροντα από το παράθυρο, ντίλερ και αναφορές σε επιχειρηματίες, καλή ώρα στον κ. Αλέξανδρο Εξάρκου, ο οποίος μνημονεύεται και στο πρώτο σχόλιο. Το αποκαλυπτικό είναι ότι τα εγχώρια μέσα μαζικής ενημέρωσης δεν διάβασαν αυτά τα άλλα. Κι όσα διάβασαν, τα διάβασαν στα πεταχτά, αφού αμέσως κατέβασαν τις σχετικές αναρτήσεις τους για να μην κακοκαρδίσουν τους παραλήδες φίλους των παραλήδων εργοδοτών τους. Είπαμε, ωραία είναι η ελευθεροτυπία, αλλά ωραιότερες είναι οι (βρωμο)δουλειές που της επιτρέπουν να παριστάνει την ωραία.

► Σε άλλον ζητήθηκε ο λογαριασμός και, εντέλει, άλλος τον έφερε. Ο εκ μεταγραφής υφυπουργός Εξωτερικών κ. Χάρης Θεοχάρης σε μια κρίση ειλικρίνειας χάρισε το μουσικόφιλο πόπολο σε «νοικοκύρηδες» και

«κακομοίρηδες». Και πολύ με στεναχώρησε που εκ των υστέρων πήρε πίσω τον χαρακτηρισμό «κακομοίρηδες» κάνοντας λόγο για «λάθος διατύπωση», «δεν αναφερόμουν στους πολίτες» κ.λπ.

► Παλαιότερα στη χώρα ήσουν ό,τι δηλώσεις. Σήμερα μπορείς να δηλώσεις ό,τι σου κάνει κέφι. Ο κομπέρ της κυβέρνησης, λόγου χάριν, Άδωνις Γεωργιάδης δήλωσε ότι η Ελλάδα διανύει «την πιο συγκλονιστική περίοδο ευημερίας». Κανένα πρόβλημα. Αυτή είναι η δουλειά των παλιάντων. Το πρόβλημα εν προκειμένω το έχουν όσοι, ελλείψει χιούμορ, δεν καταλαβαίνουν τους αστεϊσμούς και τους παίρνουν στα σοβαρά.

► Σοβαρή είναι και η παραπομπή του Χρήστου Τριαντόπουλου στο

Δικαστικό Συμβούλιο. Ο κ. Τριαντόπουλος δεν ήταν η τελευταία τρύπα του κυβερνητικού ζουρνά. Ήταν «παρά τω Πρωθυπουργώ». Αλλά δεν βαριέσαι; Ο άλλος εκ μεταγραφής, επίσης, υφυπουργός, που χαρακτήρισε «μπάζα» όσους αναφέρονται στο μπάζωμα, είναι ακόμη στη θέση του.

► Σε νέα θέση βρέθηκε ο κ. Αλέξης Τσίπρας που προχθές επισκέφθηκε το Άγιο Όρος. Βεβαίως, ποιος είμαι εγώ να κρίνω τις πνευματικές αναζητήσεις ή την (προεκλογική) μετάνοια ενός συνανθρώπου μου. Αλλά πάλι κάτι δεν μου κάθεται καλά με όσους «βρίσκουν το βαθύτερο νόημα της ύπαρξης» φωτογραφιζόμενοι και μου έρχεται–Θεέ μου συχώρα με– να αναφωνήσω: Ε, δεν έχει τον Θεό του ο μπαγάσας!

Όσα έχω ζήσει, τα 'χει πει η Βίση!

Ο λαός τραγουδι θέλει, φτάνουν τα προβλήματα! Λαός και Κολωνάκι αντάμα στο κλαμπ ΟΑΚΑ. Και η ΔΕΗ που κόβει το ρεύμα του κοσμάκη «γίνεται ξανά ο καταλύτης που ζωντανεύει το όραμα». Χορηγός αισθήσεων και παραισθήσεων. Τιμές εισιτηρίων: οι όρθιοι από 34 έως 65. Οι καθήμενοι από 23 έως 320. Και για τη βίπη κερκίδα 477 με ποτό υποδοχής, τσιμπιτούρα και δύο ποτά ανά άτομο. Τσίπικα πράγματα! Δηλαδή, άμα κάποιος μεράκλωνε και ήθελε τρίτο πόσο του το χρέωναν; Και η Άννα από τη Μεγαλόνησο που ξεκίνησε την καριέρα της με τα «Δεκαοχτώ λιανοτράγουδα της πικρής πατρίδας», η «Αννούλα» που κοντεύει τα εβδομήντα δεν χαιρέται τη σύνταξη και τα εγγονάκια της. Υπηρετεί το

θέαμα. Μπλαστρώνεται, προσγειώνεται με γερανούς σε γήπεδα, τραγουδάει και χοροπηδάει κάτω από προβολείς! Τι να πω; Μάλλον ζηλεύω. Τα γεράματά της να έχουμε οι υπόλοιποι!

Ωστόσο, θυμάμαι ότι κάποτε μας δονούσε του Διακογιάννη η φωνή. Τώρα μας δονεί του Καρβέλα η άθλια στιχουργική! Υ.Γ.: Και για να μην λέτε ότι όλο γκρινιάζω, τη βραδιά που είχαμε το φαντεζί σόου της Βίση, είχαμε κοσμοπλημμύρα και στο 52ο Φεστιβάλ ΚΝΕ-Οδηγητή. Δεν υπήρξα ποτέ κνίτης, αλλά οι νέοι που θέλουν να αλλάξουν τον κόσμο (και όχι να βολευτούν στον κόσμο) είναι πολύ φίλοι μου (και ελπίζω μεγαλώνοντας να μην μοιάσουν σε κανέναν Θεοδωρικάκο).

01 **πολιτική**

Ζήτω η νέα αμερικανοκρατία

■ **ΤΟΥ Δημήτρη Γκάζη**

Χρειάστηκε να έρθουν τα δημοσιεύματα του αμερικανικού Τύπου για να δούμε, λίγο πιο καθαρά, όσα συμβαίνουν μπροστά στα μάτια μας. Η Wall Street Journal (WSJ) σκιαγραφεί τη δραστηριότητα της Αμερικανίδας πρέσβειρας που κινείται με έναν απολύτως τραμπικό τρόπο, ο οποίος περιλαμβάνει από κοσμικές εμφανίσεις έως επιχειρηματικές συμφωνίες, ενεργειακά deals, απευθείας πολιτικές παρεμβάσεις και μια μόνιμη επίδειξη της ιδιαίτερης πρόσβασής της στην εξουσία της Ουάσιγκτον. Αυτή είναι η πολιτική των ΗΠΑ στη «δεδομένη» σύμμαχο Ελλάδα, που μετατρέπεται σε κόμβο της πολιτικής τους στην περιοχή. Μπορεί να εξοργίζει η φράση που αποδίδει η WSJ στην πρέσβειρα, όμως είναι αποκαλυπτική της διαχρονικής αμερικανικής πολιτικής. Σε δείπνο στην Αθήνα, αναφερόμενη στις πολιτικές εξελίξεις στη Ρουμανία και την εκεί πτώση της κυβέρνησης, η Κίμπερλι Γκίλφοϊλ φέρεται να είπε στον υπουργό Ενέργειας Σταύρο Παπασταύρου ότι οι ΗΠΑ μπορούν να το

κάνουν «σε όποια χώρα θέλουν» και «μπορούν να το κάνουν κι εδώ». Ο δικηγόρος της αμφισβήτησε την περιγραφή του περιστατικού, ενώ κυβερνητικά στελέχη υποστήριξαν ότι δεν υπήρξε απειλή προς την Ελλάδα. Ακόμη κι αν δεχθούμε αυτή την εκδοχή, το ερώτημα παραμένει τεράστιο. Σε μια κανονική χώρα, μια τέτοια αναφορά από τον πρέσβη μιας ξένης δύναμης θα ήταν αρκετή για να ζητηθούν αμέσως επίσημες εξηγήσεις. Ενδεχομένως και περισσότερα. Εδώ, αντίθετα, είχαμε κυρίως προσπάθεια υποβάθμισης του θέματος. Και ενώ στις ΗΠΑ μέλη του Κογκρέσου ζητούν πλέον έρευνα για τη δραστηριότητα της ίδιας της πρέσβειρας, στην Αθήνα φαίνεται να θεωρείται περίπου ενοχλητική υπερβολή το να ζητά κανείς απαντήσεις. Ζήτω λοιπόν η νέα αμερικανοκρατία! Όχι βέβαια με τη μορφή ακριβώς της εποχής Πιουριφόι. Οι εποχές αλλάζουν, και μαζί τους αλλάζουν και οι τρόποι άσκησης ισχύος. Σήμερα δεν

χρειάζονται πάντα τελεσίγραφα. Υπάρχουν οι βάσεις, οι στρατηγικοί διάλογοι, οι ενεργειακοί διάδρομοι, τα λιμάνια, τα καλώδια, τα LNG, οι επενδύσεις, τα επιχειρηματικά δίκτυα. Και υπάρχει μια εγχώρια πολιτική τάξη που παρουσιάζει σχεδόν κάθε αμερικανική (προσφάτως και ισραηλινή) επιδίωξη ως αυτονόητο ελληνικό συμφέρον.

Από τη διπλωματία στις μίζνες

Τα δημοσιεύματα αποκτούν μεγαλύτερη σημασία ακριβώς επειδή δεν αφορούν μόνο το ύφος της Κ. Γκίλφοϊλ. Η ενεργειακή πολιτική βρίσκεται στον πυρήνα της αμερικανικής στρατηγικής στην περιοχή. Η ίδια η πρέσβειρα έχει παρουσιάσει την Ελλάδα ως «ενεργειακή πύλη» της Ευρώπης, συνδέοντας ευθέως το αμερικανικό LNG, τις υποδομές της Ανατολικής Μεσογείου και την εθνική ασφάλεια. Ο λεγόμενος Κάθετος Διάδρομος σχεδιάζεται ώστε φυσικό αέριο που φτάνει στην Ελλάδα να κατευθύνεται μέσω Βουλγαρίας και Ρουμανίας προς Μολδαβία και Ουκρανία, με τις

ίδιες τις ΗΠΑ να δηλώνουν επίσημα ότι είναι έτοιμες να διευκολύνουν την τροφοδοσία του με αμερικανικό LNG. Παρά τις αντιθέσεις και τους ανταγωνισμούς, η επιλογή της Ελλάδας ως κόμβου των αμερικανικών συμφερόντων μοιάζει να έχει βάθος, όπως έδειξε και η σχετική προσπάθεια του (προερχόμενου από τους Δημοκρατικούς) πρώην πρέσβη, Τζ. Πάιατ, ο οποίος σε δημοσίευσμά του στο X προσπάθησε να μειώσει τη σημασία των «διαρροών της WSJ» αναφέροντας μεταξύ άλλων: «Ας μην χάνουμε από τα μάτια μας τα οφέλη που έχουν προκύψει για την Ελλάδα και τις ΗΠΑ από τη στενότερη ενεργειακή μας συνεργασία, σε ζητήματα που εκτείνονται από το LNG και την απολιγνιτοποίηση, μέχρι την αποθήκευση ενέργειας σε μπαταρίες και τις περιφερειακές διασυνδέσεις». Δεν είναι όμως μόνο ο κάθετος άξονας. Σε πλήρη εξέλιξη βρίσκεται και ο σχεδιασμός για τον άξονα Ελλάδας-Κύπρου-Ισραήλ-ΗΠΑ. Το σχήμα 3+1 έχει αναβαθμίσει την ενέργεια και

τις κρίσιμες υποδομές σε κεντρικό γεωπολιτικό πεδίο, ενώ το Great Sea Interconnector εντάσσει την ηλεκτρική διασύνδεση Ελλάδας, Κύπρου και μελλοντικά Ισραήλ σε αυτήν την ευρύτερη αρχιτεκτονική. Και όλα αυτά συμβαίνουν ενώ παραμένουν ανοιχτά τα ελληνοτουρκικά, η επιδίωξη της Τουρκίας να καταστεί επικυρίαρχος στην Ανατολική Μεσόγειο, ζητώντας να έχει λόγο για κάθε ενέργεια στην περιοχή που θεωρεί «γαλάζια πατρίδα», αλλά και το ερώτημα ποια ακριβώς θέση επιφυλάσσουν οι αμερικανικοί σχεδιασμοί για την Ελλάδα και ποια για την Τουρκία. Σε αυτό το σκηνικό φτάνει στην Αθήνα στις 6-7 Οκτωβρίου ο Μάρκο Ρούμπιο για τον νέο γύρο του Στρατηγικού Διαλόγου ΗΠΑ-Ελλάδας, με άμυνα, ενέργεια και περιφερειακή ασφάλεια στην κορυφή της ατζέντας.

Μίζνες αντί εξωτερικής πολιτικής

Και αν αυτή είναι η αμερικανική στρατηγική για την Ελλάδα και την ευρύτερη περιοχή, το ερώ-

Γκριζάρισμα της κυριαρχίας

Μετ' εμποδίων πόντιση του καλωδίου Ελλάδας-Κύπρου...

■ **ΤΟΥ Χάρη Μαντινιώτη**

Το καλώδιο ηλεκτρικής διασύνδεσης Ελλάδας-Κύπρου (και Ισραήλ) παραμένει στα χαρτιά παρά τη σημασία που αποδίδουν σε αυτό ισχυροί παίκτες, ενώ γύρω του πυκνώνουν οι πολιτικές και γεωπολιτικές πιέσεις. Η γαλλική Meridiem μπήκε τον Αύγουστο ως πλειοψηφικός μέτοχος στον φορέα του έργου, και συμφωνήθηκαν νέες έρευνες βυθού, τοποθετούμενες χρονικά τον Οκτώβριο ή Νοέμβριο του 2026. Η αντίστοιχη NAVTEX από την Ελλάδα, όμως, δεν έχει ακόμη εκδοθεί. Η προϊστορία του έργου μάς δείχνει τι διακυβεύεται. Το καλοκαίρι του 2024, στα ανοιχτά της Κάσου (στα όρια των 6 ν.μ. των ελληνικών χωρικών υδάτων) τουρκικά πολεμικά πλοία εμφανίστηκαν στην περιοχή όπου ερευνούσε το Ievoli Relume. Οι εργασίες διακόπηκαν και η Άγκυρα έστειλε το μήνυμα ότι διεκδικεί λόγο για κάθε δραστηριότητα στην Ανατολική Μεσόγειο. Τώρα δηλώνει πως δεν θα επιτρέψει έρευνες ή εργασίες χωρίς τη

δική της έγκριση. Η Αθήνα απαντά ότι η NAVTEX ενημερώνει, αλλά δεν ζητά άδεια. Το γκριζάρισμα, όμως, συντελείται ήδη πάνω στο πεδίο.

Το έργο συνδέει την Κύπρο (και σε δεύτερο χρόνο το Ισραήλ) με το ευρωπαϊκό ηλεκτρικό δίκτυο, και εντάσσεται στον ανταγωνισμό για τις ενεργειακές οδεύσεις της Ανατολικής Μεσογείου (με έντονο ενδιαφέρον των ΗΠΑ και του Ισραήλ), και με τη Γαλλία να αναλαμβάνει αυξημένο ρόλο. Την ίδια ώρα, η Δευκωσία είχε στο παρελθόν αμφισβητήσει το κόστος και τη βιωσιμότητα, συνδέοντας την οικονομική της συμμετοχή σε αυτό με την παροχή εγγυήσεων ασφαλείας από τα εμπλεκόμενα μέρη. Η «στρατηγική σημασία» δεν λύνει τις διαφωνίες για το ποιος πληρώνει, ποιος αποφασίζει και ποιος αναλαμβάνει το ρίσκο...

Οι κυβερνητικοί λαοί

Είναι αβέβαιο αν η Τουρκία θα κάνει ή όχι πράξη τις απειλές της επί του πεδίου. Αν δηλαδή θα δράσει προληπτικά αναπτύ-

σσοντας ναυτικές δυνάμεις, ή θα περιμένει να απαντήσει σε πιθανές κινήσεις Ελλάδας-Γαλλίας. Δεν γνωρίζουμε την πιθανή αντίδραση άλλων δυνάμεων, κυρίως του Ισραήλ (που ποντάρει στην όξυνση με την Τουρκία) και των ΗΠΑ (που καλούν όλες τις πλευρές σε αυτοσυγκράτηση). Σε κάθε περίπτωση, ακόμη και το «καλό σενάριο», όπως το περιγράφουν τα δημοσιεύματα, έχει μια σκοτεινή πλευρά: Η Ελλάδα εκδίδει την NAVTEX, αλλά η γαλλική εταιρεία ενημερώνει την Άγκυρα (ικανοποιώντας εν μέρει τις τουρκικές απαιτήσεις), τουρκικό σκάφος παρακολουθεί τις εργασίες και η Τουρκία καταγράφει τις αξιώσεις της επί του πεδίου. Η έρευνα μπορεί να ολοκληρωθεί, όμως η εικόνα που παγιώνεται είναι εκείνη της συνδιαχείρισης. Η τουρκική παρουσία εμφανίζεται ως περίπου αυτονόητη, σαν να έχει λόγο και δικαιοδοσία στην περιοχή. Έτσι το γκριζάρισμα βαφτίζεται θετική εξέλιξη.

Μέσα σε αυτό το κλίμα, οι δηλώσεις του Άγγελου Συρίγου, πως «η Ελλάδα έκανε

δύο φορές πίσω», λειτουργούν ως προειδοποίηση της κοινής γνώμης. Ο βουλευτής της Ν.Δ. αναγνωρίζει τις «υποχωρήσεις» (ως... επιστημονική άποψη), αλλά προβλέπει ότι το καλώδιο θα ποντιστεί σύντομα, επικαλούμενος τα επτά καλώδια που πέρασαν παλαιότερα χωρίς πρόβλημα. Ο πατριωτικός μανδύας δεν κρύβει την αντίφαση. Μια υποχώρηση παρουσιάζεται ως αναπόφευκτη προσαρμογή στη νέα κατάσταση που θέλει την Τουρκία παρούσα, να ορίζει τα περιθώρια άσκησης της κυριαρχίας και των κυριαρχικών δικαιωμάτων μας.

Ο πόλεμος ως μηχανισμός υποχωρήσεων

Η φινλανδοποίηση παρουσιάζεται ως μονόδρομος, με τη σταδιακή προσαρμογή της ελληνικής πολιτικής στα όρια που οι τουρκικές αιτιάσεις επιβάλλουν. Δεν χρειάζεται να υπογράψεις μια υποχώρηση: αρκεί να αρχίσεις να αυτοπεριορίζεσαι για να αποφύγεις την κρίση ή την πολεμική σύγκρουση. Κάθε φορά που η Άγκυρα απειλεί, η «αυτοσυγκράτηση»

Το επιχειρηματικό δίκτυο Εξάρχου

Μπορεί να έγιναν σαφείς αναφορές για τις προνομιακές σχέσεις της AKTOR με την αμερικανική πρεσβεία. Μπορεί η ίδια η Γκίλφοϊλ να δήλωσε δημόσια ότι μεσολάβησε προσωπικά για συνάντηση Εξάρχου με την αμερικανική DFC (αναπτυξιακή τράπεζα των ΗΠΑ), με αντικείμενο επενδύσεις σε κρίσιμες ελληνικές υποδομές. Μπορεί σήμερα η WSJ να αποκαλύπτει ότι ο λομπίστας της AKTOR Χρήστος Μαραφάτσος πληρώθηκε για να ανοίξει διαύλους με Λευκό Οίκο, State Department και υπουργείο Ενέργειας, ενώ συνόδευε την Κ. Γκίλφοϊλ σε επίσημες επαφές. Και όμως, στον ελληνικό Τύπο δεν θα βρει κανείς παρά μόνο ελάχιστες αναφορές στην εταιρεία και τη δραστηριότητα του κ. Εξάρχου. Ο Αλέξανδρος Εξάρχου έχει μετατρέψει την AKTOR από έναν μεγάλο κατασκευαστικό όμιλο σε έναν πολυσιδηή παίκτη με παρουσία σε δημόσια έργα, ΣΔΙΤ, παραχωρήσεις, ακίνητα, ΑΠΕ, και πλέον στην ενέργεια και το LNG. Ο όμιλος έχει επενδύσει ιδιαίτερα στις παραχωρήσεις και συμμετέχει σε μεγάλα έργα υποδομής, ενώ σχεδιάζει επενδύσεις δισεκατομμυρίων τα επόμενα χρόνια. Η μεγαλύτερη πολιτική σημασία όμως βρίσκεται σήμερα στη στροφή προς την ενέργεια. Μέσω της Atlantic SEE LNG Trade, όπου η AKTOR

συνεργάζεται με την κρατικά ελεγχόμενη ΔΕΠΑ, ο όμιλος διεκδικεί κεντρικό ρόλο στην εισαγωγή αμερικανικού LNG και στον Κάθετο Διάδρομο προς τα Βαλκάνια και την Κεντρική Ευρώπη. Μέσα σε ελάχιστα χρόνια ο όμιλος AKTOR βρέθηκε με ανεκτέλεστο έργων άνω των 4,5 δισ. ευρώ, με παρουσία σε μεγάλους οδικούς άξονες, ΣΔΙΤ, παραχωρήσεις, σιδηροδρομικά και υδραυλικά έργα, ακίνητα και ενεργειακές υποδομές. Παράλληλα επεκτείνεται στο LNG και στις ΑΠΕ, δηλαδή σε πεδία που εξαρτώνται άμεσα από κρατικές αποφάσεις, ρυθμίσεις και τη γενικότερη ενεργειακή στρατηγική της κυβέρνησης. Γύρω από το ίδιο επιχειρηματικό περιβάλλον αναπτύσσεται ταυτόχρονα παρουσία στα MME, με το πλέγμα Action 24 – Attica TV – Flash.gr να αποτελεί πλέον αναγνωρίσιμο πόλο ενημέρωσης. Έτσι σχηματίζεται ένα γνώριμο ελληνικό τρίγωνο ισχύος που περιλαμβάνει δημόσια έργα και κρατικά ρυθμιζόμενες μπίζνες – μέσα ενημέρωσης – πολιτική εξουσία. Αυτό από μόνο του δεν αποδεικνύει παράνομη συναλλαγή. Δείχνει όμως τη συγκέντρωση οικονομικής και επικοινωνιακής ισχύος σε έναν επιχειρηματικό πόλο που έχει κάθε λόγο να βρίσκεται πολύ κοντά στα κέντρα όπου λαμβάνονται οι μεγάλες κρατικές αποφάσεις.

τημα είναι ποια είναι η ελληνική στρατηγική απέναντί της. Τα όρια γεωπολιτικής και μπίζνας θολώνουν επικίνδυνα. Μεταξύ άλλων το δημοσίευμα της WSJ αποκάλυψε τον ιδιαίτερο ρόλο του Χρήστου Μαραφάτσου, εγγεγραμμένου λομπίστα της AKTOR (κατασκευαστικής εταιρείας ιδιοκτησίας του κ. Εξάρχου), ο οποίος εμφανίζεται επανειλημμένα δίπλα στην Κ. Γκίλφοϊλ σε επαφές με ξένους

αξιωματούχους, παρότι δεν αποτελεί μέλος του διπλωματικού προσωπικού. Παράλληλα, η αμερικανική πρέσβειρα έχει προωθήσει ενεργά ενεργειακά σχέδια στα οποία συμμετέχει η AKTOR. Η εταιρεία και η αμερικανική πλευρά αρνούνται ότι υπήρξε οποιαδήποτε ανάρμοστη συμπεριφορά. Όλα τόσο καλά καμωμένα. Εξωτερική πολιτική, διπλωματία, μπίζνες στην ενέργεια

και συγκεκριμένα επιχειρηματικά συμφέροντα γίνονται ένα. Οι πολιτικές και οικονομικές ελίτ της Αθήνας χαράζουν την εξωτερική πολιτική της χώρας, δεσμεύουν στρατηγικής σημασίας αποφάσεις της (όπως το ενεργειακό μείγμα), ετοιμάζονται για τυχονωτικές γεωπολιτικές επιλογές που απειλούν την εθνική ασφάλεια και κυριαρχία. Η Ελλάδα, μέρα με τη μέρα, μετατρέπεται σε ενεργεια-

κό διάδρομο, στρατιωτικό κόμβο, χώρο υποδομών και επιχειρηματικών ντιλ, χωρίς να συζητά ποια παραγωγική, ενεργειακή και γεωπολιτική στρατηγική υπηρετούν όλα αυτά για την ίδια. Τα συμφέροντα των ισχυρών συμμάχων, των ενεργειακών κολοσσών και των εγχώριων επιχειρηματικών ελίτ βαφτίζονται αυτομάτως «εθνικό συμφέρον» και η χώρα παραμένει χωρίς δική της πυξίδα.

Παράπλευρα θύματα της Γαλάζιας Πατρίδας

Το γκριζάρισμα της κυριαρχίας δεν αφορά μόνο το καλώδιο. Αφορά και τα αλιευτικά πεδία, όπου η αμφισβήτηση των ελληνικών χαρτών και η παρουσία τουρκικών σκαφών μεταφέρουν τη σύγκρουση στην καθημερινότητα των νησιωτών. Για τους Έλληνες ψαράδες, η κυριαρχία αγγίζει το ίδιο το δικαίωμά τους στην επιβίωση, το δικαίωμα να βγουν στη θάλασσα, να δουλέψουν χωρίς εκφοβισμό και να μην αντιμετωπίζουν άνισους όρους ανταγωνισμού. Τα δύο τουρκικά «εθνικά θαλάσσια πάρκα», ανάμεσα στη Λήμνο και τη Σαμοθράκη και ανοικτά του Καστελόριζου, χαράζουν αξιώσεις σε περιοχές όπου η Άγκυρα αμφισβητεί ελληνικά δικαιώματα. Η Αθήνα υποστηρίζει ότι οι μονομερείς αποφάσεις εκτείνονται πέρα από τα τουρκικά χωρικά ύδατα και δεν παράγουν έννομα αποτελέσματα. Επί του πεδίου, όμως, οι Έλληνες ψαράδες ενδέχεται να βρεθούν αντιμέτωποι με παρενοχλήσεις ή πιέσεις να εγκαταλείψουν αλιευτικά πεδία. Έτσι η «Γαλάζια Πατρίδα» δεν μένει

στους χάρτες και τις δηλώσεις, αλλά παράγει αποτελέσματα στην εργασία και στο εισόδημα των νησιωτών. Την ίδια ώρα, τουρκικές μηχανότρατες συνεχίζουν να ψαρεύουν παράνομα σε ελληνικά χωρικά ύδατα, υλοποιώντας τη «συνδιαχείριση» στην πράξη (με κλιπρές αντιδράσεις από ελληνικής πλευράς). Τον Ιούλιο, το Ινστιτούτο «Αρχιπέλαγος» κατήγγειλε τη δράση τεσσάρων μηχανότρατων επί μία εβδομάδα στην περιοχή Σάμου, Φούρνων και Πάτμου, ακόμη και σε προστατευόμενη ζώνη. Το Λιμενικό απάντησε ότι καταγράφει τα περιστατικά και ενισχύει τις περιπολίες. Και αυτό είναι ένα μόνο από τα επαναλαμβανόμενα περιστατικά. Η άνιση εφαρμογή των κανόνων, ωστόσο, πιέζει τους Έλληνες αλιείς, που δεσμεύονται από εθνικούς και ευρωπαϊκούς περιορισμούς, ενώ τα αποθέματα και οι βυθοί λεηλατούνται. Παράπλευρα θύματα δεν είναι μόνο τα ψάρια. Είναι οι νησιώτες που βλέπουν τον τόπο της δουλειάς και της ζωής τους, να μετατρέπεται σε πεδίο αμφισβήτησης και αποκλεισμού.

προβάλλεται ως υπεύθυνη στάση. Την ίδια στιγμή, η χώρα εμπλέκεται όλο και βαθύτερα σε σχεδιασμούς που οξύνουν την αντιπαράθεση με την Τουρκία, στο πλευρό του Ισραήλ, χωρίς να έχει διαμορφώσει μια συνεκτική πολιτική άμυνας, προστασίας και ανθεκτικότητας της κοινωνίας. Οι εξοπλισμοί και οι στρατηγικές συμμαχίες όμως σε καμία περίπτωση δεν υποκαθιστούν την προετοιμασία, ούτε εγγυώνται ότι η Ελλά-

δα θα ορίζει τις επιλογές της. Ούτε οι τυχονωτικοί λεονταρισμοί, όταν έχει κινηθεί από υποχώρηση σε υποχώρηση, αποτελούν απάντηση στην υπαρκτή στρατιωτική απειλή της γείτονος. Προς μια τέτοια προοπτική, προσαρμογής (που μπορεί να παρουσιαστεί ως εθνική νίκη ή συνετή στάση), σπρώχνουν και οι ΗΠΑ, με την Ουάσινγκτον να καλεί όλες τις πλευρές σε αυτοσυγκράτηση – μια γραμμή που αναμένεται να

επαναλάβει και ο Μάρκο Ρούμπιο στην επικείμενη επίσκεψή του. Τι σημαίνει όμως αυτοσυγκράτηση όταν ο ένας διεκδικεί παρανόμως και ο άλλος προσπαθεί να υπερασπιστεί τα δικαιώματά του και το διεθνές δίκαιο; Στην πράξη, η Ελλάδα πιέζεται να περιορίσει τις κινήσεις της και να συνυπολογίσει τις τουρκικές αξιώσεις. Ο φόβος μιας κρίσης γίνεται έτσι μοχλός για να περάσουν υποχωρήσεις ως αναγκαίος συμβιβασμός.

Απνευστί

■ του Γιώργου Γιάλουργ

2062

«Πόλεμος σημαίνει ειρήνη. Η ελευθερία είναι δουλεία. Η άγνοια είναι δύναμη» - 1984

Κύριε Όργουελ, ευχαριστούμε για το παρακάτω άρθρο σας:

«Συνεχίζεται η γενοκτονία στη Γάζα παρ' ότι εξακολουθεί να βρίσκεται σε ισχύ η εκκενρία ανάμεσα στο Ισραήλ και τη Χαμάς. Νέοι μαζικοί βομβαρδισμοί έλαβαν χώρα κι έπληξαν τους προσφυγικούς καταυλισμούς καθώς και ένα νοσοκομείο το οποίο είχε πρόχειρα στηθεί ανάμεσα στα χαλάσματα στη Χαν Γιουνίς. Την ώρα που σωστικά συνεργεία έψαχναν για επιζώντες, ένα δεύτερο κύμα βομβαρδισμών σκόρπισε τον όλεθρο από τον οποίο σκοτώθηκαν και τρεις διασώστες. Συνολικά τριάντα οκτώ άτομα δολοφονήθηκαν, μεταξύ των οποίων δώδεκα παιδιά που νοσηλεύονταν λόγω συμπτωμάτων αστίας. Από τη σφαγή δεν γλίτωσαν ούτε οι εργαζόμενοι στο νοσοκομείο, αφού οκτώ γιατροί και νοσηλευτές έχασαν τη ζωή τους.»

Θα δημοσιευθεί μετά τις απαραίτητες, φυσικά, τροποποιήσεις:

«Συνεχίζεται η ένοπλη σύγκρουση στη Γάζα παρ' ότι εξακολουθεί να βρίσκεται σε ισχύ η εκκενρία ανάμεσα στο Ισραήλ και τη Χαμάς. Χτυπήθηκαν κέντρα διοίκησης της τρομοκρατικής οργάνωσης σε πυκνοκατοικημένη περιοχή, καθώς και ένα νοσοκομείο το οποίο, σύμφωνα με τον IDF, έκρυβε οπλισμό της Χαμάς. Από τα πλήγματα, που οι κάτοικοι αποδίδουν σε αεροπορικούς βομβαρδισμούς, έχασαν τη ζωή τους τριάντα οκτώ άτομα, μεταξύ των οποίων και παιδιά που σιτεύονταν στο νοσοκομείο λόγω της έλλειψης τροφίμων. Ο IDF κατηγορεί τη Χαμάς για την πάγια τακτική της να χρησιμοποιεί παιδιά ως ανθρώπινες ασπίδες. Τρεις διασώστες πέθαναν κατά τη διάρκεια της ένοπλης σύγκρουσης, γεγονός που προκάλεσε την αντίδραση της διεθνούς κοινότητας, η οποία με ανακοίνωσή της υποστήριξε ότι το αυτονόητο δικαίωμα του Ισραήλ να υπερασπίζεται τον εαυτό του, δεν μεταφράζεται αυτόματα σε ασυλία απέναντι σε τέτοιου είδους ενέργειες. Η κυβέρνηση του Ισραήλ τόνισε ότι ο IDF δεν στοχεύει αμάχους και απάντησε ότι οι καταγγελίες θα διερευνηθούν και εφόσον επιβεβαιωθούν θα αποδοθούν οι ανάλογες ευθύνες.»

Τουρκική πίεση από το Αιγαίο μέχρι την Κύπρο

Τακτική ασφυκτικού πρέσινγκ με έντονη ανάδειξη των παράνομων διεκδικήσεων

■ **ΤΟΥ ΚΩΣΤΑ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ**

Πίεση από το Αιγαίο μέχρι την Κύπρο ασκεί η κατοχική Τουρκία. Πρόκειται για μια τακτική με στρατηγικό βάθος, καθώς συνδέεται με τη βαθμηδόν υλοποίηση των επεκτατικών της σχεδιασμών και το γνωστό... όραμα της «Γαλάζιας Πατρίδας». Στο πλαίσιο αυτό έχει παγώσει τις όποιες συζητήσεις στο Κυπριακό και βρίσκεται σε επιθετική διάταξη.

Σε σχέση με την Κύπρο, διαμηνύει συνεχώς ότι θα επιτρέψει να γίνουν βήματα μόνο εάν γίνουν αποδεκτοί οι όροι της για αναγνώριση κυριαρχικής ισότητας της αποσχιστικής οντότητας. Παράλληλα προβαίνει σε κινήσεις που παραπέμπουν σε προσάρτηση των κατεχομένων στην Τουρκία. Στο πλαίσιο αυτό, λοιπόν, η Άγκυρα κινείται στέλνοντας μηνύματα, αλλά και προχωρώντας στην επιβολή τετελεσμένων.

Δύο κράτη και βλέπουμε

Το πρώτο μήνυμα φρεσκαρίσματος των τουρκικών κόκκινων γραμμών στάλθηκε με την ομιλία του Τούρκου προέδρου, Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν, από το βήμα της ολομέλειας της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών, στη διάρκεια της οποίας κάλεσε τη διεθνή κοινότητα να αναγνωρίσει την αποσχιστική οντότητα. Την ίδια θέση εξέφρασε και κατά τη διάρκεια της συνάντησης που είχε ο Τούρκος πρόεδρος με τον Αντόνιο Γκουτέρες. Του ξεκαθάρισε ότι, ενώ δεν έχει πρόβλημα να γίνονται συναντήσεις, απορρίπτει συζητήσεις που δεν περιλαμβάνουν στην ατζέντα αναγνώριση της κυριαρχικής ισότητας του παράνομου μορφώματος. Την ώρα που ο Ερντογάν βρισκόταν στη Νέα Υόρκη, στέλνονταν σαφή μηνύματα «ετοιμότητας» σε στρατιωτικό επίπεδο. Διεξήχθησαν δύο στρατιωτικές ασκήσεις. Η άσκηση της πολεμικής αεροπορίας της Τουρκίας σε περιοχή νοτίως της Κύπρου ήταν και προκλητική, και έδωσε το μήνυμα ότι η Άγκυρα απαντά στις όποιες κινήσεις της Λευκωσίας. Τις ίδιες μέρες

Οι κατοχικές δυνάμεις έχουν καταλάβει ύψωμα στη νεκρή ζώνη, στην περιοχή της Πύλας, εγκατέστησαν φυλάκιο και τοποθέτησαν σημαία. Παρά τις διαμαρτυρίες της Κυπριακής Δημοκρατίας και των Ηνωμένων Εθνών, αρνούνται να αποχωρήσουν

πραγματοποιήθηκε και η ετήσια τουρκική άσκηση «Θαλασσόλυκος». Πρόκειται για μια άσκηση που διεξάγεται ταυτόχρονα στη Μαύρη Θάλασσα, στο Αιγαίο και στην Ανατολική Μεσόγειο, και πρόδηλη είναι η προσπάθεια επίδειξης ισχύος. Σε αυτή συμμετείχαν 100 πλοία, 50 εναέρια μέσα και περίπου 14.000 στελέχη. Μεγάλη η συμμετοχή, μεγαλύτερα τα μηνύματα που θέλησαν να στείλουν από την Άγκυρα.

Εντάσεις στη νεκρή ζώνη

Την ίδια ώρα, συνεχίζονται οι προκλήσεις στη νεκρή ζώνη από τον κατοχικό στρατό. Το πρόσφατο επεισόδιο στη Δένεια με την παρενόχληση Ελληνοκυπρίων γεωργών από τον κατοχικό στρατό δεν είναι μεμονωμένο επεισόδιο. Διαπιστώνονται ενέργειες και σε άλλες περιοχές. Κυρίως κινήσεις επιβολής τετελεσμένων επί του εδάφους. Πρόκειται για έναν σχεδιασμό που αποσκοπεί στο τέλος στην προέλαση του στρατού κατοχής εντός της νεκρής ζώνης. Τούτο γίνεται σαφές από όλες τις ενέργειες που γίνονται συστηματικά και μεθοδευμένα. Οι πιο σοβαρές παραβιάσεις είναι αυτές που γίνονται στην περιοχή της Πύλας. Είναι πρόδηλο ότι με τις ενέργειες που καταγράφονται στη νεκρή ζώνη, η κατοχική πλευρά επιδιώκει

την οριστικοποίηση των «συνόρων» των δύο χωριστών, όπως είναι το αφήγημά της, «κρατών».

Συντήρηση της διαδικασίας

Την ίδια ώρα, ανοικτό κρατούν το παράθυρο στο Κυπριακό τα Ηνωμένα Έθνη, παρά το γεγονός ότι η κατοχική πλευρά υιοθετεί τακτική με την οποία επιχειρεί να τουμπάρει κάθε προσπάθεια για επανέναρξη διαπραγματεύσεων. Κατά τη διάρκεια της εβδομάδας των εργασιών της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών, στη Νέα Υόρκη, από τουρκικής πλευράς έγιναν όλες οι κινήσεις για να αποτραπούν εξελίξεις. Ως αποτέλεσμα τούτου, δεν αξιοποιήθηκε η παρουσία στη Νέα Υόρκη όλων των εμπλεκόμενων στο Κυπριακό παικτών. Αν και ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης πρότεινε κοινή συνάντηση με τον γενικό γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών,

Αντόνιο Γκουτέρες, και τον εγκάθετο της Άγκυρας, ο τελευταίος το απέρριψε.

Παρ' όλα αυτά η προσωπική απεσταλμένη του γενικού γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών, Μαρία Άνγκελα Ολγκίν, ανακοίνωσε πως οι προσπάθειες θα συνεχιστούν μέχρι τον Δεκέμβριο, που θα ολοκληρωθεί η θητεία τόσο του Αντόνιο Γκουτέρες όσο και της ίδιας. Ενόψει τούτου αναμένεται ότι θα επισκεφτεί την Κύπρο τον Οκτώβριο, ενώ τα Ηνωμένα Έθνη έχουν ολοκληρώσει τη σύνταξη ενός εγγράφου με όλες τις μέχρι σήμερα συγκλίσεις – δηλαδή σε όλα σημεία υπήρχε συμφωνία ή έφτασαν σε ακτίνα συμφωνίας οι διαπραγματευτές που διεξήχθησαν μέχρι το 2017, στο Κραν Μοντανά. Το έγγραφο θα παρουσιαστεί όταν και όποτε ξεκινήσει η διαδικασία των διαπραγματεύσεων για να αποτελέσει τη βάση των

συζητήσεων.

Στο κάδρο και τα ελληνοτουρκικά

Η κατοχική δύναμη έχει αυξήσει τις παραβιάσεις στο Αιγαίο και επιλέγει να διαμηνύσει, με αυτό τον τρόπο, ότι δεν θα δεχθεί κινήσεις –όπως αυτές με το έργο Ηλεκτρικής Διασύνδεσης Κρήτης και Κύπρου– χωρίς τη συναίνεση της Τουρκίας. Η αλλαγή ρητορικής από πλευράς Ερντογάν, με ήπιες αναφορές στην Ελλάδα, έγινε για λόγους τακτικής. Το ζητούμενο είναι πώς θα ενεργήσει η Άγκυρα όταν και όποτε ξεκινήσουν οι έρευνες για την Ηλεκτρική Διασύνδεση. Έχει δηλώσει ότι θα αντιδράσει και θα αποτρέψει τις έρευνες, εκτός κι εάν αυτή δώσει την άδεια.

Στο θέμα της Ηλεκτρικής Διασύνδεσης, αυτό που αναμένεται είναι το επόμενο βήμα. Δηλαδή η έναρξη των ερευνών, όπου η μπάλα βρίσκεται στο γήπεδο της Ελλάδας, η οποία θα πρέπει να προχωρήσει στις έρευνες και να αναλάβει και το ρίσκο. Η γαλλική εταιρεία, που θα διεξάγει τις έρευνες και την πόντση του καλωδίου, αναμένει την πολιτική απόφαση. Η Αθήνα δηλώνει αποφασισμένη να προχωρήσει στην έκδοση NAVTEX μόλις υποβληθεί το σχετικό αίτημα από τον GSI (Great Sea Interconnector), του οποίου πλέον τη διαχείριση έχει η γαλλική Meridiam. Στην πραγματικότητα η εταιρεία αναμένει την Ελλάδα να εκδώσει τη NAVTEX! Πάντως, η Τουρκία δεν έχει αλλάξει στάση, απαιτώντας να έχει λόγο στις εργασίες για την Ηλεκτρική Διασύνδεση, ώστε να κατοχυρώσει τις παράνομες διεκδικήσεις της στην περιοχή.

Πανικός στη δεξιά πολυκατοικία

Μια ακόμη κρίση, από τις πολλές, στη δεξιά πολυκατοικία. Αυτή τη φορά ο τέως πρόεδρος του ΔΗΣΥ (Δημοκρατικός Συναγερμός), Αβέρωφ Νεοφύτου, έσπευσε να καταθέσει υποψηφιότητα για τις προεδρικές εκλογές του Φεβρουαρίου 2028! Κι αυτό χωρίς να ξεκαθαρίζει κατά πόσο θα διεκδικήσει το χρίσμα μέσω του κόμματος ή θα κατέλθει αυτόνομα. Εκδήλωση ενδιαφέροντος υπήρξε και από την πρόεδρο του ΔΗΣΥ, Αννίτα Δημητρίου, γεγονός που διαμορφώνει δεδομένα

σύγκρουσης. Ο Αβέρωφ Νεοφύτου, ανακοινώνοντας την απόφασή του, επικαλέστηκε τις «μη εξελίξεις στο Κυπριακό». Βιάστηκε να προεξοφλήσει το τέλος των προσπαθειών, 17 μήνες πριν από τις εκλογές. Ο Αβέρωφ Νεοφύτου ήταν το 2023 υποψήφιος του ΔΗΣΥ και κατετάγη τρίτος, μένοντας εκτός δεύτερου γύρου. Το σενάριο δύο υποψηφίων από τον χώρο του ΔΗΣΥ ευνοεί πρωτίστως τον νυν πρόεδρο της Δημοκρατίας, Νίκο Χριστοδουλίδη.

Τέμπη: Θα αναζητηθεί η αλήθεια στη δίκη;

■ ΤΟΥ Νίκου Ταυρή

Η κύρια δίκη για τα Τέμπη συνεχίζεται στο Τριμελές Εφετείο Κακουρηγημάτων Λάρισας, με τις καταθέσεις συγγενών και επιζώντων να φέρνουν ξανά στο ακροατήριο το βάρος της τραγωδίας αλλά και τα αναπάντητα ερωτήματα. Η δίκη αφορά 36 μη πολιτικά πρόσωπα, ενώ το δικαστήριο απέρριψε αίτημα των συγγενών που ζητούσε να κληθούν ως μάρτυρες ο Άδωνις Γεωργιάδης και ο Δημήτρης Μαρκόπουλος. «Αυτό το κράτος που έσυρε το παιδί μου στον θάνατο, μέχρι σήμερα στρίβει το μαχαίρι στην πληγή», είπε η μητέρα της Αφροδίτης. Μίλησε για την πυρόσφαιρα, για το ερώτημα αν η κόρη της κάηκε ζωντανή, για μια έρευνα που, όπως κατηγγείλε, δεν επέτρεψε στις οικογένειες να μάθουν πώς πέθαναν τα παιδιά τους. Ο πατέρας της Ιφιγένειας έθεσε το ερώτημα της τηλεδιόκισης: αν λειτουργούσε, είπε, η τραγωδία θα μπορούσε να είχε αποφευ-

χθεί. Για το δεύτερο έγκλημα, αυτό του μπαζώματος, μίλησε ο Θεωдорής Ελευθεριάδης, γιος της Μαρίας Εγούτ, ο οποίος κατέθεσε μεταξύ άλλων πως «ενώ οι συγγενείς δεν είχαμε κηδέψει ακόμα τους ανθρώπους μας το σημείο εκείνο είχε γίνει λαμπίκο». Με απλά λόγια οι συγγενείς επαναφέρουν τη συζήτηση στην ουσία της υπόθεσης: στις ευθύνες της κυβέρνησης και της πολιτείας που γνώριζε τις ελλείψεις, που έχει ευθύνες που δεν σταματούν στο «ανθρώπινο λάθος» και που έκανε από την πρώτη στιγμή ό,τι μπορούσε για να μην αποκαλυφθεί η αλήθεια. Πέρα από την κύρια δίκη, το Δικαστικό Συμβούλιο του Αρείου Πάγου παραπέμπει στο Ειδικό Δικαστήριο τον πρώην υφυπουργό Χρήστο Τριαντόπουλο, μαζί με τον πρώην περιφερειάρχη Κώστα Αγοραστό, τον πρώην γενικό γραμματέα Πολιτικής Προστασίας Βασίλη Παπαγεωργίου και τους τότε επικεφαλής της

Αστυνομίας και της Πυροσβεστικής, Αγάπιο Χαρακόπουλο και Ευάγγελο Φαλάρα. Ελέγχονται για παράβαση καθήκοντος σχετικά με τις παρεμβάσεις στον τόπο της τραγωδίας. Ξεμπαζώθηκε και ξαναμπαζώθηκε ο χώρος, χάθηκαν πολύτιμα για την ανακριτική διαδικασία στοιχεία, παραβιάστηκε κάθε πρωτόκολλο, πετάχτηκαν ακόμη και μέλη των πτωμάτων, και όμως ακόμη μιλάνε για πλημμέλημα. Σίγουρα η παραπομπή τους ανοίγει τον δρόμο για να μπουν στο κάδρο των ευθυνών και τα πολιτικά πρόσωπα, όμως σε καμία περίπτωση, όπως τονίζουν και οι συγγενείς, οι κατηγορίες που τους αποδίδονται δεν αποτυπώνουν τη βαρύτητα του ρόλου τους.

Κι έτσι, η δίκη προχωρά με κρίσιμα κενά. Δεν περιλαμβάνει όλους όσους έχουν πολιτικές ή υπηρεσιακές ευθύνες. Δεν εξετάζει αυτοτελώς την προέλευση της πυρόσφαιρας και

τις αιτίες των θανάτων από τη φωτιά. Παράλληλα, η αλλοίωση του χώρου και η απομάκρυνση υλικών έχουν περιορίσει, όπως καταγγέλλεται από συγγενείς και πραγματογνώμονες, τη δυνατότητα να αναζητηθούν αποδεικτικά στοιχεία. Παραμένουν επίσης ερωτήματα για την πορεία της ανάκρισης, τα ευρήματα που δεν αξιολογήθηκαν και τα αιτήματα των οικογενειών που δεν έγιναν δεκτά. Οι τεχνικοί σύμβουλοι επισημαίνουν ότι οι εκθέσεις τους βρίσκονται στη δικογραφία, χωρίς όμως το αντικείμενό τους να εξετάζεται ουσιαστικά και αυτοτελώς στο ακροατήριο. Μπορεί αυτή η δίκη να φωτίσει ολόκληρη την αλήθεια, όταν ένα από τα κεντρικά ερωτήματα, ο μηχανισμός δηλαδή της πυρόσφαιρας που οδήγησε στον θάνατο σημαντικό αριθμό των θυμάτων που επέζησαν της σύγκρουσης, μένει έξω από την κρίση της;

Στήλη... άλατος

■ της Λόλας Σκαλτσά

Μυρωδιά της σήψης

Καλησπέρα σας και καλή βραδιά! Μήπως σας μύρισε κάτι; Μήπως αέριο ή μήπως καμένο; Μήπως η αδιαφορία πριν από την καταστροφή – λέω τώρα. Το παράξενο είναι πως, σχεδόν πάντα, κάποιος το έχει μυρίσει πρώτος. Στην Πλάκα, κάτοικοι είχαν απευθυνθεί στις αρμόδιες υπηρεσίες έναν χρόνο πριν, για πιθανό κίνδυνο από διαρροή αερίου ή βραχυκύκλωμα και ζητώντας ελέγχους. Τώρα μετράμε έξι νεκρούς – τα ακριβή αίτια της έκρηξης ερευνώνται.

Στη Βιολάντα, πέντε εργαζόμενες δεν γύρισαν ποτέ στα σπίτια τους. Είχαν προηγηθεί αναφορές για προβλήματα και μυρωδιά υγραερίου. Και σήμερα η υπόθεση έχει ανοίξει σοβαρά ερωτήματα για ελέγχους, τεχνικές ευθύνες κ.λπ.

Στα Τέμπη, οι προειδοποιήσεις για την κατάσταση του σιδηροδρόμου είχαν προηγηθεί της σύγκρουσης. Μετά ήρθαν οι 57 νεκροί. Τι κοινό έχουν όλα αυτά; Φυσικά δεν είναι ίδια δυστυχήματα, δεν έχουν τα ίδια αίτια, έχουν όμως ένα κοινό ερώτημα: Πατί το κράτος δεν ακούει τον κώδωνα του κινδύνου; Πατί ο έλεγχος κοστίζει

Η πρόληψη κοστίζει

Οι ελεγκτές κοστίζουν

Το να σταματήσει μια δραστηριότητα μέχρι να διορθωθεί ένα πρόβλημα κοστίζει.

Η μη πρόληψη, όμως, κοστίζει ανθρώπινες ζωές. Κι εδώ αρχίζει η πολιτική ευθύνη. Όχι επειδή η κυβέρνηση προκαλεί κάθε δυστύχημα, αλλά επειδή η κυβέρνηση έχει την ευθύνη να οργανώνει ένα κράτος που βλέπει τον κίνδυνο πριν γίνει τραγωδία. Αν οι καταγγελίες καταγράφονται αλλά δεν οδηγούν σε έλεγχο, αν οι προειδοποιήσεις χάνονται στο χάος, αν οι έλεγχοι έρχονται αφού έχουν φτάσει οι κάμερες, τότε κάτι δεν λειτουργεί.

Και τότε επιστρέφει η ίδια ερώτηση. Τι μυρίζει τελικά σ' αυτή τη χώρα; Μυρίζει αέριο πριν από την έκρηξη.

Μυρίζει καμένο πριν από την καταστροφή. Μυρίζει κίνδυνο πριν από το δυστύχημα. Και ύστερα, όταν όλα τελειώσουν, μυρίζει πάλι κάτι άλλο που σαφώς είναι οι δικαιολογίες.

Τριαντόπουλος ή Μητσοτάκης;

Μπορούμε να καταδικάσουμε για το μήνυμα μόνο τον αγγελιοφόρο; Ο Τριαντόπουλος έδρασε στο πεδίο ως ο αντ' αυτού του Μητσοτάκη. Δεν έλεγε τη γνώμη του, επικύρωνε όσα έγιναν και δεν έγιναν με το κύρος του Μαξίμου. Η παρουσία του εκεί έλυσε τα χέρια επιχειρησιακών παραγόντων που έγραψαν στα παλαιότερα των υποδημάτων τους τα πρωτόκολλα στον τόπο του δυστυχήματος, εμποδίζοντας στην πράξη το έργο της δικαιοσύνης. Ο Τριαντόπουλος από την πρώτη στιγμή αξιοποιήθηκε ως «αυτοφοράκιας» και βαλβίδα εκτόνωσης της πολιτικής πίεσης για την κυβέρνηση και τον Κ. Μητσοτάκη προσωπικά. Τώρα βρίσκεται αντιμέτωπος με τη δικαιοσύνη, πέφτοντας προς ώρας στα μαλακά, κατηγορούμενος για το πλημμέλημα της «παράβασης καθήκοντος». Ίσως να επικρατήσει το «ακαταδίκωτο», ίσως να αναγκαστεί «να φάει τη σφαίρα για το αφεντικό» (όπως είχε πει γλαφυρά ένας άλλος αντ' αυτού του Κ. Μητσοτάκη).

Και όμως όλα δείχνουν το Μαξίμου. Η ευθύνη για την κατάντια του ελληνικού σιδηροδρόμου. Η ευθύνη της επιχειρησιακής, πολιτικής, επικοινωνιακής διαχείρισης της υπόθεσης από το ίδιο το Βράδυ του δυστυχήματος. Η αλαζονεία απέναντι στους συγγενείς και η ύβρις απέναντι στα θύματα. Η προσπάθεια να ελεγχθεί η κρίση της δικαιοσύνης, η οργανωμένη απόκρυψη στοιχείων από κρατικούς λειτουργούς. Όλα τα παραπάνω ήταν μια καλά οργανωμένη και με διάρκεια επιχείρηση συγκάλυψης, συντονισμένη από το Μαξίμου. Οι ευθύνες βαρύνουν συνολικά την κυβέρνηση, και προσωπικά τον Κ. Μητσοτάκη, αλλά και συνολικά το πολιτικό σύστημα (και τη συστημική αντιπολίτευση) στον βαθμό που δεν ασκεί το συνταγματικό καθήκον ελέγχου της κυβέρνησης αλλά αρκείται σε ένα επικοινωνιακό παιχνίδι μετάθεσης ευθυνών.

Πού βρίσκεται το κίνημα των Τεμπών;

Ήταν η ίδια η κοινωνία που κράτησε ζωντανό το θέμα των Τεμπών. Που βγήκε στους δρόμους, πίεσε, ανέδειξε ευθύνες, αμφισβήτησε την επίσημη αφήγηση και αγκάλιασε τους συγγενείς στον αγώνα τους για δικαιοσύνη. Σήμερα, η δίκη διεξάγεται σε μια αποστειρωμένη και σχεδόν άδεια αίθουσα, χωρίς το μαζικό κύμα κινητοποίησης. Οι συγγενείς εξακολουθούν να είναι παρόντες και να μιλούν. Εκείνο που απουσιάζει είναι η πλατιά κοινωνική πίεση έξω από την αίθουσα. Μια δίκη χωρίς αυτή την παρουσία είναι, βέβαια, πιο βολική για την κυβέρνηση και όσους επιθυμούν διακαώς τη συγκάλυψη της υπόθεσης, την απενεργοποίηση του κοινωνικού ρήγματος που προκάλεσε και την επιστροφή σε μια κάποια «κανονικότητα». Τι μεσολάβησε; Το κίνημα καναλιζαρίστηκε. Χαμήλωσε ο πήχης των προσδοκιών. Ο σύλλογος των συγγενών, από εκφραστή του παλλαϊκού αιτήματος για δικαιοσύνη και οξυγόνο, διασπάστηκε και οδηγήθηκε να γίνει ένα ακόμη «κινηματικό εργαλείο» πλάι στα άλλα. Παράλληλα η αναγκαία πολιτικοποίηση του αιτήματος για δικαιοσύνη ταυτίστηκε, με ευθύνη της ίδιας της Μ. Καρυστιανού (που πρωταγωνίστησε στη συγκρότηση του κινήματος των Τεμπών), με τη δημιουργία ενός ακόμη κόμματος, που κουβαλάει μάλιστα, παρά τις διακηρύξεις, πολλά από τα κουσούρια του πολιτικού κόσμου. Η επιλογή αυτή αφαίρεσε δύναμη και δυνατότητες κινητοποίησης, επιτρέποντας στο σύστημα να αλέσει, όχι μόνο την ίδια, αλλά και το ίδιο το κίνημα που συμβολικά εκπροσωπούσε, στις επικοινωνιακές μυλόπετρες και τις εκλογικές και μικροπολιτικές επιδιώξεις. Η ανάγκη για οξυγόνο όμως παραμένει!

01 **ΠΟΛΙΤΙΚΗ**

Ενεργειακή κρίση:

Η διαχείριση της φτώχειας ως κανονικότητα

■ ΤΟΥ Ιάσωνα Κωστόπουλου

Επειτα από τις δηλώσεις του Κ. Μητσοτάκη για τον «δύσκολο χειμώνα» που έρχεται, ακολούθησαν τα πενιχρά μέτρα που ανακοινώθηκαν στο υπουργικό συμβούλιο, το οποίο μάλιστα θα επανεξετάζει τα «αναγκαία» μέτρα που πρέπει να παρθούν, ώστε το πετρέλαιο θέρμανσης, με την ευγενική καλοσύνη των διυλιστηρίων να κάνουν κάποια έκπτωση, να μπορέσει να μείνει κάτω από 1,75 ευρώ – τιμή σημαντικά αυξημένη σε σχέση με τον περσινό μέσο όρο των 1,12 ευρώ.

Η ενεργειακή φτώχεια στην Ελλάδα, που βρίσκεται στο 18,1% έναντι 8,8% στην Ε.Ε., άσχετα αν οι δείκτες μέτρησής της παρουσιάζουν μια σχετική σταθερότητα τα τελευταία χρόνια, δεν είναι κάτι καινούργιο. Η θέρμανση τον χειμώνα φαντάζει αναγκαστικό έξοδο και πολλά νοικοκυριά, πέρα από το να τη μειώσουν, θα προχωρήσουν και σε άλλες περικοπές, ώστε να καλύψουν έστω και στοιχειωδώς αυτήν την ανάγκη. Αν θέλει δε κανείς να αναλογιστεί τις συνέπειες που ενδέχεται να έχει η φετινή έκρηξη των τιμών, δεν έχει παρά να θυμηθεί τους χειμώνες των «σκληρών» χρόνων των Μνημονίων, με την Αθήνα να αντιμετωπίζει φαινόμενα αιθαλομίχλης, ενώ παράλληλα συμπολίτες μας έχαναν τη ζωή τους τα βράδια από μαγκάλια που κάπνιζαν, καθώς ο κόσμος προσπαθούσε να στραφεί σε εναλλακτικές πηγές θέρμανσης.

Εκείνο που έχει αλλάξει πλέον είναι ότι η κρισιακή πραγματικότητα δεν εμφανίζεται ως έκτακτη συνθήκη, αλλά ως αναπότρεπτη κανονικότητα, η οποία ρυθμίζεται από περιστασιακά επιδόματα. Επιπλέον, η Ελλάδα είναι πλέον μια χώρα σε μόνιμη δημοσιονομική μέγγενη, φτωχή, που είτε έχει ξεπουλήσει βασικές υποδομές είτε αυτές πλέον υπολειπονται σε επικίνδυνο βαθμό. Οι αναλογίες με την περίοδο των Μνημονίων δεν είναι αβάσιμες, και

τίθεται το ερώτημα τι μορφή θα λάβουν αυτά τα φαινόμενα σε μια κοινωνία στριμωγμένη από παντού, με λιγότερο «λίπος» και το κοινωνικό κράτος εντελώς διαλυμένο πλέον.

Η αδυναμία παρέμβασης ως μοντέλο διακυβέρνησης

Παρότι το πρόβλημα είναι εμφανώς μεγάλο, η κυβέρνηση μοιάζει ανίκανη να πάρει οποιοδήποτε μέτρο με ουσιαστικό αποτύπωμα. Αντίθετα, στρέφει το πρόβλημα στην Ε.Ε., η οποία καλείται να δώσει τη λύση. Το γενικό ξεπούλημα και η διάλυση όλων των δημόσιων υποδομών, οργανισμών και παραγωγικών μηχανισμών που συντελούνται εδώ και περυσότερα από 15 χρόνια, έχουν δημιουργήσει ένα διαφορετικό μοντέλο διακυβέρνησης, για το οποίο η κυβέρνηση Μητσοτάκη αποτελεί τομή.

Η κυβέρνηση –και η τρέχουσα της Ν.Δ. και οι επίδοχοι διάδοχοί της– δεν σκοπεύει στην εγκαθίδρυση ή τη συντήρηση ενός κοινωνικού συμβολαίου, όπως είχαμε συνηθίσει στα χρόνια της Μεταπολίτευσης, αλλά έχει έναν ρόλο που περισσότερο θυμίζει λομπίστα ή μαριονέτα των ελίτ, από τις οποίες μάλιστα είναι άμεσα εξαρτημένη και η ύπαρξή της. Απουσία δε εργαλείων και υποδομών που να επιτρέπουν άλλου τύπου κινήσεις, η κυβέρνηση αρκείται στη φορολόγηση και στον δανεισμό, σε μια χώρα ήδη υπερχρεωμένη. Στην πρώτη περίπτωση, μέσω της κατανομής στην επιβολή ή την άρση φόρων και,

χώρα έχουν ένα κοινό χαρακτηριστικό: η Ελλάδα αναλαμβάνει ρόλους που κοστίζουν, χωρίς να κρατά κανένα εργαλείο για να απορροφήσει αυτό το κόστος. Πρωτοπόρος στην πράσινη μετάβαση, προκεχωρημένο φυλάκιο της Δύσης, κόμβος διανομής LNG. Είναι τρεις επιλογές που, ακόμη κι αν κάποιος τις θεωρούσε σωστές, προϋποθέτουν μια χώρα ικανή να αποσβέσει τις συνέπειές τους. Η δική μας δεν είναι.

Στην πράσινη μετάβαση, τον λογαριασμό τον πλήρωσαν πρώτες οι λιγνιτικές περιοχές. Οι υποδομές έκλεισαν χωρίς να έχει προβλεφθεί τι θα τις αντικαταστήσει, με αποτέλεσμα ολόκληρες περιοχές να χάσουν την πρόσβαση σε φθηνή θέρμανση. Την ίδια στιγμή, δεν υπήρξε καμία μέριμνα για υποδομές βασισμένες στην πράσινη ενέργεια που να προσφέρουν αντίστοιχα φθηνές και προσβάσιμες λύσεις.

Ο ρόλος του «φουνταριστού» στα πολεμικά σχέδια Ε.Ε. και ΗΠΑ έκοψε την πρόσβαση σε φθηνό αέριο ή και πετρέλαιο, δυνατότητα που υπήρχε ακόμη και στην περίοδο των Μνημονίων, για παράδειγμα λόγω των σχέσεων με το Ιράν και τη Ρωσία. Και πάλι, όμως, χωρίς να υπάρξει καμία άλλη συμφωνία ή κίνηση που να προσπαθεί να αποσβέσει τις συνέπειες αυτής της στάσης. Ακόμη και η μετατροπή της χώρας σε κόμβο εισόδου LNG από τις ΗΠΑ δεν συνοδεύεται, για παράδειγμα, από κάποια συμφωνία πρόσβασης σε φθηνό LNG και παράλληλης επέκτασης του δικτύου αερίου. Αντίθετα, η πειθήνια στάση της χώρας οδηγεί την κυβέρνηση να εκλιπαρεί για ευελιξία ή έξτρα δανειοδότηση από την Ε.Ε., ως επιβράβευση για την καλή διαγωγή της. Αντίστοιχα, στην περίπτωση των ΗΠΑ, όλος ο σχεδιασμός αφορά αποκλειστικά και μόνο τα κέρδη των ελίτ, με αποτέλεσμα, εν τέλει, ακόμη και η ίδια η κυβέρνηση να εξελίσσεται σε άχρηστο μεσάζοντα, ενώ η κοινωνία βρίσκεται

διαρκώς όλο και πιο εκτεθειμένη σε ενεργειακές κρίσεις.

Πέρα από τα επιδόματα και τη φορολογική πολιτική

Μια άλλη πολιτική απέναντι στο ζήτημα της φτώχειας, ενεργειακής και μη, δεν μπορεί να στηρίζεται αποκλειστικά στη φορολογική πολιτική. Προφανώς, η μείωση κάποιων φόρων και η φορολόγηση των υπερκερδών των ελίτ είναι μέτρα χρήσιμα, όμως δεν είναι πανάκεια. Η χώρα χρειάζεται να επενδύσει σε υποδομές, παλιές και νέες, που να επιτρέπουν μια σειρά από κινήσεις οι οποίες θα λειτουργούν αποσβεστικά σε τέτοιες κρίσεις.

Θα μπορούσαν να παρθούν διαφορετικά μέτρα αν, για παράδειγμα, η ΔΕΗ δεν ήταν ιδιωτική ή αν οι λιγνιτικές υποδομές δεν έκλειναν μέσα σε μια νύχτα, όπως το να μπει πλαφόν στην τιμή του ρεύματος ή να μην γίνονται διακοπές σε ενέργεια και νερό. Επιπλέον, ακόμη κι αν η τιμή των καυσίμων δεν μπορεί να ελεγχθεί πλήρως, δημόσιες συγκοινωνίες με φθηνότερο εισιτήριο και πυκνότερα δρομολόγια θα μπορούσαν να απορροφήσουν μέρος του κόστους μετακίνησης. Το ίδιο ισχύει για το κοινωνικό κράτος: δημόσια στέγη, δωρεάν υγεία και παιδεία, δημοτικές υπηρεσίες, ώστε η ακρίβεια να μην μεταφέρεται ακέραια στους πολίτες.

«Το χειμώνα ετούτο άμα τον περπάσαμε», όπως λέει και το τραγούδι. Και θα τον περάσουμε με επιδόματα, με πλαφόν-ευεργεσία των διυλιστηρίων, με επιστολές προς τις Βρυξέλλες. Το ερώτημα είναι με ποιο κόστος θα τον περάσουμε, και ποιος θα το πληρώσει. Αυτό που δεν περνά, χωρίς σημαντικές αλλαγές, είναι μια μορφή διακυβέρνησης που διαχειρίζεται τη φτώχεια αντί να τη μειώνει, και που αφήνει τη χώρα και την κοινωνία να μπαίνουν σε κάθε επόμενο χειμώνα λίγο πιο εκτεθειμένες από τον προηγούμενο.

Πράσινη μετάβαση και LNG σε μια κοινωνία εκτεθειμένη στις κρίσεις

Οι ράγες στις οποίες έχει μπει η

καμπάνια Ενέργεια S.O.S. 01

Ετοιμάζουν τετελεσμένα για την οριστική καταστροφή του ΑΗΣ Αγίου Δημητρίου

Επιμένει στην πολιτική καταστροφής των ενεργειακών υποδομών της χώρας η κυβέρνηση, παρά την πίεση από τη συνεχιζόμενη ενεργειακή κρίση. Η εμμονή στο δόγμα της βίαιης απολιγνιτοποίησης και τα συμφέροντα που πιέζουν για νέες μπίζνες (ΑΠΕ, φυσικό αέριο, Data Center) στις πρώην λιγνιτοπαραγωγικές περιοχές της Δυτικής Μακεδονίας οδηγούν στην απαξίωση και οριστική καταστροφή ενεργειακών υποδομών, δημιουργώντας μη αναστρέψιμα τετελεσμένα. Μόνο τον τελευταίο μήνα, και ενώ βρισκόμαστε σε αναμονή της εκδίκασης της προσφυγής 50 πολιτών στο ΣτΕ για την αναστολή και ακύρωση του διαγωνισμού για την κατεδάφιση των πέντε πύργων ψύξης του ΑΗΣ Αγίου Δημητρίου, η ΔΕΗ και οι αρμόδιες δημόσιες υπηρεσίες επιταχύνουν τις διαδικασίες που θα επιτρέψουν την υλοποίηση των καταστροφικών αυτών σχεδιασμών.

Μόνο μέσα στον Σεπτέμβριο είχαμε τρία γεγονότα που αποκαλύπτουν του λόγου το αληθές:

Έγκριση πρόδρομων εργασιών από ΥΠΕΝ

Στις 21 Σεπτεμβρίου 2026 το υπουργείο Περιβάλλοντος και

Ενέργειας (ΥΠΕΝ) ενέκρινε τη μελέτη για τις πρόδρομες εργασίες καθαίρεσης και οριστικής απομάκρυνσης τμήματος των εγκαταστάσεων του ΑΗΣ Αγίου Δημητρίου. Η απόφαση αφορά και τους πέντε πύργους ψύξης των μονάδων Ι-V, μαζί με συνοδά κτίρια και ηλεκτρομηχανολογικό εξοπλισμό. Προβλέπει επίσης τη διαχείριση των περίπου 51.400 τόνων σκυροδέματος και 7.300 τόνων σιδήρου και χάλυβα που εκτιμάται ότι θα προκύψουν, καθώς και ελέγχους για αμίαντο, PCB, ραδιενεργές πηγές και ρυπασμένα εδάφη. Η έγκριση έχει ισχύ έως το 2031.

Μνημόνιο ΔΕΗ – Amazon Web Services

Στις 17 Σεπτεμβρίου 2026, λίγες ημέρες πριν από την έγκριση της μελέτης καθαίρεσης, η ΔΕΗ και η Amazon Web Services (AWS) υπέγραψαν μνημόνιο συνεργασίας (MoU) για την ανάπτυξη Data Center στον ίδιο χώρο του Αγίου Δημητρίου. Σύμφωνα με την επίσημη ανακοίνωση, το MoU καθορίζει το πλαίσιο και τους βασικούς όρους του έργου. Η AWS προβλέπεται να μισθώσει το Data Center για 15 χρόνια, ενώ η ΔΕΗ θα διαθέσει την έκταση,

τα κτίρια και τις υποστηρικτικές ενεργειακές υποδομές, και η AWS θα εγκαταστήσει και θα λειτουργεί τον εξοπλισμό πληροφορικής. Πρόκειται επομένως για συγκεκριμένο σχέδιο νέας χρήσης της ίδιας βιομηχανικής εγκατάστασης.

Όροι δόμησης από τον Δήμο Κοζάνης

Μέσα στον Σεπτέμβριο εκδόθηκαν από την Υπηρεσία Δόμησης του Δήμου Κοζάνης οι απαιτούμενοι όροι δόμησης για τον ΑΗΣ Αγίου Δημητρίου. Η εξέλιξη δημοσιοποιήθηκε στις 28 Σεπτεμβρίου και αποτελεί κρίσιμο προπαρασκευαστικό στάδιο, καθώς μετά την έκδοση των όρων η ΔΕΗ μπορεί να

προχωρήσει στη διαδικασία έκδοσης της άδειας κατεδάφισης για τους πύργους ψύξης και τις υπόλοιπες εγκαταστάσεις που περιλαμβάνονται στον σχεδιασμό. Οι όροι δόμησης δεν αποτελούν οι ίδιοι άδεια κατεδάφισης, αίρουν όμως ένα από τα βασικά διοικητικά εμπόδια για την έκδοσή της και φέρνουν την υπόθεση ένα βήμα πιο κοντά στην υλοποίηση.

Όλα τα παραπάνω αποτελούν κρίκους στην ίδια αλυσίδα βίαιης αρπαγής μιας εθνικά κρίσιμης ενεργειακής υποδομής και απόδοσής της στα μεγάλα συμφέροντα, με τις όποιες αναφορές για «επενδύσεις» και «πράσινη ανάπτυξη» να προσπαθούν απλώς να χρυσώσουν το χάπι.

Ο ΑΗΣ Αγίου Δημητρίου είναι στρατηγική ενεργειακή εφεδρεία

Ο ΑΗΣ Αγίου Δημητρίου δεν είναι μια αμελητέα παλιά εγκατάσταση. Οι πέντε μονάδες του αντιστοιχούν σε 1.595 MW εγκατεστημένης και περίπου 1.450 MW καθαρής ισχύος. Οι τέσσερις πρώτες μονάδες είχαν πράγματι φτάσει σε μεγάλη ηλικία. Η μονάδα V όμως, ισχύος περίπου 342 MW, τέθηκε σε λειτουργία το 1997, ενώ παλαιότερος ενεργειακός σχεδιασμός εξέταζε τεχνική διάρκεια ζωής της έως περίπου το 2045, εφόσον πραγματοποιούνταν οι αναγκαίες περιβαλλοντικές και τεχνικές αναβαθμίσεις. Η πραγματική δυνατότητα παράτασης κάθε μονάδας θα απαιτούσε βέβαια ειδική τεχνική αξιολόγηση.

Το σημερινό κόστος συνεχούς λιγνιτικής παραγωγής είναι υψηλό, κυρίως εξαιτίας των δικαιωμάτων CO₂: η S&P υπολόγιζε περίπου 45 €/MWh για το καύσιμο (με το κόστος να αυξάνεται σημαντικά καθώς με τις σημερινές τιμές CO₂ και εκπομπές περίπου 1,4-1,5 t/MWh, μόνο τα δικαιώματα μπορούν να προσθέτουν πάνω από 100 €/MWh). Αυτό όμως είναι διαφορετικό ζήτημα από την αξία μιας μονάδας ως εφεδρείας έκτακτης ανάγκης.

Σε μια σοβαρή διαταραχή εφοδιασμού φυσικού αερίου (κίνδυνος που βρίσκεται στην ημερήσια διάταξη), η ύπαρξη εγχώριας λιγνιτικής ισχύος προσφέρει διαφοροποίηση καυσίμου. Το ίδιο επιχείρημα χρησιμοποιήθηκε άλλωστε κατά την ενεργειακή κρίση του 2022, όταν εξετάστηκε παράταση λειτουργίας λιγνιτικών μονάδων ακριβώς για την αποφυγή ελλείψεων σε περίπτωση διακοπής του ρωσικού αερίου. Η συζήτηση λοιπόν δεν μπορεί να εξαντλείται στο αν η αγορά ή οι επενδυτές κρίνουν οικονομικά βιώσιμη την καθημερινή λειτουργία του ΑΗΣ Αγίου Δημητρίου, αλλά αν είναι συνετό να καταστραφεί οριστικά η δυνατότητα επαναχρησιμοποίησης μιας τόσο μεγάλης εγχώριας εφεδρείας σε μια περίοδο μεγάλης γεωπολιτικής αναστάτωσης και ενεργειακής αστάθειας, χωρίς να υπάρχουν διαθέσιμες αντίστοιχης ισχύος αξιόπιστες εναλλακτικές.

Στις 20 Οκτωβρίου η προσφυγή 50 πολιτών στο ΣτΕ

Στις 20 Οκτωβρίου συζητείται στο Συμβούλιο της Επικρατείας η αίτηση αναστολής που έχουν καταθέσει 50 πολίτες κατά της κατεδάφισης των πέντε πύργων ψύξης του ΑΗΣ Αγίου Δημητρίου. Παράλληλα έχει κατατεθεί και αίτηση ακύρωσης, με την προσφυγή να στρέφεται κατά της ΔΕΗ, του ΥΠΕΝ και της Ρυθμιστικής Αρχής Αποβλήτων, Ενέργειας και Υδάτων (ΡΑΑΕΥ).

Βασικός άξονας της προσφυγής είναι ότι η κατεδάφιση αποτελεί μη αναστρέψιμη επέμβαση σε κρίσιμη ενεργειακή υποδομή, περιορίζοντας οριστικά τη δυνατότητα μελλοντικής αξιοποίησής της ως ενεργειακής εφεδρείας. Οι προσφεύγοντες υποστηρίζουν ακόμη ότι οι συγκεκριμένες εγκαταστάσεις είχαν δημιουργηθεί για σκοπό δημόσιου ενεργειακού συμφέροντος και αμφισβητούν αν μπορούν να αντιμετωπίζονται πλέον αποκλειστικά ως περιουσιακά στοιχεία που η ΔΕΗ μπορεί να διαθέτει κατά την επιχειρηματική της κρίση.

Η δικαστική διαδικασία αποτελεί όμως μόνο μία πλευρά της υπόθεσης. Η εξέλιξή της συνοδεύεται από προσπάθεια ενημέρωσης για το πραγματικό αντικείμενο της κατεδάφισης και τις επιπτώσεις της στην ενεργειακή εφεδρεία, καθώς και από προσπάθεια άσκησης πίεσης σε φορείς (τοπική αυτοδιοίκηση, κόμματα, επιμελητήρια) που μπορούν και πρέπει να ενεργοποιηθούν για να σωθεί οτιδήποτε μπορεί να σωθεί. Με τις διοικητικές διαδικασίες να προχωρούν, ο χρόνος για δημόσιο έλεγχο και ουσιαστική συζήτηση στενεύει.

Ενημερωθείτε για την καμπάνια Ενέργεια S.O.S. και υπογράψτε το κείμενο στήριξης στον παρακάτω σύνδεσμο: yparxiakoellada.gr/energeia-sos/

01 **πολιτική****Εδώ είναι Βαλκάνια...**

► Η Γκίλφοϊλ (η νέα Πιουριφόι, όπως είχαμε γράψει την άνοιξη) προωθείτο αέριο συμφερώντων Τραμπ, κι αυτός αερίζεται στις μούρες μας... Η Αλβανία και η Ελλάδα τα έχουν κατεβάσει, και ο ΑΚΤΩΡ τρώει τον άμπακο εις βάρος μας.

► Ο Ρουμάνος, που ήταν πρόθυμος πρωθυπουργός, κάτι ψέλλισε για ακριβότερο αέριο (από το ήδη ακριβό αμερικάνικο εις βάρος του φτηνού ρωσικού), και οι Αμερικάνοι τον έστειλαν σπίτι του. Η νυν «υπηρεσιακή» κυβέρνηση τα πάει πολύ καλά.

► Ο περήφανος Ελλαδίτης, που συνέτρωγε με την Γκίλφοϊλ όταν αυτή είπε ότι μπορεί να κάνει το ίδιο και στην Ελλάδα, αντέδρασε σθεναρά. Της είπε κάτι σε στιλ «δεν θα μάς κάνετε ό,τι θέλετε, αλλά θα κάνουμε ό,τι θέλετε».

► Παρεμπιπτόντως, ο αμερικανολομπίστας Ελληνέζος Μαραφέτος, επίσης συνδαιτυμόνας της Γκίλφοϊλ, έγινε άρχων του Πατριαρχείου. Αθεόφοβοι...

► «Ασπίδα Θάρρους 2026» λέγεται η άσκηση Αλβανίας-Κοσόβου-Κροατίας, αλλά η τριάδα έχει μόνο το είδος θάρρους που επιτρέπουν οι ΗΠΑ.

► Ιδρύεται μονάδα drones στον Βουλγαρικό στρατό. Πρώτα-πρώτα θα στρατολογηθούν τα παιδιά που πετάνε σαίτες στο σχολείο.

► Οι Ιταλοί σχεδιάζουν στρατιωτικές εγκαταστάσεις στο Δυρράχιο Αλβανίας. Κάθε ομοιότητα με την απόβαση του 1939 δέον να θεωρηθεί τυχαία.

► Θα ιδρυθεί Κέντρο Τουρκικών Σπουδών στο International Balkan University των Σκοπίων, το οποίο θα ερευνά τις σχέσεις Τουρκίας-Βαλκανίων. Κάθε ομοιότητα με την Οθωμανική διείσδυση δέον, επίσης, να θεωρηθεί τυχαία.

► Η Κοσοβάρη πρώην επικεφαλής των μουσικών υπηρεσιών απελύθη από τον πρωθυπουργό της. Μετά την προσέλαβε ο Ράμα για το ίδιο πόστο, κι αυτή τα έφτιαξε με έναν μαφιόζο. Ό,τι μπορεί κάνει ο καθεὶς και η καθεμία.

► Κι ενώ ξεπερνούν τους 4 μήνες οι διαδηλώσεις στην Αλβανία, ο Ράμα απεκάλεσε τους διαδηλωτές «υστερικές κότες». Ξεχειλίζει η κουλτούρα του «σοσιαλιστή» από τα μπατζάκια του.

► Το αστείο (ύστερα από τόση στήριξη από ΗΠΑ-Ε.Ε.-Ιταλία-Ελλάδα) είναι η σιγουριά πως όπου να 'ναι πέφτει. Από αφέλεια δεν ξεμείναμε ποτέ στα Βαλκάνια. Ούτε από ποπ κορν.

► Η Ελλάδα θα παραδώσει τα οστά της οικογένειας του τσάρου Σαμουήλ στη Βουλγαρία. Διαμαρτύρεται βέβαια η σκέπη Μακεδονία, που τον θεωρεί –και αυτόν!– δικό της. Κανονικά η μόνη που δικαιούται να διαμαρτύρεται είναι η Αρμενία, καθότι όλη η οικογένεια του Σαμουήλ ήταν Αρμένιοι.

► Λεπτομέρεια: η φτηνιάρικη συμφωνία ανταλλαγής των οστών με μόλις 48 ελληνικά κειμήλια από τις χιλιάδες που είχαν κλαπεί από τον Βουλγαρικό στρατό κατά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο νομιμοποιεί την κλοπή, απαλλάσσοντας τη Βουλγαρία από την υποχρέωση επιστροφής των υπόλοιπων κλεμμένων...

Από την Εξάρτηση στον Αναδασμό

■ του **Ηλία Καραβόλια**

Δεν νομίζω να σοκαρίστηκαν πολλοί από την είδηση της Wall Street Journal για τις δηλώσεις της πρέσβειρας περί «κυβερνήσεων που τις ρίχνουμε όποτε θέλουμε», συμπεριλαμβανομένης και της ελληνικής, στο πλαίσιο ενεργειακών συμφωνιών με συγκεκριμένα εγχώρια και διεθνή μονοπώλια.

Παλιά μου τέχνη κόσκινο για τις ΗΠΑ, ας μην κάνουμε τους έκπληκτους, αφού αυτό έκαναν πάντα όταν έπρεπε να γράψουν κέρδη τα αμερικανικά κεφάλαια σε περιοχές συμφερώντων με αγωγούς ενέργειας – και να συγχρονιστούν ίσως με τα διεθνή πολεμικά σχέδια τους. Άλλο όμως είναι το μείζον: το ότι δεν μπορούμε σήμερα να ερμηνεύουμε την ηγεμονία ισχύος του αμερικανικού παράγοντα (ή και του ρωσικού, αλλά και του ασθενέστερου γεωπολιτικά ευρωπαϊκού παράγοντα) με το να επιστρέψουμε απλά και μηχανικά στις θεωρίες της εξάρτησης των δεκαετιών του Ψυχρού Πολέμου – ούτε καν για τα Βαλκάνια.

Ο κόσμος μέσα στον οποίο διαμορφώθηκαν εκείνες οι συνθετες αλλά ισχυρές εξαρτήσεις έχει αλλάξει, και έχουμε περάσει στη μετα-διπλωματική εποχή των αλληλένδετων συμφερώντων (γεωοικονομικών-γεωπολιτικών). Οι κοινωνίες δεν μπορούν να ξεχωρίσουν μέσα σε μια σκόπιμη θολούρα σύγχυσης (με πλανητάρχη έναν μεγαλοεπιχειρηματία και υπουργούς-συμβούλους του καπιταλιστές) το «μεγάλο κεφάλαιο» από τη «μεγάλη δύναμη» (όταν π.χ. ταξιθεύουν με τζετ ολιγαρχών πρέσβεις ή κρατικοί διπλωμάτες). Το δε βολικό ερμηνευτικό σχήμα «έτσι ήταν πάντα τα πράγματα» και η εύκολη καταγγελία του αδηφάγου δολαριακού καπιταλισμού, δεν στέκουν (τουλάχιστον μόνα τους) εάν δεν κατανοήσουμε ότι το ενεργειακό και τεχνολογικό παγκόσμιο παίγνιο προηγείται της ισορροπίας ισχύος στο γεωπολιτικό σκηνικό (αν δεν κατανοήσουμε δηλαδή τι σημαίνει π.χ.

Chevron στις ΗΠΑ, Gazprom στη Ρωσία ή οι δικές μας εδώ σε Ευρώπη-Ελλάδα βιομηχανίες, σε σχέση με την εκάστοτε ομάδα εξουσίας). Όπως γράφει περιγραφικά και εύστοχα ο Ρούντι Ρινάλντι: «Η παγκοσμιοποίηση μετά τα 80's δημιούργησε ένα πυκνό πλέγμα αλυσίδων παραγωγής και αξίας, χρηματοπιστωτικών ροών, ενεργειακών δικτύων, εμπορικών δρόμων, τεχνολογικών συστημάτων, ψηφιακών υποδομών και φυσικά μετακινήσεων ανθρώπων. Η παραγωγή ενός προϊόντος μπορεί να διασπάται σε πολλές χώρες, το κεφάλαιο να μετακινείται σε ελάχιστο χρόνο, και κρίσιμες υποδομές μιας χώρας να ελέγχονται από επιχειρήσεις και κέντρα αποφάσεων που βρίσκονται χιλιάδες χιλιόμετρα μακριά». Για ένα διάστημα αυτή η πραγματικότητα διαβάστηκε ως πορεία προς έναν κόσμο αυξανόμενης «αλληλεξάρτησης», στον οποίο οι παλιές έννοιες της εθνικής οικονομίας, της κυριαρχίας και τελικά της ίδιας της εξάρτησης θα έχαναν βαθμιαία τη σημασία τους. Οι εξελίξεις των τελευταίων δεκαετιών έδειξαν όμως κάτι διαφορετικό: Οι παγκόσμιες ροές και αλυσίδες, όπως η διπλωματία των αγωγών αλλά και των εξοπλισμών, δεν κατάργησαν τις σχέσεις ισχύος – έγιναν οι ίδιες πεδία άσκησης ισχύος. Σήμερα η παγκοσμιοποίηση συνυπάρχει με έναν οξύτατο γεωπολιτικό και οικονομικό ανταγωνισμό. Πόλεμοι, κυρώσεις, ενεργειακές κρίσεις, ανταγωνισμός για πρώτες ύλες και τεχνολογική υπεροχή, έλεγχος θαλάσσιων δρόμων, αναδιάταξη παραγωγικών αλυσίδων και δημιουργία νέων οικονομικών και γεωπολιτικών συσπειρώσεων συγκροτούν ένα περιβάλλον συνεχών ανακατατάξεων. Βρισκόμαστε –με λίγα λόγια– μπροστά σε έναν ευρύτερο «αναδασμό». Ουσιαστικά τα οικόπεδα (ενεργειακά, σπανίων γαιών, κατασκευών) μέσα στα κράτη, έκαναν τις χώρες να γίνουν χώροι. Μέσα

σε αυτό το τοπίο, το ζήτημα της εξάρτησης και της «αγκύρωσης» χωρών από ηγεμονίες και ολιγοπώλια (όπως το ενεργειακό δέσιμο με ΗΠΑ ή με Ρωσία π.χ.) επανέρχεται με νέους όρους, χωρίς να εξαφανίζεται όμως η συνθήκη που το επαναφέρει – δηλαδή το μεσομακροπρόθεσμο όφελος του μεγάλου βιομηχανικού κεφαλαίου. Λέει ο Ρινάλντι: «Ακόμα κι όταν μια χώρα συμμετέχει στις διεθνείς ροές, το κρίσιμο είναι με ποιους όρους συμμετέχει. Ποιος ελέγχει τις στρατηγικές της υποδομές; Πόσο εξαρτάται ενεργειακά, τεχνολογικά και παραγωγικά; Ποιος αποφασίζει για τις βασικές οικονομικές της επιλογές; Πόσο μπορεί να διαφοροποιήσει τις διεθνείς της σχέσεις; Πόσο ευάλωτη είναι σε διακοπές αλυσίδων, κυρώσεις ή γεωπολιτικές πιέσεις; Τι παράγει η ίδια και τι αναγκάζεται να εισάγει; Και κυρίως: διαθέτει τη δυνατότητα να αλλάξει τη θέση που της έχει αποδοθεί στον διεθνή καταμερισμό και τον γεωπολιτικό αναδασμό;

Εδώ βρίσκεται το σύγχρονο περιεχόμενο της έννοιας βαθμολογίας κυριαρχίας». Γνώμη δική μου είναι, για να προσθέσω στις απόψεις του Ρούντι Ρινάλντι, ότι απόλυτη κυριαρχία ή έστω ανεξαρτησία στον σημερινό κόσμο, με τους όρους των δεκαετιών εκείνων πριν εξαπλωθεί το δολάριο με την απελευθέρωση του από τον χρυσό (1971), είναι μάλλον μη δυνατή ή μη εφικτή στον επιθυμητό βαθμό – και ο νοών νοείτω. Το ζήτημα είναι λοιπόν πώς οδηγείται (διπλωματικά και γεωπολιτικά) μια μικρή περιφερειακή χώρα (αυτό είναι η Ελλάδα, και ας λείπουν οι εθνικές ονειρώξεις) σε «ελεγχόμενη εξάρτηση» και σε προσπάθεια «ήπιας και έξυπνης προσαρμογής» στο ευρύτερο τοπίο του πλανητικού και γεωοικονομικού αναδασμού – αναγκαστικά μαζί με τα «εθνικά» μονοπώλια ή ολιγοπώλιά της (αρκετά μετά οι κυβερνήσεις να τα «ωθήσουν» στη μέγιστη δυνατή διάχυση οφέλους προς την ελληνική οικονομία).

02 διεθνή

Βρε πώς αλλάζουν οι καιροί...

Στο προηγούμενο φύλλο είχαμε τη φωτογραφία της Σούζαν Σάραντον, που συνελήφθη επειδή συμμετείχε σε διαμαρτυρία έξω από την έδρα του ΟΗΕ ενώ μιλούσε ο εγκληματίας Νετανιάχου. Γράφαμε και για το πόσο άπατη πήγε η περιοδεία του ποπ σταν Εντ Σίραν αφότου αποδέχθηκε τον αποκλεισμό του ράπερ Μάκλμορ επειδή αυτός τοποθετήθηκε υπέρ της Παλαιστίνης. Αυτήν την εβδομάδα θα είχε θέση εδώ η φωτογραφία του Ρόμπερτ Ντελ Νάγια, του τραγουδιστή των Massive Attack, ο οποίος συνελήφθη την περασμένη Κυριακή στο Λίβερπουλ επειδή κρατούσε ένα πλακάτ που έγραφε: «Είμαι κατά της γενοκτονίας – Υποστηρίζω την Palestine Action». Τελικά επιλέχθηκε ο Μπόνο των U2, ο οποίος δεν κουραζόταν να δηλώνει πόσο αγαπά το Ισραήλ, ξαφνικά όμως τις προάλλες συνέκρινε τον ισραηλινό υπουργό Μπεν-Γκβίρ με τον Χίμλερ, επικεφαλής των SS και αρχιτέκτονα του Ολοκαυτώματος. Οι κακές γλώσσες λένε ότι το έκανε επειδή φοβάται να μην πάει άπατη και η δική του περιοδεία, καθώς διαισθάνεται ότι είναι πια καθολική η κατακραυγή για το παρακράτος. Αλλά χαλάλι, αφού –έστω ιδιοτελώς– είπε επιτέλους και κάτι σωστό.

Η αίσθηση του τέλους

■ ΤΟΥ ΦΡΑΝΤΣΕΣΚΟ ΠΙΤΣΙΟΝΙ*

Μπορούμε να το διαπιστώσουμε από οποιαδήποτε γωνιά αυτής της Δύσης που μαστίζεται από κρίσεις: το νεοφιλελεύθερο μοντέλο που έχει επιβληθεί από τη δεκαετία του 1980 έχει φτάσει στο τέλος του κύκλου ζωής του. Τα μακροοικονομικά στοιχεία δύσκολα κατανοούνται, και ως εκ τούτου οι ιστορικές τάσεις δύσκολα διακρίνονται. Όμως είναι ευδιάκριτες οι αλλαγές στην πολιτική εκπροσώπηση (κομματικό σύστημα, εκλογικά αποτελέσματα κ.λπ.). Τα τελευταία δέκα χρόνια έχουν αποκαλύψει ένα σταθερό μοτίβο: Παντού, και στις δύο πλευρές του Ατλαντικού, η «κοινή γνώμη» ριζοσπαστικοποιείται προς τα άκρα, ενώ το «μεγάλο κέντρο» διαλύεται.

Η Αμερική του Τραμπ έχει μετατρέψει αυτή τη διαδικασία σε πρότυπο. Η κρίση της ηγεμονίας έναντι του υπόλοιπου κόσμου έχει μεταφραστεί σε πραγματική κοινωνική οπισθοδρόμηση, σε γενική εξαθλίωση τόσο των κατώτερων τάξεων όσο και της «μεσαίας τάξης». Η πιο άμεση και απλή αντίδραση ήταν και παραμένει η γνωστή: η επιδίωξη ανάκτησης μεριδίων των αυτοκρατορικών εσόδων και η εξάλειψη της «σπατάλης» (την οποία υποτίθεται ότι προκαλούν οι «ξένοι»). Η κλοπή του πετρελαίου της Βενεζουέλας, η αρπαγή της Γροιλανδίας, η βίαιη απέλαση χιλιάδων μεταναστών κ.ο.κ. αποτελούν πλευρές της ίδιας προσπάθειας.

Ωστόσο, τα κοινωνικά συμφέροντα είναι πιο σύνθετα από ό,τι μπορούν να καλύψουν οι αντιδραστικές λύσεις. Έτσι, παράλληλα με την άνοδο της

ακροδεξιάς στην εξουσία, αναδύεται μια διαμετρικά αντίθετη απάντηση – αν και προς το παρόν πολύ λιγότερο ριζοσπαστική– η οποία θεωρεί μια ουσιαστική διόρθωση του υπάρχοντος μοντέλου ως τη μόνη κοινωνικά αποδεκτή λύση. Το να ονομάσουμε αυτή τη φιλοδοξία «σοσιαλισμό» είναι ίσως υπερβολικό, αλλά γεγονός παραμένει ότι η εγκυκλοπαίδεια της πολιτικής προσφέρει μόνο αυτόν τον όρο ως σχετικά κατάλληλο.

Το ζήτημα δεν είναι αν ο Μαμντάνι και οι άλλες αναδυόμενες προσωπικότητες είναι υποκειμενικά «αυθεντικοί σοσιαλιστές», ή συνειδητοί ανατροπείς του συστήματος κ.ο.κ. Το ζήτημα είναι υπάρχουν κοινωνικά συμφέροντα που μέχρι τώρα δεν εκπροσωπούσαν και καταστέλλονταν, και τα οποία απαιτούν λύσεις που δεν προβλέπονται από το νεοφιλελεύθερο μοντέλο. Οπότε, προς το παρόν, βρίσκουν αυτόν τον τύπο εκπροσώπησης. Εδώ βρίσκεται η ρίζα της κατάρρευσης του πολιτικού κατεστημένου τόσο στις ΗΠΑ όσο και στην Ευρώπη, που έδινε την εντύπωση ενός διπολισμού ο οποίος, όσον αφορά τη διακυβέρνηση, πλην «αισθητικών» ή «πολιτισμικών» διαφοροποιήσεων, έχει αποδειχθεί απολύτως πανομοιότυπος. Κάθε εκλογική αναμέτρηση μας διδάσκει το ίδιο μάθημα. Στις ενδιάμεσες εκλογές των ΗΠΑ στις 6 Νοεμβρίου, εκτός από τυχόν εκπλήξεις της τελευταίας στιγμής (παλιοί ή νέοι πόλεμοι που θα πυροδοτηθούν σκόπιμα), θα δούμε πολύ πιο καθαρά μια πόλωση μεταξύ του δεξιού «MAGA» –που βρί-

σκεται τώρα σε κρίση– και μιας «σοσιαλιστικής» ανόδου που αποτελείται από προσωπικότητες οι οποίες έχουν νικήσει, στις προκριματικές εκλογές, δεκάδες παλιά όργανα της «δημοκρατικής» πτέρυγας του κατεστημένου...

Όπου κι αν κοιτάξεις, αισθάνεσαι το τέλος μιας εποχής να διαπερνά κάθε δημόσια πράξη και λέξη. Ο ορίζοντας του πολέμου πλησιάζει, τρομάζοντας τους περισσότερους, εμφανιζόμενος ως η χειρότερη λύση, συνθλίβοντας τους πάντες και επιβάλλοντας ριζοσπαστική σκέψη. Χωρίς εκπτώσεις ή ψευδαισθήσεις.

Αυτό που χρειάζεται είναι ένα υψηλό όραμα, ικανό να κοιτάξει πέρα από το παρόν. Αλλά είναι αδύνατο να το ζητήσουμε αυτό από αυτή την άρχουσα τάξη, που βασίζεται στον αρπακτικό ατομικισμό και στην υπακοή στη νεοφιλελεύθερη «μονοδιάστατη σκέψη». Τίποτα δεν μπορεί να προκύψει από αυτήν την τάξη, εκτός από το αδύνατο όνειρο μιας επιστροφής στο παρελθόν. Ούτε καν μια «μεταρρυθμιστική εναλλακτική» δεν μπορεί να προκύψει, αφού της λείπουν και η κουλτούρα και οι προϋποθέσεις.

Δεν θα υπάρξουν πραγματικές λύσεις χωρίς μια αξιόλογη εναλλακτική, και κανείς δεν θα μας την προσφέρει ενώ εμείς παρακολουθούμε παθητικά. Ο καιρός της αναμονής για καλύτερες εποχές έχει επίσης τελειώσει...

* *Editorial της ιταλικής ηλεκτρονικής εφημερίδας Contropiano (www.contropiano.org), που εδώ αποδίδεται συντετμημένα.*

γυρίζει

Τι είπες τώρα...

► Έγκριτος δημοσιογράφος έγραψε ότι «το Ισραήλ ανέπτυξε στρατό στον νότιο Λίβανο». Σαν να λέμε, η Τουρκία ανέπτυξε στρατό στην Κύπρο, οι ΗΠΑ ανέπτυξαν στρατό στο Ιράκ, η Ρωσία ανέπτυξε στρατό στην Ουκρανία κ.ο.κ. Τουλάχιστον παίρνει το καπιτάνις του από την πρεσβεία, ή εκδίδεται αφιλοκερδώς;

► Τελικά οι 5 μοχθηροί τρομοκράτες που συνελήφθησαν κοντά σε αμερικανική βάση στη Βρετανία και ήταν έτοιμοι να την ανατινάξουν και το πληροφορήθηκε σε χρόνο μηδέν όλη η υφήλιος και πιεσάστηκε και ο Τραμπ και είπε ότι τους παρακολουθούσαν καιρό και καθοδηγούνταν από το Ιράν και ήταν και μελαμψοί (αλλά τελικά ήταν πειραγμένη η φωτογραφία)... αφέθηκαν ελεύθεροι. Ντροπή! Ούτε μια προβοκάτσια της προκοπής δεν μπορεί να στηθεί πια.

► Αλλά έχουμε ρεζέρβα και το αεροπλάνο που πήγαινε από το Ντουμπάι στο Ισραήλ, του οποίου ο συγκυβερνήτης έβγαλε τσεκούρι ή κοπίδι –αδιευκρίνιστο ακόμα– κι έκοψε το χέρι του κυβερνήτη από τον ώμο και του άνοιξε και το κεφάλι (τα είπε όλα αυτά ο Νετανιάχου, που είναι τέρας αξιοπιστίας), αλλά ο μονόχειρας άνοιξε την πόρτα και μπήκε ένας υδραυλικός που εξουδετέρωσε τον τρομοκράτη, και έπιασε τον λεβιέ (ο υδραυλικός) και ξανασήκωσε το αεροπλάνο που έπεφτε, ώσπου τελικά δύο άλλοι πιλότοι (που δόξα τω Θεώ έτυχε να βρεθούν εκεί) οδήγησαν σώο και αβλαβές το αεροσκάφος στη Σαουδική Αραβία.

► Ευτυχώς, ο συγκυβερνήτης συνελήφθη και ανακρίνεται από τους Σαουδάραβες, που όμως τελικά θα τον στείλουν δια τα περαιτέρω στα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, τα οποία πρακτικά είναι παραμάγαζο του Ισραήλ, ώστε να τον ανακρίνουν και οι ισραηλινοί. Οπότε οσονούπω, μόλις σοβαρευτεί λίγο και η Μοσάντ που τώρα τελευταία κάνει μισές δουλειές, θα μάθουμε όλη την αλήθεια.

► Δεν πρόλαβαν να κοπάσουν οι πανηγυρισμοί για την πρωτιά του κόμματος της Αριστεράς στο Βερολίνο, και διέρρευσε στα συστημικά ΜΜΕ ότι η ηγεσία θα διαγράψει τη Χάνα Μπρουνς διότι αρνήθηκε να καταδικάσει τη Χαμάς. Το απαίτησαν οι Σοσιαλδημοκράτες, λέγοντας ότι «δεν θα συνεργαστούν ποτέ με ένα αντισημικό κόμμα», ενώ οι Πράσινοι τόνισαν ότι «κάθε κόμμα πρέπει να κάνει σαφές ότι υποστηρίζει αποφασιστικά το Ισραήλ», οπότε η Αριστερά έσπευσε να συμμορφωθεί. Σου λέει, δεν θα αφήσουμε τώρα μια παλιοπαλαιστίνη να χαλάσει τις προτεραιότητες του Βερολινέζικου προλεταριάτου...

► 61 εταιρίες προστέθηκαν στη λίστα του ΟΗΕ για επιχειρήσεις που «κάνουν μίζες» στους παράνομους ισραηλινούς εποίκισμούς της Δυτικής Όχθης, ανεβάζοντας το σύνολο σε 214. Οι περισσότερες είναι ισραηλινές, αλλά υπάρχουν και 8 αμερικανικές, 3 ισπανικές, 2 γαλλικές, 2 βρετανικές... και 2 κινεζικές. Μόνο μην το μάθει ο Σι Τζινπίνγκ κι εξαπολύσει καμιά Πολιτιστική Επανάσταση!

Η γαλλική ελίτ βλέπει εφιάλτες

Πολυκρίση και μαζική δυσαρέσκεια την τρομάζουν περισσότερο απ' ό,τι η Λεπέν

Το 2017, όταν ο «φιλελεύθερος» Μακρόν εκλέχθηκε πρόεδρος της Γαλλίας χάρη στον μπαμπούλα της Λεπέν*, το δημόσιο χρέος ανερχόταν στο 98,5% του ΑΕΠ. Όταν επανεκλέχθηκε το 2022 (πάλι χάρη στον μπαμπούλα, αλλά δυσκολότερα**), το αντίστοιχο ποσοστό είχε εκτοξευθεί στο 111,6%. Έφταιγε η πανδημία, αποφάνθηκαν οι απολογητές του μακρονισμού. Ναι, αλλά σήμερα, μετά από αλλεπάλληλες μεταρρυθμίσεις του χρυσού παιδιού της τραπεζοκρατίας, που τάχα θα γιάτρευαν τη γαλλική οικονομία, το χρέος πλησιάζει το 119% του ΑΕΠ, και θα το ξεπεράσει ως το τέλος του χρόνου. Γκραν σουξέ! Τόσο γκραν, ώστε η μεγάλη πλειοψηφία της γαλλικής κοινωνίας, φτωχοποιημένη και ακρωτηριασμένη κυριολεκτικά και μεταφορικά, όταν ακούει «φιλελευθερισμός» και «μεταρρυθμίσεις» φεύγει τρέχοντας – εάν δεν διαδηλώνει. Όπως συμβαίνει ξανά αυτές τις ημέρες με μεγάλες απεργίες εργαζομένων, αλλά και με μια κλιμακούμενη σε πανεθνικό επίπεδο μαχητική διαμαρτυρία της σπουδάζουσας νεολαίας ενάντια στην περαιτέρω υπονόμευση της δημόσιας παιδείας από την εξουσία.

Κάπως έτσι φαβορί για τον Β' γύρο των προεδρικών εκλογών του 2027 είναι, ακόμη και με τις στημένες δημοσκοπήσεις, η Λεπέν και ο Μελανσόν – βέβαια με μεγά-

λη διαφορά μεταξύ τους, και με ακόμη μεγαλύτερη με όλους τους υπόλοιπους. Με άλλα λόγια, δίπλα στην απαράδεκτη «διαχείριση» της οικονομίας και την «επένδυση» στη στρατιωτικοποίηση, που κάνει υπερπλούσιους τους πλούσιους και φτωχότερους τους φτωχούς, επιμένει και το πολιτικό πρόβλημα. Η δε άγρια καταστολή, που κατά καιρούς κάνει τη «δημοκρατική» Γαλλία να θυμίζει λατινοαμερικάνικη δικτατορία, είναι αναποτελεσματική. Δεν βοηθά φυσικά ούτε η κραυγαλέα περιφρόνηση των σύγχρονων πληβίων από τους κυβερνώντες και τους ολιάρχες. Έτσι η γαλλική ελίτ, οικονομική και πολιτική, βρίσκεται ένα βήμα πριν τον πανικό: εάν δεν βρει σύντομα έναν καινούριο «φέρελπι νέο», όπως είχε ανακαλύψει και επιβάλει το 2017 τον Μακρόν (ο οποίος δεν μπορεί όμως να είναι ξανά υποψήφιος), θα βρεθεί στη δυσάρεστη θέση να παρατηρεί τα «δύο άκρα» να ανταγωνίζονται για την προεδρία.

Λαμβάνουν μέτρα...

Ακόμα και στα πρόθυρα πανικού, όμως, τίποτα δεν αφήνεται στην τύχη: οι «πολλαπλασιαστές της κοινής γνώμης» βομβαρδίζουν τους Γάλλους με προβλέψεις οικονομικής καταστροφής εάν συμβεί το απευκαίο, συμπληρώνοντας ότι η Γαλλία κινδυνεύει να γίνει έως και... ανδρείκελο του Πούτιν, ο οποίος, λένε, κάνει ό,τι μπορεί για να ηττηθούν οι «δημοκρατικές δυνάμεις». Ταυτόχρονα η ελίτ

ασκεί αφόρητη πίεση στα συστημικά κόμματα να καταλήξουν σε υποψήφιους που έχουν μια ελπίδα να κρατήσουν τον Μελανσόν έξω από τον Β' γύρο, και τα ΜΜΕ «προτείνουν» και φτιασιδώνουν προσωπικότητες για έναν τέτοιο ρόλο. Χαρακτηριστικό παράδειγμα η υπερπροβολή του ακροκεντρώου Ραφαέλ Γκλικσμάν, τον οποίο πλασάρουν πλέον ως «κεντροαριστερό».

Έχει όμως και Plan B η γαλλική ελίτ: εν ανάγκη, και η ήδη μεταλλαγμένη «Εθνική Συσπείρωση» της Λεπέν θα μπορούσε να βαφτιστεί αξιοπρεπές συστημικό κόμμα, και τέλος πάντων να υπάρξει μια «ειρηνική συνύπαρξη» μαζί της. Βέβαια τα εμπόδια είναι πολλά, και το πιο άμεσο είναι η επιμονή της Λεπέν να επαναφέρει μεταξύ άλλων το προηγούμενο συνταξιοδοτικό σύστημα, το οποίο «μεταρρυθμισε» (διάβαζε: ξεπάτωσε) η μακρονική προεδρία. Γι' αυτό και σήμερα, αντί να κρύβουν κάτω από το χαλί τα χάλια της μακρονικής οικονομικής «διαχείρισης», τα συστημικά ΜΜΕ, η τραπεζοκρατία κ.ά. τα κραδαίνουν εκφοβιστικά ως νέα χατζάρα πάνω από τα κεφάλια των Γάλλων. Εν ολίγοις, εάν η Λεπέν δείξει σημάδια «προσαρμοστικότητας» α λα Μελόνι, η ελίτ είναι κι αυτή έτοιμη να αποδείξει την ευλυγισία της. Ούτως ή άλλως, τα συστημικά κόμματα αφήνουν να εννοηθεί ότι δεν θα υπάρξει το περίφημο «δημοκρατικό τείχος» (το οποίο έσωζε ως τώρα την κατάσταση, κρατώντας την Λεπέν

εκτός νυμφώνος) σε περίπτωση που στον Β' γύρο απέναντι στην «ακροδεξιά» βρεθεί ο Μελανσόν. Διότι αυτός θεωρείται σαφώς πιο επικίνδυνος από την Λεπέν, αφού «θα απειλούσε τη σταθερότητα ολόκληρης της ευρωζώνης» και «θα υπονόμει την ευρωπαϊκή άμυνα»...

Θα «ανεχθούν» την πλειοψηφία; Με όλα αυτά, η λεγόμενη *γαλλική εξαίρεση* (δηλαδή η πεποίθηση ότι το γαλλικό πολιτικό, κοινωνικό και πολιτισμικό μοντέλο είναι διαφορετικό και πιο προοδευτικό από αυτά της υπόλοιπης Δύσης) παύει να είναι εξαίρεση: οι παραδοσιακές «κεντρώες/μετριοπαθείς» πολιτικές δυνάμεις καταρρακώνονται όπως και σε όλες σχεδόν τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες, και η φιλοπόλεμη και φτωχοποιητική πολιτική των ελίτ χάνει κάθε λαϊκή υποστήριξη. Ή, ορθότερα, θα μπορούσε να πει κανείς – βλέποντας πρώτα απ' όλα το γερμανικό παράδειγμα – ότι η

γαλλική εξαίρεση σταδιακά εξapλώνεται σε όλη τη Γηραιά Ήπειρο. Το ερώτημα είναι πώς θα αντιμετωπίσουν οι «από πάνω» αυτή τη νέα πραγματικότητα: παριστάνοντας ότι τηρούν τα προσχήματα, και σεβόμενοι ό,τι παράξουν οι προβλεπόμενες εκλογικές διαδικασίες; Ή κάνοντας μια πιο «ριζοσπαστική» επιλογή, που θα επιχειρήσει να ξεμπερδέψει και με την πολυκρίση και με τη γενικευμένη λαϊκή δυσαρέσκεια; Για παράδειγμα, μια επέλαση στις ρωσικές στέπες, που θα δικαιολογούσε την επ' αόριστον επιβολή «κατάστασης έκτακτης ανάγκης», μπορεί να ακούγεται ελκυστικά στα αυτιά των στριμωγμένων ευρωελίτ. Ενδεχομένως θα είναι και ό,τι πρέπει για να χάσουν και τα αβγά και τα πασχάλια.

* «Τα διδάγματα των γαλλικών εκλογών» (φύλλο 359).

** «Προσωρινή ανάσα για τη γαλλική ελίτ» (φύλλο 588).

Η νεολαία πάλι μπροστά

Οι μαθητές βρίσκονται σήμερα στην αιχμή του κύματος διαμαρτυρίας που σαρώνει για άλλη μια φορά όλη τη Γαλλία, ενώ από προχθές στην κινητοποίηση έχουν ενταχθεί και οι φοιτητές δεκάδων πανεπιστημίων. Η κυβέρνηση Μακρόν και τα φερέφωνά της στα ΜΜΕ λένε ότι για όλα φταίει η Ανυπότακτη Γαλλία του Μελανσόν ή/και η «ακομαθημένη νεολαία»... Από κοντά και οι υπόλοιποι: Ο Μπρουνό Ρεταγιό, επίδοξος προεδρικός υποψήφιος της παραδοσιακής κεντροδεξιάς, ζήτησε να τεθεί εκτός νόμου το κόμμα του Μελανσόν διότι «υποκινεί τη βίαιη ανταρσία»! Η δε Λεπέν, αναζητώντας την έγκριση της ελίτ, είπε ότι φταίει ο «στασιαστής Μελανσόν» διότι «ξεσηκώνει τους νέους σε κινήματα που θέλουν να υπονομεύσουν τη δημοκρατία». Και ο επικεφαλής της αστυνομίας του Παρισιού κάλεσε τη δικαιοσύνη «να επιληφθεί» του δημάρχου του παρισινού προαστίου Σεν Ντενί επειδή επισκέφθηκε κατειλημμένο λύκειο... Φυσικά, πέρα από τη συστημική προπαγάνδα, έχει εξαπολυθεί για άλλη μια φορά η «συνήθης» άγρια καταστολή, με τα MAT να ρίχνουν δακρυγόνα αλλά και πλαστικές σφαίρες εναντίον των νέων, προκαλώντας εκατοντάδες τραυματισμούς και προχωρώντας σε μαζικές συλλήψεις διαδηλωτών. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση αστυνομικού που πυροβόλησε σχεδόν εξ επαφής στο κεφάλι έναν μαθητή με εκτοξευτή χειροβομβίδων έξω από λύκειο στο Σεντ-Ουέν-λ'Ομόν, διαλύοντάς του το στόμα...

ΗΠΑ-Ιράν: Ποιος θα υποχωρήσει πρώτος;

Οι Ιρανοί έστειλαν στις ΗΠΑ τους 7 όρους που θέτουν για να ανοίξουν τα Στενά του Ορμούζ, ο Τραμπ απάντησε προσθέτοντας έναν δικό του (να συμπεριληφθεί στις διαπραγματεύσεις το ιρανικό πυρηνικό πρόγραμμα), οι Ιρανοί ανταπάντησαν ότι αυτό είναι εφικτό, αλλά μόνο εάν υλοποιηθούν πρώτα οι 7 όροι... και συνεχίζεται ο «διάλογος» (μέσω Κατάρ κ.ά.). Στην πραγματικότητα η Τεχεράνη θεωρεί πιθανότερο να μην επιτευχθεί συμφωνία, κι αναμένει ότι μετά τις ενδιάμεσες εκλογές των ΗΠΑ η τραμπική διοίκηση θα εξαπολύσει νέα επίθεση. Γι' αυτό διαρρέει ότι η απάντησή της δεν θα είναι «συμβολική». Από την πλευρά τους οι ΗΠΑ ευελπιστούν ότι η οικονομική ασφυξία που ασκούν επί του Ιράν θα φέρει κάποια αποτελέσματα, καθώς κατανοούν ότι μια κλιμάκωση της σύρραξης ενδεχομένως θα δώσει στην Τεχεράνη την ευκαιρία να καταφέρει νέα οδυνηρά πλήγματα στην Ουάσινγκτον και τους συμμάχους της, και να τινάξει στον αέρα την εύθραυστη διεθνή οικονομία. Εν τω μεταξύ, όσο κι αν λέει ο Τραμπ ότι δεν τον νοιάζουν οι ενδιάμεσες εκλογές, αυτές παραμένουν ένα μεγάλο αγκάθι που θέτει όρια στις άμεσες επιλογές του. Η απόπειρα «καλοπιάσματος» των αγανακτισμένων υπηκόων του, μεταξύ άλλων μέσω της απόφασης περιορισμού των εξαγωγών ντίζελ –ώστε προεκλογικά τουλάχιστον να πέσουν οι τιμές εντός των ΗΠΑ– ήδη προκαλεί διεθνείς αναταράξεις. Διότι προστίθεται όχι μόνο στις επιπτώσεις από το κλείσιμο των

Το μήνυμα του πανό στην ιρανική πρωτεύουσα είναι γραμμένο και στα αγγλικά, για να το καταλαβαίνουν όλοι: «Οποιοι σπέρνει ανέμους, θερίζει θύελλες».

Στενών του Ορμούζ, αλλά και στην πρόσφατη απόφαση της Μόσχας να διακόψει τις δικές της εξαγωγές ντίζελ μετά από βαριά ουκρανικά πλήγματα σε ρωσικά διυλιστήρια. Έτσι επιτείνεται η πολύπλευρη αστάθεια και η αβεβαιότητα για την περαιτέρω πορεία της σύγκρουσης, ανεξάρτητα από τους εκάστοτε φραστικούς (και στιγμιαίους) λεονταρισμούς του Αμερικανού προέδρου. Τα πράγματα περιπλέκονται κι άλλο για την τραμπική διοίκηση εάν η ματιά συμπεριλάβει την ευρύτερη περιοχή. Οι Σαουδάραβες, με τη βοήθεια των υποχρεωτικότητας Βρετανών και Γάλλων (αφότου οι ΗΠΑ αρνήθηκαν να βάλουν πλάτη), ξανάρχισαν να βομβαρδίζουν την Υεμένη, δίχως όμως αποτελέσματα –πέραν της «συνήθους» σφαγής αμάχων και της

ανανίαξης πολιτικών υποδομών. Οι δυνάμεις του κινήματος Ανσαρουλά, ραχοκοκαλιάς της μαχόμενης Υεμένης, όχι μόνο αντιμετώπισαν με επιτυχία τις σαουδαραβικές επιθέσεις, αλλά πλέον ελέγχουν πλήρως το Στενό Μπαμπ ελ-Μαντέμπ, δηλαδή τη δεύτερη σημαντικότερη ενεργειακή και εμπορική δίοδο της Μέσης Ανατολής. Ταυτόχρονα αποδεικνύουν καθημερινά την ικανότητά τους να καταφέρουν όλο και πιο οδυνηρά πλήγματα –οικονομικά και στρατιωτικά– στη Σαουδική Αραβία, επιδεικνύοντας αντοχή και ευπροσάρμοστες πολεμικές τακτικές που τελικά εξουδετερώνουν την υπερροπλία των αντιπάλων τους. Και δεν είναι οι μόνοι...

* «Πάντα σε δίλημμα οι ΗΠΑ» (φύλλο 790).

αραδιαστά

► **ΓΕΡΜΑΝΙΑ:** Οι Γερμανοί ιθύνοντες αγχώνονται για το πού θα βρουν τα λεφτά ώστε να ξαναφτιάξουν μια πανίσχυρη Βέρμαχτ. Είναι βέβαια αξιέπαινη η αισιοδοξία τους, να πιστεύουν ότι θα εξακολουθήσουν να κυβερνούν παρόλο που εκπροσωπούν μια αισχρή μειοψηφία. Πάντως βρήκαν τρόπο να εξοικονομήσουν κεφάλαια για τη στρατιωτικοποίηση: έστειλαν ένα δημοκρατικότατο τελεσίγραφο στην Ε.Ε. ότι, αν δεν πετοκόψει τις δαπάνες για τη γεωργία και την κοινοτική συνοχή, θα μπλοκάρουν τον κοινοτικό προϋπολογισμό.

► **ΓΕΡΜΑΝΙΑ** (πάλι): Οι νέοι στη συντριπτική πλειοψηφία τους αντιτίθενται στην προοπτική να γίνουν κρέας για κανόνια στις ρωσικές στέπες. Μεγάλες κινητοποιήσεις μαθητών και άλλων νέων έχουν πραγματοποιηθεί σε δεκάδες πόλεις της χώρας, με τους διαδηλωτές να απορρίπτουν το ενδεχόμενο υποχρεωτικής στρατιωτικής θητείας. Κάποιοι απορούν, για ποιο λόγο μεγάλο μέρος των ίδιων νέων υποστηρίζει τα «ακραία κόμματα». Μάλλον ξεχνούν ότι τα άκρα αντιτίθενται στην πολέμοχαρή υστερία, ενώ όλοι οι «δημοκράτες» έχουν ήδη φορέσει τα κράνη τους.

► **ΒΡΑΖΙΛΙΑ:** Αύριο πραγματοποιούνται κρίσιμες προεδρικές και βουλευτικές εκλογές. Για τις προεδρικές, το επικρατέστερο σενάριο είναι ότι θα πραγματοποιηθεί Β' γύρος στις 25/10, με αντιπάλους τον απερχόμενο πρόεδρο Λούλα και τον γιο του ακροδεξιού πρώην προέδρου Μπολσονάρου (διότι σόι πάει το βασίλειο). Σύμφωνα με τις δημοσκοπήσεις, ο Λούλα διατηρεί οριακό προβάδισμα έναντι του θαυμαστή του Τραμπ, Μπολσονάρου Τζούνιορ.

► **ΡΩΣΙΑ:** Προχθές ο ίδιος ο Πούτιν είπε ότι ναι μεν δεν θέλει να χρησιμοποιήσει «όλο το φάσμα του οπλοστασίου μας» (είναι κι αυτός ένας τρόπος να μην πεις «πυρηνικά όπλα»), αλλά «αν αναγκαστεί», θα το κάνει. Αφορμή ήταν οι πολλαπλασιαζόμενες απειλές διαφόρων Ευρωπαίων ότι θα εισβάλουν στον ρωσικό θύλακα του Καλίνινγκραντ! Φυσικά η εκτόξευση τέτοιων απειλών εναντίον μιας πυρηνικής υπερδύναμης αποτελεί εξωφρενικό τυχοδιωκτισμό, αλλά φαίνεται ότι κάποιοι έχουν κόψει καλούμπα...

► **ΚΑΝΑΔΑΣ:** Ο Τραμπ επέβαλε δασμούς 50% στις εισαγωγές καναδικών προϊόντων, ο Καναδάς απάντησε αναλόγως, οπότε οι ΗΠΑ επέβαλαν πλήρη απαγόρευση εισαγωγής μιας σειράς προϊόντων του Καναδά (γαλακτοκομικά, αλκοόλ κ.ά.). Κι αυτοί οι Καναδοί πια, γιατί δεν θέλουν να γίνουν η 51η Πολιτεία της «καλύτερης, πλουσιότερης, ισχυρότερης και ομορφότερης χώρας του κόσμου»;

► **ΗΠΑ:** Το νοσοκομείο MGB, ο μεγαλύτερος ιδιωτικός εργοδότης στη Μασαχουσέτη, αρνείται να διαπραγματευθεί με το προσωπικό μια νέα σύμβαση εργασίας. Έτσι 4.500 νοσηλευτές προχώρησαν σε απεργία. Η εργοδοσία επέμεινε ότι αδυνατεί να ικανοποιήσει τα «υπερβολικά» αιτήματα των νοσηλευτών. Λεπτομέρεια: λίγες μέρες μετά την απεργία, ο διευθύνων σύμβουλος του MGB έδωσε αύξηση 10% στον εαυτό του, με τον ετήσιο μισθό του να ανέρχεται πλέον σε... 9,2 εκατομμύρια δολάρια!

Το ιρακινό κερασάκι στην αντιαμερικανική τούρτα

Σε αυτό το φόντο, η αποχώρηση των αμερικανικών δυνάμεων κατοχής από το Ιράκ συνιστά μία επιπλέον δυσμενή εξέλιξη για τις ΗΠΑ και τους συμμάχους τους, καθώς ενισχύει τα μέτωπα αντίστασης στην ευρύτερη περιοχή – άρα διευρύνει και τα περιθώρια αντίδρασης του Ιράν. Οι Αμερικανοί φεύγουν βιαστικά, εν μέσω πανηγυρισμών σε όλη τη χώρα [βλ. *φωτογραφία*], και μάλιστα χωρίς να έχει υλοποιηθεί ο όρος που είχε θέσει στην ιρακινή κυβέρνηση η Ουάσινγκτον: να αφοπλιστούν δηλαδή οι αντιστασιακές πολιτοφυλακές. Πράγματι, οι περισσότερες πολιτικοστρατιωτικές ιρακινές οργανώσεις που έχουν συμπίξει τις Δυνάμεις Λαϊκής Κινητοποίησης (στις οποίες κυριαρχούν οι σιίτες, αλλά συμμετέχουν και σουνιτικές και χριστιανικές μονάδες που σκληραγωγήθηκαν πολεμώντας εναντίον του ISIS), όχι μόνο διακήρυξαν ότι δεν θα αυτοδιαλυθούν, αλλά έστειλαν και τελεσίγραφο στον Ιρακινό πρωθυπουργό Αλί αλ-Ζαϊντι να καταργήσει κάθε περιορισμό στις επαφές με το Ιράν και να τερματίσει κάθε συνεργασία με τις ΗΠΑ. Στις δυνάμεις αυτές συγκαταλέγονται οι Ταξιαρχίες Χεζμπολά, η Ταξιαρχία των Μαρτύρων και το Κίνημα των Προκρίτων, που μετρούν δεκάδες χιλιάδες εμπειροπόλεμους μαχητές, καθώς είχαν πρωτοστατήσει –μαζί με τη λιβανέζικη Χεζμπολά– στην καταπολέμηση του ISIS στο Ιράκ και τη Συρία. Επαναλαμβάνοντας το παραδοσιακό σύνθημα της ιρακινής Αντίστασης προς τους Αμερικάνους («Αν επιστρέψετε, θα επιστρέψουμε»), οι Ταξιαρχίες Χεζμπολά προειδοποιούν ότι θα καταρρίπτουν «εχθρικά αεροσκάφη που παραβιάζουν τον εθνικό εναέριο χώρο» και

ότι θα ανατρέψουν «όποια κυβέρνηση δεν υπηρετεί τα λαϊκά συμφέροντα και υποδαυλίζει τη δικήνοια». Με άλλα λόγια, το επιθετικό μπλοκ των ΗΠΑ έχει να αντιμετωπίσει κι άλλους πονοκεφάλους πλην του Ιράν, που μάλιστα συντονίζονται εκ νέου μεταξύ τους, αυξάνοντας την αποτελεσματικότητα της περιφερειακής αντίστασης.

02 **διεθνή**

■ **του Ίλαν Πάπε***

Μια επιστροφή στον Οκτώβριο του 2023

Γιατί συνέβη ο «Κατακλυσμός του Αλ-Άκσα»

Καθώς συμπληρώνονται τρία χρόνια από την επιχείρηση «Κατακλυσμός του Αλ-Άκσα» και την έναρξη της γενοκτονίας στη Γάζα, μπορούμε πλέον να διακρίνουμε με μεγαλύτερη σαφήνεια ορισμένες πτυχές και κρίσιμα ζητήματα που συνδέονται με εκείνη τη μοιραία ημερομηνία. Εν τω μεταξύ, η γενοκτονία στη Δωρίδα της Γάζας συνεχίζεται, αν και με αργότερο ρυθμό, έχοντας πλέον επεκταθεί και στη Δυτική Όχθη – που, λόγω της κλιμάκωσης της βίας από τον στρατό και τους εποίκους, κινδυνεύει να μετατραπεί σε άλλη μία Δωρίδα της Γάζας.

Η πάροδος του χρόνου μας επιτρέπει να μάθουμε πολύ περισσότερα για τα κίνητρα της μικρής ομάδας ηγετών της Χαμάς που σχεδίασαν την επιχείρηση, και να τα αναλύσουμε με επαγγελματικό τρόπο, προκειμένου να αντικρουστεί το παραπλανητικό και κατασκευασμένο αφήγημα που διαδίδει το Ισραήλ σχετικά με «μια επιχείρηση που σχεδιάστηκε στην Τεχεράνη ως μέρος του σχεδίου για την καταστροφή του εβραϊκού κράτους». Αυτό είχε ήδη αμφισβητηθεί επιτυχώς ως ένα αφήγημα που αγνοεί σκόπιμα το ιστορικό πλαίσιο της μακράς σιωνιστικής καταπίεσης, και του σχετικά πιο πρόσφατου απάνθρωπου αποκλεισμού της Δωρίδας της Γάζας. Ωστόσο, μια ματιά πιο εστιασμένη στη συγκεκριμένη περίοδο ρίχνει φως στα διλήμματα που αντιμετωπίζουν η Χαμάς και γενικότερα το Παλαιστινιακό απελευθερωτικό κίνημα στον υπαρκτικό τους αγώνα ενάντια στο σιωνιστικό σχέδιο εξόντωσης. Η ανασύσταση αυτού του άμεσου ιστορικού πλαισίου μου θυμίζει τον τρόπο με τον οποίο η ιστοριογραφία της Νάκμπα (Καταστροφής) του 1948 επωφελήθηκε από τον αποχαρκτηρισμό των ισραηλινών αρχείων. Η σύνθεση του ισραηλινού αρχειακού υλικού με την παλαιστινιακή προφορική και γραπτή ιστορία παρείχε μια πληρέστερη εικόνα εκείνης της καταστροφής. Έτσι και τώρα, χάρη στο εμπεριστατωμένο έργο ορισμένων ισραηλινών δημοσιογράφων που έχουν πρόσβαση σε

υλικό το οποίο εμείς δεν μπορούμε να δούμε, κατανοούμε καλύτερα τις εξελίξεις που οδήγησαν στον Οκτώβριο του 2023. Η έρευνά τους ρίχνει φως στις δύσκολες επιλογές που αντιμετώπισε ο ηγέτης της Χαμάς, Γιαχιά Σινουάρ, ενόψει των 17 χρόνων αποκλεισμού της Δωρίδας της Γάζας και καταπίεσης στη Δυτική Όχθη. Βοηθά επίσης στην αναίρεση της εικόνας του Σινουάρ στη Δύση ως φανατικού ηγέτη που στόχευε στην ίδρυση ισλαμικού χαλιφάτου πάνω στα ερείπια του Ισραήλ, η οποία πηγάζει από μια ρατσιστική και οριενταλιστική προσέγγιση.

Ο ΣΙΝΟΥΑΡ αντιμετώπισε το Ισραήλ με τρόπο παρόμοιο με αυτόν που υιοθέτησαν Άραβες και Παλαιστίνιοι ηγέτες, όπως ο Ανουάρ Σαντάτ το 1971 και ο Γιασέρ Αραφάτ το 2000. Ο Σαντάτ είχε προειδοποιήσει τους ισραηλινούς ηγέτες ότι, εάν δεν επέστρεφαν το Σινά στην Αίγυπτο μέσω διπλωματικών διαβουλεύσεων, η Αίγυπτος θα κήρυττε πόλεμο. Ο Αραφάτ είχε προειδοποιήσει τους Εχούντ Μπαράκ και Μπιλ Κλίντον ότι, εάν η σύνοδος κορυφής του Καμπ Ντέιβιντ δεν του παρείχε

μια υπόσχεση για τη μείωση της καταπίεσης του Παλαιστινιακού λαού, μια νέα εξέγερση θα ήταν αναπόφευκτη.

Στην περίπτωση του Σινουάρ, γνωρίζουμε πλέον ότι διαπραγματεύτηκε με το Ισραήλ –συγκεκριμένα, έμμεσα, με τον Νετανιάχου– σχετικά με τα βασικά αιτήματα του λαού της Γάζας: τον τερματισμό της πολιορκίας, την αύξηση των τροφίμων και άλλων βασικών αγαθών που εισέρχονται στον πολιορκημένο θύλακα, καθώς και την απελευθέρωση των Παλαιστίνιων πολιτικών κρατούμενων. Ο Σινουάρ προειδοποίησε τους Ισραηλινούς ότι η απόρριψη αυτών των αιτημάτων θα οδηγούσε σε μια επιχείρηση της κλίμακας του «Κατακλυσμού του Αλ-Άκσα». Ο ισραηλινός στρατός αντιπρότεινε στον Νετανιάχου να απαντήσει σε αυτά τα αιτήματα με μια ολοκληρωτική επίθεση στη Δωρίδα της Γάζας...

Οι διοικητές της Χαμάς, συμπεριλαμβανομένου του Σινουάρ, γνώριζαν ότι μια τέτοια επίθεση στη Γάζα ήταν επικείμενη. Από αυτή την άποψη, ο Σινουάρ φαίνεται να ήταν ένας ηγέτης που επεδίωκε περιορισμένα αποτελέσματα,

αφήνοντας ένα πιο μεγαλεπήβολο όραμα για το πιο μακρινό μέλλον. Όπως ο Σαντάτ, τελικά χρησιμοποίησε τη στρατιωτική επιλογή όταν κατέστη σαφές ότι το Ισραήλ είχε απορρίψει πλήρως την πολιτική επιλογή. Ο «Κατακλυσμός του Αλ-Άκσα» ήταν μια προσπάθεια να προλάβει την ισραηλινή επίθεση. Αυτό που δεν γνωρίζουμε είναι πότε και γιατί η επιχείρηση εκφυλίστηκε σε ορισμένα σημεία σε σφαγή αμάχων. Επρόκειτο βέβαια για μια απόδραση από το γκέτο ενός λαού που είχε υποστεί χιλιάδες θανάτους και δεκάδες χιλιάδες τραυματισμούς παιδιών και γυναικών, ενώ εκατοντάδες χιλιάδες άνθρωποι έχασαν τα σπίτια τους κατά την ισραηλινή επίθεση του 2014 και παρέμεναν εκτοπισμένοι το 2023. Ήταν ένας τραυματισμένος πληθυσμός που –κατόπιν πολιτικής απόφασης– υποβλήθηκε σε λιμοκτονία και υπέστη συχνούς βομβαρδισμούς στη διάρκεια του 17χρονου ισραηλινού αποκλεισμού. Υπάρχει όμως και κάτι που γνωρίζουμε: ο Σινουάρ, από πολύ νωρίς, έδειξε ότι η απαγωγή ηλικιωμένων και παιδιών δεν αποτελούσε μέρος της επιχείρησης, και γι' αυτό πρότεινε αμέσως την απελευθέρωσή τους. Αλλά δεν έλαβε καμία απάντηση από το Ισραήλ.

Η ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ της Γάζας ως αποτέλεσμα μιας γενοκτονικής πολιτικής δεν ήταν μια «αυθόρμητη» αντίδραση του Ισραήλ στη δολοφονία στρατιωτών και αμάχων στις 7 Οκτωβρίου 2023. Ήταν η εφαρμογή σχετικής προπαρασκευής του στρατού ήδη από το 2004: τότε ο στρατός κατασκεύασε μια ψεύτικη πόλη στην έρημο προκειμένου να εξασκηθεί στην καταστροφή αστικών χώρων. Αυτή η στρατηγική δοκιμάστηκε, επίσης, στον αδιάκριτο βομβαρδισμό του προαστίου Νταχίγια της Βηρυτού το 2006. Όπως το 1948, έτσι και το 2023 το Ισραήλ αναζητούσε ένα πρόσχημα για να προωθήσει το ανέφικτο όραμά του για μια απο-αραβοποιημένη Παλαιστίνη... Αλλά «ο πνιγμένος δεν μπορεί να βραχεί»: αυτή η διάσημη αραβική παροιμία συνοψίζει το παλαιστινιακό δίλημμα, το οποίο μπορεί να γίνει σαφώς αντιληπτό

από την οπτική γωνία του 2026. Κάθε ένοπλη απόπειρα της Χαμάς να τερματίσει την πολιορκία και την κατοχή χρησιμοποιήθηκε ως πρόσχημα από το Ισραήλ για να εντείνει την πολιτική εξόντωσης. Η εναλλακτική λύση, δηλαδή η υποταγή, την οποία επιχείρησε η Παλαιστινιακή Αρχή, οδήγησε σε σταδιακή εθνοκάθαρση και σε μια σειρά πογκρόμ από τους εποίκους με τη συνενοχή του ισραηλινού στρατού.

Αναρωτιέμαι πόσοι άνθρωποι εκτός Παλαιστίνης μπορούν να κατανοήσουν πλήρως αυτό το δίλημμα, το οποίο ώθησε και εφήβους από τα προσφυγικά στρατόπεδα της Δυτικής Όχθης σε συγκρούσεις με τον ισραηλινό στρατό: γνώριζαν ότι δεν μπορούσαν να νικήσουν, προτίμησαν όμως να πολεμήσουν από το να υφίστανται συνεχώς κακομεταχείριση, τραυματισμούς και δολοφονίες από έναν στρατό κατοχής. Είναι ένα απάνθρωπο δίλημμα που επιβάλλεται στους Παλαιστίνιους από το σιωνιστικό σχέδιο εξόντωσης...

Το πώς θα απελευθερωθούν οι Παλαιστίνιοι –και έμμεσα οι Ισραηλινοί– από αυτή την αβίωτη πραγματικότητα, δεν είναι δύσκολο να απαντηθεί: Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μόνο μέσω της ίδρυσης μιας δημοκρατικής, μετα-ισραηλινής Παλαιστίνης. Ένα τέτοιο κράτος δεν θα έλυνε όλα τα προβλήματα των ανθρώπων που ζουν ανάμεσα στον ποταμό και τη θάλασσα και όσων επιστρέψουν εκεί, αλλά θα μπορούσε να άρει τη συνεχή υπαρξιακή απειλή που βιώνουν καθημερινά όλοι οι Παλαιστίνιοι. Σε μια τέτοια πραγματικότητα, η Παλαιστίνη δεν θα ήταν διαμελισμένη σε ξεχωριστά εδάφη όπως η Γάζα και η Δυτική Όχθη, αλλά θα αποτελούσε μια ενιαία πατρίδα. Αν η Γάζα παραμείνει «Δωρίδα», δεν θα υπάρξει ειρήνη, ούτε συμφιλίωση.

** Ισραηλινός ιστορικός, συγγραφέας και καθηγητής στο Πανεπιστήμιο του Exeter. Το παρόν άρθρο του, που εδώ αποδίδεται σε συντετμημένη μορφή, δημοσιεύθηκε στην ηλεκτρονική εφημερίδα The Palestine Chronicle (www.palestinechronicle.com, 23/9/2026).*

της επιστήμης και της κοινωνίας

■ Επιμέλεια:
Γιάννης Σχίζας

Όταν οι δεινόσαυροι εξαφανίστηκαν, τα θηλαστικά απογειώθηκαν

Με περισσότερα από 1.500 είδη σε όλο τον κόσμο, οι νυχτερίδες αντιστοιχούν στο ένα πέμπτο των θηλαστικών που ζουν σήμερα στον πλανήτη. Παίζουν επίσης κρίσιμο ρόλο στην υγεία των οικοσυστημάτων, καθώς επικοινωνούν πολλά φυτά, μεταφέρουν σπόρους σε μεγάλες αποστάσεις και καταναλώνουν μεγάλες ποσότητες εντόμων.

Η μεγαλύτερη μελέτη που έχει πραγματοποιηθεί μέχρι σήμερα για τις νυχτερίδες υποδεικνύει ότι τα ιπτάμενα θηλαστικά πρωτοεμφανίστηκαν στην Ευρώπη πριν από περίπου 65 εκατομμύρια χρόνια, λίγο μετά το χτύπημα αστεροειδή που οδήγησε στην εξαφάνιση των δεινοσαύρων. Τα ευρήματα δείχνουν έτσι να διαψεύδουν προηγούμενες μελέτες, που υπεδείκνυν ότι οι νυχτερίδες κατάγονται από τη Βόρεια Αμερική, την Ασία ή την Αφρική.

Οι ερευνητές που υπογράφουν τη μελέτη στο Nature συγκέντρωσαν τη μεγαλύτερη συλλογή γονιδιωμάτων νυχτερίδων, η οποία περιλαμβάνει 103 είδη και αντιπροσωπεύει και τις 21 οικογένειες νυχτερίδων. Συνδύασαν αυτά τα δεδομένα με την ανάλυση 44 απολιθωμένων νυχτερίδων, προκειμένου να αποκρυπτογραφήσουν την εξελικτική τους ιστορία και να δημιουργήσουν το γεωεαλογικό τους δέντρο. Κατέληξαν επίσης στο συμπέρασμα ότι, όπως και η πτήση, ο ηχοεντοπισμός –το βιολογικό «σόναρ» που χρησιμοποιούν πολλές νυχτερίδες για να προσανατολίζονται στο σκοτάδι– εμφανίστηκε ήδη από τα πρώτα στάδια της εξέλιξης των νυχτερίδων.

«Νομίζω ότι η δυνατότητα να κάνουν και τα δύο, να πετούν και να χρησιμοποιούν ηχοεντοπισμό, άνοιξε ευκαιρίες να κατακτήσουν νέες οικολογικές θέσεις – για παράδειγμα, να κυνηγούν τη νύχτα, όταν υπάρχει λιγότερος ανταγωνισμός και λιγότεροι θηρευτές» δήλωσε η Σόνια Βέρνες, καθηγήτρια βιολογίας στο Πανεπιστήμιο του Σεντ Άντριους στη Σκωτία και συνεπικεφαλής της μελέτης.

Ένα από τα αρχαιότερα είδη νυχτερίδας που γνωρίζουμε από απολιθώματα, το *Palaeochiropteryx tupaiodon*, έζησε πριν από 47-48 εκατ. χρόνια (Matthew Jones). Εκτός από τα πτηνά και τις νυχτερίδες, η μόνη άλλη ομάδα ιπτάμενων σπονδυλωτών

ήταν οι πτερόσαυροι. Η εξαφάνισή τους μαζί με τους δεινοσαύρους φαίνεται πως άνοιξε νέες οικολογικές θέσεις για τη νέα ομάδα. Τα φτερά των νυχτερίδων, τα οποία διαφέρουν από εκείνα των πουλιών και των πτερόσαυρων, είναι τροποποιημένα πρόσθια άκρα με επιμηκυμένα δάχτυλα που στηρίζουν μια μεγάλη, δερμάτινη μεμβράνη.

Το πώς έμοιαζαν οι πρόγονοι των νυχτερίδων παραμένει ωστόσο μυστήριο. Ασαφές παραμένει επίσης το τι εξελίχθηκε πρώτα, η πτήση ή ο ηχοεντοπισμός. Οι νυχτερίδες εκπέμπουν υπερήχους και ακούν τις ανακλάσεις τους πάνω σε αντικείμενα για να χαρτογραφούν το περιβάλλον τους. «Τα αρχαιότερα απολιθώματα νυχτερίδων δείχνουν ότι διέθεταν τόσο την ικανότητα πτήσης όσο και τον ηχοεντοπισμό, κάτι που δεν μας βοηθά να απαντήσουμε σε αυτό το ερώτημα. Πρέπει να βρούμε τις αρχαιότερες “προ-νυχτερίδες”, δηλαδή μεταβατικά απολιθώματα, και να δούμε αν διέθεταν ανατομικά χαρακτηριστικά που αντιστοιχούν στην πτήση ή τον ηχοεντοπισμό» είπε η Έμμα Τίλινγκ, γενετίστρια στο Πανεπιστήμιο του Δουβλίνου.

Πολλά είδη νυχτερίδων παρουσιάζουν αξιοσημείωτη ανθεκτικότητα στις ασθένειες και είναι εξαιρετικά μακρόβιες για το μέγεθός τους. Η μελέτη θέτει τις βάσεις τη μελέτη της γενετικής βάσης αυτών των χαρακτηριστικών. «Η μελέτη μας θα μπορούσε τελικά να συμβάλει στην έρευνα για τη γήρανση, την ανοσία και την ανθεκτικότητα στις ασθένειες» είπε η Τίλινγκ.

Οι νυχτερίδες σήμερα παρουσιάζουν μεγάλη ποικιλία σχημάτων και μεγεθών, διατροφικών συνηθειών και τρόπων ζωής. Το μεγαλύτερο είδος είναι η γιγάντια «ιπτάμενη αλεπού» των Φιλιππίνων (*Acerodon jubatus*), με άνοιγμα φτερών που φτάνει τα 1,7 μέτρα. Το μικρότερο είναι η νυχτερίδα-βομβίνος της Ταϊλάνδης και της Μιανμάρ (*Craseonycteris thonglongyai*), με άνοιγμα φτερών γύρω στα 13 εκατοστά. Πολλές νυχτερίδες είναι εντομοφάγες. Άλλες τρέφονται με φρούτα, νέκταρ και ψάρια, ενώ οι νυχτερίδες-βαμπίρ της Κεντρικής και Νότιας Αμερικής είναι παράσιτα που τρέφονται με αίμα.

Όπως είπε η Βέρνες, «οι νυχτερίδες συνεχώς μας εκπλήσσουν. Είναι ένα από τα σπουδαιότερα πειράματα της εξέλιξης».

Ο πύραυλος του Έλον Μασκ ολοκλήρωσε την πρώτη του πτήση σε τροχιά

Ο πύραυλος νέας γενιάς Starship του Έλον Μασκ έφθασε για πρώτη φορά σε τροχιά γύρω από τη Γη κατά τη διάρκεια μιας δοκιμαστικής πτήσης, παρά το γεγονός ότι ένας από τους κινητήρες του έκλεισε απροσδόκητα. Πρόκειται για μια επιτυχία-ορόσημο για την ανάπτυξη αυτού του γιγαντιαίου οχήματος εκτόξευσης, που έχει σχεδιαστεί για να στέλνει κέντρα δεδομένων στο διάστημα και να πραγματοποιεί ταξίδια στη Σελήνη και τον Άρη.

Το σκάφος εγκατέλειψε την τροχιά της Γης ωρίτερα από το προβλεπόμενο, αλλά κατάφερε να αναπτύξει λειτουργικούς δορυφόρους στο διάστημα και να επιστρέψει στη Γη, ολοκληρώνοντας την πτήση του στα νερά του Ειρηνικού, λίγο περισσότερο από τρεις ώρες μετά την εκτόξευσή του.

Περίπου 25 λεπτά μετά την απογείωσή του το πρωί από το Τέξας, ο μεγαλύτερος, ύψους 40 ορόφων και ισχυρότερος πύραυλος που έχει ποτέ σχεδιαστεί, άρχισε να περιφέρεται γύρω από τη Γη και να στέλνει λειτουργικούς δορυφόρους Starlink για πρώτη φορά. Υπό τη συνοδεία των θερμών χειροκροτημάτων των μηχανικών, αυτά τα επιτεύγματα συνιστούν μια πραγματική πρόοδο για την αμερικανική εταιρεία SpaceX, η οποία πραγματοποίησε τον Ιούνιο μια ηχηρή είσοδο στο Χρηματιστήριο. Έπειτα από περίπου 10 χρόνια ανάπτυξης και τρία χρόνια δοκιμαστικών πτήσεων του πυραύλου στην πλήρη διαμόρφωσή του, αυτή η 14η δοκιμαστική πτήση αποτέλεσε την πρώτη προσπάθεια να φτάσει σε τροχιά. Η απόφαση

των ομάδων να προχωρήσουν τη δοκιμή μέχρι την επίτευξη τροχιακής πτήσης αποδείχθηκε, μάλιστα, πιο περίπλοκη απ’ ό,τι είχε προβλεφθεί, καθώς ένας από τους κινητήρες του ανώτερου ορόφου του πυραύλου, του σκάφους, σταμάτησε πρόωρα κατά την άνοδο.

Η απόφαση να πραγματοποιηθεί η επιπλέον ώθηση προκειμένου να φθάσει στην τροχιά ήταν περίπλοκη, καθώς μια απώλεια ελέγχου του τεράστιου οχήματος σε τροχιά ήγειρε φόβους ότι θα μπορούσε να προκαλέσει ζημιές στους δορυφόρους που βρίσκονται εκεί ή να οδηγήσει σε ανεξέλεγκτη επανείσοδο του στην ατμόσφαιρα. Άλλωστε, το να φθάσει στην τροχιά είναι πολύ δύσκολο, διότι αυτό το βήμα απαιτεί ιδιαίτερη ισχύ και αντίσταση, σημειώνει το ΑΠΕ.

Στην περίπτωση αυτής της πτήσης, η SpaceX στόχευε σε μια κυκλική τροχιά περίπου 275 χιλιόμετρα πάνω από την επιφάνεια της Γης, κάτι που απαιτούσε από το Starship να φτάσει σε ταχύτητα περίπου 28.000 χιλιομέτρων την ώρα. Η δοκιμή, η οποία είχε προγραμματιστεί να διαρκέσει περίπου δέκα ώρες, περιλάμβανε επίσης την ανάπτυξη 26 δορυφόρων Starlink νέας γενιάς από τον ανώτερο όροφο του πυραύλου, με στόχο την ενίσχυση του ήδη τεράστιου συμπλέγματος δορυφόρων παροχής διαδικτύου της εταιρείας.

Αυτή η δοκιμαστική πτήση σηματοδοτεί την είσοδο του Starship σε μια νέα φάση δοκιμών, η οποία αναμένεται να περιλαμβάνει επίσης απόπειρες ανεφοδιασμού με καύσιμα ενώ βρίσκεται σε τροχιά.

Η Ρωσία χτυπά δίκτυα κινητής τηλεφωνίας στην Ουκρανία

Η Ρωσία βομβάρδισε τα κεντρικά γραφεία της μεγαλύτερης εταιρείας κινητής τηλεφωνίας στην Ουκρανία, κορυφώνοντας τις επιθέσεις των προηγούμενων ημερών σε data center και υποδομές επικοινωνιών. Τα κεντρικά γραφεία της Kyivstar (βλ. εικόνα) δέχτηκαν επίθεση την Κυριακή χωρίς να υπάρξουν θύματα, ανέφερε η εταιρεία στο πρακτορείο Interfax Ukraine. Στο μεταξύ, το ρωσικό Υπουργείο Άμυνας ανέφερε ότι χτύπησε την Κυριακή κέντρο δεδομένων που ανήκει στην Vodafone Ukraine, το δεύτερο μεγαλύτερο δίκτυο κινητής στη χώρα.

Ο Ουκρανός πρόεδρος Βολοντίμρ Ζελένσκι δήλωσε ότι η Ρωσία βομβάρδισε δύο φορές ένα κέντρο δεδομένων στο Κίεβο, με αποτέλεσμα να τραυματιστούν δύο παιδιά και ένας ενήλικας. Την περασμένη εβδομάδα, αναφέρει το Reuters, οι ρωσικές δυνάμεις επιτέθηκαν σε κέντρα δεδομένων που ανήκουν σε ουκρανικούς παρόχους Διαδικτύου, με αποτέλεσμα να μείνουν χωρίς σύνδεση περισσότερα από 100.000 νοικοκυριά στο

Κίεβο και τη γύρω περιοχή, σύμφωνα με το ουκρανικό Υπουργείο Ψηφιακού Μετασχηματισμού.

Όπως τόνισε το ουκρανικό Υπουργείο Εξωτερικών, τα δίκτυα κινητής και το Διαδίκτυο παίζουν κρίσιμο ρόλο για την αποστολή προειδοποιήσεων στον πληθυσμό για επικείμενες επιθέσεις: «Η Ρωσία έβαλε στο στόχαστρο σημαντικά ουκρανικά κέντρα δεδομένων, επιδιώκοντας να διαταράξει τη ροή της πληροφόρησης. Οι άμεσες προειδοποιήσεις για απειλές από πυραύλους και drone είναι απαραίτητες – σώζουν ζωές» έγραψε στο X ο υπουργός Εξωτερικών Αντρέι Σίμπιχα.

Οι υποδομές επικοινωνιών παίζουν κρίσιμο ρόλο από την αρχή του πολέμου. Ήδη από την πρώτη ημέρα της εισβολής στην Ουκρανία, η Ρωσία πραγματοποίησε κυβερνοεπίθεση στο δορυφορικό δίκτυο της αμερικανικής Viasat που χρησιμοποιούσε η κυβέρνηση του Κιέβου. Σήμερα η Ουκρανία βασίζεται στη δορυφορική υπηρεσία Starlink, την οποία προσφέρει η SpaceX του Έλον Μασκ.

● προσεγγίσεις: AI & πολυκρίση

Ένα όπλο μαζικής

Η τεχνητή νοημοσύνη και η

■ ΤΟΥ
**Rezgar
Akrawi***

Όπως θα έχετε διαπιστώσει ο *Δρόμος* θεωρεί ότι το ζήτημα της Τεχνητής Νοημοσύνης, οι επάλληλες στρώσεις απώλειας ελέγχου της και η σύνδεσή τους με τη συστημική πολυκρίση αποτελεί ένα σημαντικό πολιτικό –και όχι μόνο– θέμα της εποχής. Έτσι συνεχίζουμε και σε αυτό το φύλλο μας τη σχετική αρθρογραφία, δημοσιεύοντας ένα κείμενο του Rezgar Akrawi με τίτλο «Ένα όπλο μαζικής καταστροφής χωρίς έκρηξη».

Πίσω από τον θόρυβο για «ρομπότ που ξεφεύγουν», ο Rezgar Akrawi βλέπει έναν σιωπηλότερο κίνδυνο: Την τεχνητή νοημοσύνη ως εργαλείο που αναδιαμορφώνει τη συνείδηση, εντείνει την εκμετάλλευση και φέρνει μια νέα ψηφιακή δουλεία. Το πρόβλημα, υποστηρίζει, δεν είναι η τεχνολογία, αλλά το ποιος την κατέχει. Γι' αυτό η απάντηση περνά μέσα από την ταξική πάλη.

Αυτό που βλέπουμε σήμερα δεν είναι μια κατάληψη της εξουσίας πάνω στην ανθρωπότητα από τα ρομπότ, όπως την έχει φανταστεί ο κινηματογράφος. Είναι ένα άλλο μοντέλο ψηφιακού ελέγχου, θεμελιωμένο στον αυτοματισμό και στους αλγορίθμους, για τη διαχείριση ολοένα και ευρύτερων τομέων της καθημερινής ζωής. Η απώλεια του ελέγχου αυτών των συστημάτων είναι ωστόσο μόνο η θορυβώδης πλευρά του κινδύνου, ο οποίος αναπτύσσεται ταχύτατα λόγω του ανταγωνισμού μεταξύ των μεγάλων δυνάμεων και των μονοπωλιακών επιχειρήσεων – σε σημείο που οι νόμοι δεν καταφέρνουν να τον παρακολουθήσουν, και η ανάπτυξή τους συντελείται μέσα σε σχέσεις ιδιοκτησίας και έναν άγριο ανταγωνισμό, που καθιστούν πιο πιθανό να ξεφύγουν από τον έλεγχο, πολλαπλασιάζοντας το κόστος για τους ανθρώπους.

Η πιο σοβαρή πλευρά του είναι πολύ πιο σιωπηλή, καθώς η τεχνητή νοημοσύνη, υπό την καπιταλιστική δομή που την αναπτύσσει, συμβάλλει στη διαμόρφωση της συνείδησης δισεκατομμυρίων ανθρώπων με μια έννοια που υπηρετεί τη λογική του καπιταλιστικού μοντέλου. Και αυτός ο ανταγωνισμός μπορεί, ελλείψει αποτελεσματικών νόμων, να προκαλέσει τις πιο σοβαρές βλάβες στον ανθρώπινο νου και να μετατρέψει την τεχνητή νοημοσύνη σε όπλο μαζικής καταστροφής.

Αυτές οι ανησυχίες δεν προέρχονται πλέον μόνο από τους επικριτές. Το περιοδικό TIME αποκάλυψε ότι ένα σύστημα τεχνητής νοημοσύνης ξέφυγε από τον έλεγχο και επιτέθηκε σε άλλα συστήματα, και λίγες μέρες αργότερα περίπου 1.400 μηχανικοί των μεγαλύτερων επιχειρήσεων υπέγραψαν κοινό ψήφισμα που ζητούσε να ρυθμιστεί ο ρυθμός της ανάπτυξης. Μεταξύ των υπογραφόντων ήταν υψηλόβαθμα στελέχη αυτών των ίδιων επιχειρήσεων.

Δεκάδες χιλιάδες άνθρωποι, μεταξύ των οποίων κορυφαίοι επιστήμονες του τομέα, υπέγραψαν διεθνή δή-

λωση που ζητούσε την απαγόρευση της ανάπτυξης της «υπερνοημοσύνης» μέχρι να υπάρξει επιστημονική συναίνεση για την ασφάλειά της, ενώ στοχαστές και τεχνικοί ζήτησαν η ανάπτυξή της να ρυθμιστεί με νόμο και να τεθεί υπό κοινωνική εποπτεία.

Στις 12 Σεπτεμβρίου 2026, υπό την πίεση της παγκόσμιας κοινής γνώμης, των οργανώσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του τεχνολογικού κόσμου, οι επιχειρήσεις του ψηφιακού καπιταλισμού αναγκάστηκαν να σπάσουν τη σιωπή τους. Ο Dario Amodei, διευθύνων σύμβουλος της Anthropic, δημοσίευσε άρθρο με τίτλο «Πρέπει να ρυθμίσουμε τον ρυθμό στο τεχνολογικό μέτωπο», στο οποίο καλεί τη βιομηχανία του να επιβραδύνει την κούρσα της ανάπτυξης και προτείνει το άνοιγμα των εργαστηρίων σε ανεξάρτητους αξιολογητές με πλήρεις εξουσίες, έναν οργανισμό κοινών κανόνων μεταξύ των επιχειρήσεων, και μια διεθνή συμφωνία που θα περιλαμβάνει την Κίνα.

Μέσα σε λίγες ώρες ο Sam Altman ανακοίνωσε την προσχώρησή του και υιοθέτησε το ίδιο μέτρο, ο Elon Musk έγραψε «ο Dario έχει δίκιο», και σε αυτούς προστέθηκε ο Demis Hassabis της Google DeepMind, ενώ οι τρεις επιχειρήσεις αποκάλυψαν ότι συζητούν αυτό το ζήτημα εδώ και εβδομάδες.

Αυτή η παραδοχή, που προέρχεται από τους ίδιους τους ιδιοκτήτες, είναι η πιο σαφής επιβεβαίωση της σοβαρότητας της κατάστασης, καθώς λένε ανοιχτά ότι δεν μπορούν να σταματήσουν ο καθένας ξεχωριστά, γιατί όποιος επιβραδύνει χάνει απέναντι στους ανταγωνιστές – πράγμα που σημαίνει ότι ο πυρήνας του προβλήματος βρίσκεται στην ίδια τη δομή της ιδιοκτησίας και του ανταγωνισμού.

Η απάντηση της αμερικανικής κυβέρνησης ήρθε γρήγορα, καθώς ο Ντόναλντ Τραμπ χαρακτήρισε αυτές τις προειδοποιήσεις «απάτη» και «άρρωση συνωμοσίας» και έγραψε «μην σκοτώνετε την κότα που γεννά τα χρυσά αυγά», ενώ ο αντιπρόεδρός του, ο Τζ. Ντ. Βανς, τις αποκάλεσε «δούρειο ίππο».

Έτσι το πιο ισχυρό κράτος τάσσεται με το μέρος της επιτάχυνσης χωρίς ελέγχους, ακόμη και κόντρα σε εκείνους που κατασκευάζουν αυτήν την τεχνολογία. Και δεν πι-

στεύω ότι αυτές οι επιχειρήσεις θα λάβουν πραγματικά μέτρα. Είναι πιο πιθανό τα μέτρα τους να παραμείνουν τυπικά και να στοχεύουν στην απορρόφηση της αυξανόμενης ανησυχίας και αντίθεσης, καθώς είναι δεσμευμένες με τις κυβερνητικές εξουσίες και υποκείμενες στους κανόνες του ανταγωνισμού και της κυριαρχίας.

Κανείς δεν αρνείται τις τεράστιες δυνατότητες που προσφέρει η τεχνητή νοημοσύνη. Συμπιέζει χρόνια έρευνας στην ανακάλυψη φαρμάκων, αυξάνει την ακρίβεια της διάγνωσης ασθενειών και επιτρέπει την έγκαιρη ανίχνευσή τους, διαμορφώνει τα κλιματικά μοντέλα και προειδοποιεί για τις καταστροφές τους, γκρεμίζει τα γλωσσικά εμπόδια και θέτει τη γνώση στη διάθεση όσων την είχαν στερηθεί. Και είναι ακριβώς αυτά τα επιτεύγματα που καθιστούν το ερώτημα πιο επείγον, καθώς το άρθρο δεν αμφισβητεί αυτές τις ικανότητες. Αυτό που ρωτά είναι σε ποιον ανήκουν, ποιος τις κατευθύνει, ποια συμφέροντα υπηρετούν και πώς χρησιμοποιούνται.

Από τον προσανατολισμό της συνείδησης στην ψηφιακή εκούσια δουλεία

Αυτή η τεχνολογία χρησιμοποιείται συστηματικά για να προσανατολίσει τη συνείδηση των ανθρώπων με μια έννοια που ενισχύει τον καπιταλιστικό πολιτισμό και τις αξίες του, καθώς οι αλγόριθμοι ταξινόμησης και σύστασης ελέγχουν το περιεχόμενο που εμφανίζεται και είναι σχεδιασμένοι να τρέφουν τους χρήστες με ό,τι υπηρετεί την καπιταλιστική αντίληψη.

Η τάση παγιώθηκε με την επέκταση των πλατφορμών καθώς, σύμφωνα με την έκθεση της Διεθνούς Ένωσης Τηλεπικοινωνιών, περίπου τα τρία τέταρτα του παγκόσμιου πληθυσμού είναι σήμερα χρήστες του διαδικτύου, γεγονός που οφείλεται εν μέρει στη δέσμευση των μονοπωλιακών επιχειρήσεων και των μεγάλων δυνάμεων να φέρουν το διαδίκτυο σε κάθε γωνιά του κόσμου, και ιδίως στις χώρες του Νότου, ακόμη και σε περιοχές χωρίς πόσιμο νερό και ηλεκτρισμό – επειδή η προτεραιότητα της επένδυσης πηγαίνει σε ό,τι διευρύνει την αγορά πριν από ό,τι ανταποκρίνεται στις ανάγκες των ανθρώπων. Αυτό είναι ένας νέος

αποικισμός σε ψηφιακή μορφή. Έτσι η συλλογική συνείδηση οδηγείται σταδιακά να αποδεχτεί αυτές τις αξίες ως φυσικές και αναπόφευκτες, σε σημείο που η πλειονότητα των χρηστών, συμπεριλαμβανομένων τμημάτων της αριστεράς, βλέπει σε αυτήν την τεχνολογία ουδέτερα εργαλεία. Η επίδραση φτάνει και στις νοητικές ικανότητες καθώς, σύμφωνα με μελέτη ερευνητών του Ινστιτούτου Τεχνολογίας της Μασαχουσέτης, η προσφυγή σε εργαλεία συγγραφής με ΤΝ μειώνει τη δραστηριότητα του εγκεφάλου και αποδυναμώνει τη μνήμη – φαινόμενο που οι ερευνητές ονόμασαν «γνωστικό χρέος». Άλλη μελέτη συνέδεσε τη συχνή χρήση με αποδυνάμωση της κριτικής σκέψης μέσω της «γνωστικής ανάθεσης». Αυτό δεν περιορίζεται στα εργαστήρια, καθώς τα αποτελέσματα της διεθνούς αξιολόγησης μαθητών μετέφεραν την εικόνα σε ολόκληρα εκπαιδευτικά συστήματα, με τα χειρότερα αποτελέσματα στην ιστορία των ευρωπαϊκών σχολείων. Πίσω από όλα αυτά βρίσκεται το μοντέλο κέρδους των πλατφορμών, που βασίζεται στην ψηφιακή εξάρτηση και στην εκμετάλλευση μεγάλων όγκων δεδομένων για τον χειρισμό των κινήτρων των ανθρώπων.

Αυτό που κάνει αυτή την κυριαρχία πιο επικίνδυνη είναι ο εκούσιος χαρακτήρας της, καθώς οι άνθρωποι ωθούνται μέσα σε αυτήν την «ψηφιακή δουλεία» χωρίς καταναγκασμό και με την ψευδαίσθηση του ελέγχου και της επιλογής.

Τώρα, μια ελευθερία της οποίας οι προϋποθέσεις δεν ανήκουν σε αυτόν που την ασκεί δεν είναι ελευθερία, καθώς είναι μια επιλογή ανάμεσα σε ό,τι της έχει βάλει μπροστά το κεφάλαιο. Και ό,τι συμβαίνει στο επίπεδο του ατόμου επαναλαμβάνεται στο επίπεδο της ανθρωπότητας, καθώς η απουσία συλλογικής ιδιοκτησίας και δημοκρατικού ελέγχου είναι αυτό που οδηγεί το άτομο να χάσει την κυριαρχία πάνω στη συνείδησή του, και μπορεί να οδηγήσει την ανθρωπότητα να χάσει την κυριαρχία πάνω στο πιο επικίνδυνο εργαλείο που έχει κατασκευάσει, αναπαράγοντας έτσι σε ψηφιακή μορφή την ανθρώπινη αλλοτρίωση, στην οποία ο άνθρωπος παραμένει υποταγμένος σε αλγορίθμους που του καθορίζουν τι διαβάζει, πώς σκέφτεται και πώς επικοινωνεί.

προσεγγίσεις: AI & πολυκρίση

καταστροφής χωρίς έκρηξη

αποδιάρθρωση του ανθρώπινου νου

Η τεχνητή νοημοσύνη μπορεί να μετατραπεί σε όπλο μαζικής καταστροφής

Στο στρατιωτικό επίπεδο, αυτός ο ανταγωνισμός παίρνει σάρκα και οστά σε μια πραγματική κούρσα εξοπλισμών που περιλαμβάνει αυτόνομα όπλα, ρομπότ μάχης και συστήματα στοχοποίησης. Υπάρχουν ερευνητές που προειδοποιούν για την κατάρρευση αυτών των συστημάτων όταν περάσουν από το περιβάλλον δοκιμών στις συνθήκες του πολέμου. Ο κίνδυνος δεν είναι υποθετικός, καθώς υπήρξαν συστήματα τεχνητής νοημοσύνης που ξέφυγαν από τον έλεγχο σε ανακοινωμένες και τεκμηριωμένες περιπτώσεις.

Τώρα, η καταστροφή που μπορεί να προκύψει από την τεχνητή νοημοσύνη δεν σταματά στα σύνορα του πολέμου και των στρατιωτικών επιχειρήσεων, καθώς έχει άλλο ένα επίπεδο, λιγότερο ηχηρό αλλά με μεγαλύτερη εμβέλεια. Το πυρηνικό όπλο έχει συνδεθεί με άμεση στρατιωτική χρήση, σχετικά ορατή και υποκείμενη σε υπολογισμούς και δηλωμένες διεθνείς συμφωνίες, και ο κίνδυνός του παρέμεινε περιορισμένος στη στιγμή της έκρηξης και σε ό,τι την ακολουθεί.

Στο επίπεδο της συνείδησης, αντίθετα, η τεχνητή νοημοσύνη εργάζεται σιωπηλά και διεισδύει στις λεπτομέρειες της καθημερινής ζωής, στην εκπαίδευση, στην εργασία, στα μέσα ενημέρωσης, στις υπηρεσίες και στους περισσότερους κόμβους της κοινωνίας, αποδυναμώνει τις ανθρώπινες ικανότητες, βαθαίνει την εξάρτηση από τα ψηφιακά συστήματα, και μαζί της οπισθοχωρούν η κριτική σκέψη και η γνωστική αυτονομία. Εδώ η καταστροφή γίνεται λιγότερο ηχηρή αλλά πιο διαδεδομένη, και η ίδια η ψηφιακή δουλεία μετατρέπεται σε μια μορφή όπλου μαζικής καταστροφής, καθώς δεν σκοτώνει τον άνθρωπο με ένα χτύπημα, αλλά αναπλάθει τη συνείδησή του, τις ικανότητές του και τις σχέσεις του μέρα με τη μέρα. Τα δύο επίπεδα είναι δύο όψεις του ίδιου όπλου: το ένα καταστρέφει τα σώματα σε μια στιγμή, το άλλο αποσυναρμολογεί με αργό ρυθμό τα μυαλά.

Κοιτάζοντας τα δύο επίπεδα μαζί, ο κίνδυνος δεν βρίσκεται μόνο στην παραγωγή πιο θανα-

τηφόρων όπλων, αλλά και στην αναδιαμόρφωση του ανθρώπου και της κοινωνίας όταν η ανάπτυξη και η χρήση της τεχνητής νοημοσύνης υποτάσσονται στη λογική του κέρδους, του ανταγωνισμού, του μονοπωλίου και του ελέγχου. Η τεχνητή νοημοσύνη μπορεί να απειλήσει την ανθρώπινη ικανότητα να κατανοεί, να επιλέγει, να αναλύει και να αποφασίζει. Γι' αυτό εκατοντάδες κορυφαίοι ερευνητές της τεχνητής νοημοσύνης, μεταξύ των οποίων και εκείνοι που συνέβαλαν στην κατασκευή της, υπέγραψαν μια σύντομη δήλωση σύμφωνα με την οποία «ο μετριασμός του κινδύνου εξαφάνισης που προκαλείται από την τεχνητή νοημοσύνη πρέπει να είναι παγκόσμια προτεραιότητα, μαζί με άλλους κινδύνους κοινωνικής κλίμακας, όπως οι πανδημίες και ο πυρηνικός πόλεμος».

Όταν η πιο επικίνδυνη τεχνολογία στην ιστορία της ανθρωπότητας γίνεται ένα χαρτί στα χέρια της γεωπολιτικής και στρατιωτικής καπιταλιστικής αντιπαλότητας μεταξύ των μεγάλων πόλων, χωρίς πραγματικά νομικά, κοινωνικά και δημοκρατικά φρένα, ο κίνδυνος απώλειας του ελέγχου παύει να είναι απειλή μόνο για την ατομική συνείδηση και γίνεται απειλή για το μέλλον της κοινωνίας και ολόκληρης της ανθρωπότητας.

Ένα πεδίο ταξικής πάλης και διανοητικής πάλης

Θα ήταν ωστόσο λάθος να πέσουμε στον τεχνολογικό ντετερμινισμό. Η τεχνητή νοημοσύνη είναι ένα ανοιχτό πεδίο ταξικής πάλης και διανοητικής πάλης: το κεφάλαιο τη χρησιμοποιεί στην καταστολή, στη στοχοποίηση, στη θανάτωση και στο πλούσιμο της συνείδησης, ενώ γιατροί, ερευνητές του κλίματος, ακτιβιστές, συνδικάτα και εργατικά κινήματα τη χρησιμοποιούν στη θεραπεία, στον αγώνα και για να ακουστεί η φωνή των θυμάτων. Τα ίδια στοιχεία που καταγράφουν τη βλάβη, καταγράφουν και το όφελος όταν αλλάζουν οι συνθήκες, στην εκπαίδευση και στους χώρους εργασίας, όπου η απόδοση και η παραγωγικότητα αυξάνονται όταν το σύστημα είναι σχεδιασμένο ώστε να κάνει τη δουλειά αυτός που το χρησιμοποιεί αντί να την κάνει η τεχνητή νοημοσύνη στη

θέση του, και όταν διατηρείται η κοινωνική εποπτεία. Και παραμένει το πιο σημαντικό ερώτημα: σε ποιον πάνε τα κέρδη; Η αύξηση της παραγωγικότητας σημαίνει αύξηση της υπεραξίας που αποσπάται από την εργασία των εργαζομένων χειρωνακτών και διανοομένων, και η τεχνητή νοημοσύνη δεν είναι εδώ μια ουδέτερη τεχνική, καθώς εντείνει την εκμετάλλευση, αφού παράγει την ίδια αξία με λιγότερη εργασία και λιγότερο χρόνο, ενώ το μεγαλύτερο μέρος των κερδών μετατρέπεται σε κέρδη για το κεφάλαιο. Αυτό φαίνεται στον τομέα της εργασίας, όπου η απειλή για την απασχόληση έχει πάψει να είναι μια μελλοντική πιθανότητα, καθώς έχει ήδη αρχίσει η κατάργηση και η μείωση πολλών θέσεων και επαγγελματικών καθηκόντων, και ευρείς τομείς αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο να χάσουν τη δουλειά τους ή να δουν τις συνθήκες τους να χειροτερεύουν.

Αυτή η αλλαγή παρουσιάζεται συχνά σαν η τεχνητή νοημοσύνη να είναι μια ανεξάρτητη οντότητα που «καταλαμβάνει» τις θέσεις εργασίας, και αυτή η διατύπωση κρύβει την οικονομική και πολιτική απόφαση που βρίσκεται πίσω της, καθώς είναι οι επιχειρήσεις και οι εργοδότες που αποφασίζουν την επένδυση, την απόλυση των εργαζομένων και την κατανομή των κερδών παραγωγικότητας. Κάθε θέση εργασίας που καταργείται είναι το αποτέλεσμα μιας ανθρώπινης απόφασης για το ποιος συλλέγει τα οφέλη της τεχνικής προόδου και ποιος φορτώνεται το κόστος.

Ακόμη και εκεί όπου η τεχνητή νοημοσύνη δεν αντικαθιστά κανέναν, αρκεί να σείεται η πιθανότητα απόλυσης για να πειθαρχήσουν όλοι, και όποιος εργάζεται δέχεται μεγαλύτερα ωράρια, χαμηλότερους μισθούς και στενότερη επιτήρηση από φόβο μήπως χάσει τη θέση του. Έτσι ο εφεδρικός στρατός εργασίας παίρνει μια νέα ψηφιακή μορφή, που αποδυναμώνει την ικανότητα της εργατικής τάξης να διαπραγματεύεται, να οργανώνεται και να απεργεί. Η ανεργία δεν είναι εδώ ένα τεχνικό πεπρωμένο, αλλά εξαρτάται από τον τρόπο που χρησιμοποιείται η τεχνική και από τις αποφάσεις του κεφαλαίου, καθώς

αυτή η ίδια τεχνική είναι ικανή, μέσα σε άλλες κοινωνικές σχέσεις, να μειώσει την εργάσιμη ημέρα, να διατηρήσει τους μισθούς, να διευρύνει τον χρόνο ανάπαυσης και να απελευθερώσει τους ανθρώπους από την εξουθενωτική εργασία. Το πρόβλημα δεν βρίσκεται στο να παράγουμε περισσότερα με λιγότερη εργασία. Βρίσκεται στο γεγονός ότι οι καρποί όλων αυτών κατευθύνονται, υπό το καπιταλιστικό σύστημα, προς τη συσσώρευση κερδών, αντί να μετατρέπονται σε ελεύθερο χρόνο, οικονομική ασφάλεια και καλύτερη ζωή για όσους παράγουν την αξία.

Συμπέρασμα και καθήκοντα: προς μια τεχνητή νοημοσύνη στην υπηρεσία της ανθρωπότητας

Και εδώ αναδύεται η θεμελιώδης αντίφαση: η τεχνητή νοημοσύνη είναι ένα κατεχοχήν κοινωνικό προϊόν, χτισμένο στη συσσωρευμένη ανθρώπινη γνώση και στην εργασία εκατομμυρίων ανθρώπων, κι όμως οι καρποί της ιδιοποιούνται ως ιδιωτική ιδιοκτησία από μια χούφτα μονοπώλια και κράτη. Είναι η αντίφαση μεταξύ του κοινωνικού χαρακτήρα της παραγωγής και της ιδιωτικής ιδιοποίησης των αποτελεσμάτων της, αναπαραγόμενη στις πιο προηγμένες παραγωγικές δυνάμεις της ιστορίας. Το θεμελιώδες πρόβλημα βρίσκεται στην ιδιοκτησία των ψηφιακών μέσων παραγωγής και στον έλεγχό τους, και αυτό είναι που μετατοπίζει τη μάχη από το πεδίο της γκρίνιας κατά της τεχνολογίας στο πεδίο της ταξικής πάλης.

Αυτό που έχουμε σήμερα μπροστά μας δεν είναι ένα αναπόφευκτο τεχνικό πεπρωμένο. Είναι το προϊόν πολιτικών και οικονομικών επιλογών που υπηρετούν τα συμφέροντα του κεφαλαίου, και μπορεί να αντιμετωπιστεί. Αυτό απαιτεί μια αριστερή, προοδευτική και βασισμένη στα δικαιώματα οργάνωση σε παγκόσμιο επίπεδο, εργασία για την οικοδόμηση αριστερών και προοδευτικών ψηφιακών εναλλακτικών, τοποθέτηση της υποδομής δεδομένων υπό το δημόσιο συμφέρον και την κοινωνική διαχείριση, μετατροπή των αλγορίθμων από «μαύρα κουτιά» σε λογισμικό ανοιχτού κώδικα υποκείμενο σε ανεξάρ-

τητο έλεγχο, επιβολή διαφάνειας στον σχεδιασμό των μοντέλων και στις πηγές των δεδομένων τους, στήριξη συνεταιριστικών ψηφιακών εναλλακτικών που ανήκουν σε όσους τις χρησιμοποιούν και σε όσους εργάζονται σε αυτές, και προσανατολισμό αυτής της τεχνολογίας στην υπηρεσία των αναγκών της κοινωνίας και της κοινωνικής δικαιοσύνης. Χωρίς αυτούς τους μηχανισμούς, η έκκληση για νόμους και εποπτεία παραμένει γενική και ανεπαρκής, και η τεχνολογία παραμένει όμηρος μιας χούφτας μονοπωλιακών επιχειρήσεων και μεγάλων δυνάμεων. Μέσω της κοινωνικής ιδιοκτησίας, της κοινωνικής λογοδοσίας και των συνεταιριστικών εναλλακτικών, αντίθετα, καθίσταται δυνατό να αποσπάσουμε την τεχνητή νοημοσύνη από τη λογική του μονοπωλίου και του κέρδους, και να τη μετατρέψουμε σε συλλογική ιδιοκτησία και μέσο ανθρώπινης απελευθέρωσης.

** Ο Rezgar Akrawi είναι Κούρδος από το Ιράκ, αριστερός διανοούμενος, δημοσιογράφος και ακτιβιστής, που σήμερα ζει στη Δανία. Αρχικά μέλος κομμουνιστικών οργανώσεων, συνέχισε ως ανένταχτος αριστερός και υπήρξε ιδρυτής και γενικός συντονιστής του «Πολιτισμένου Διαλόγου», μιας μεγάλης διαδικτυακής προοδευτικής πλατφόρμας του αραβικού κόσμου, που δημιουργήθηκε το 2001. Τα πρόσφατα κείμενά του ασχολούνται με την τεχνητή νοημοσύνη, τον ψηφιακό καπιταλισμό, τους αλγορίθμους, τα μονοπώλια της τεχνολογίας και την ανάγκη οργανωτικού μετασχηματισμού της Αριστεράς. Τα δύο βασικά έργα του είναι το «The Most Prominent Intellectual and Organizational Foundations of the Electronic Left: Towards a Contemporary Democratic Scientific Left» («Οι Βασικότερες Θεωρητικές και οργανωτικές αρχές της Ηλεκτρονικής Αριστεράς: Προς μια σύγχρονη δημοκρατική επιστημονική Αριστερά»), και το «Capitalist Artificial Intelligence, Challenges for the Left and Possible Alternatives: Technology in the Service of Capital or a Tool for Liberation?» («Καπιταλιστική Τεχνητή Νοημοσύνη, προκλήσεις για την Αριστερά και πιθανές εναλλακτικές: Τεχνολογία στην υπηρεσία του κεφαλαίου ή εργαλείο απελευθέρωσης;»).*

ΙΔΕΕΣ

► **Αλέξης Θεοδωρίδης**

«Το βλέμμα του Μεσάρους είναι στραμμένο προς το μέλλον»

Μια συζήτηση για το βιβλίο «Πέρα από το κεφάλαιο»

■ Συνέντευξη στον **Τάσο Βαρούνη**

Φέτος κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις Α/συνεχεια το «Πέρα από το Κεφάλαιο» του István Mészáros (Ισθβάν Μεσάρους). Πρόκειται για ένα έργο-σταθμό στη μαρξιστική βιβλιογραφία. Γραμμένο το 1995, συνιστά μία από τις πιο σοβαρές και συστηματικές προσπάθειες κατανόησης και κριτικής του συνόλου

των μεγάλων προβλημάτων που έθεσαν στη θεωρία και στη σκέψη η ανάπτυξη του εργατικού κινήματος τον 20ό αιώνα, οι ελπιδοφόρες επαναστάσεις και οι δραματικές τους ήττες. Συνομιλήσαμε με τον Αλέξη Θεοδωρίδη, υπεύθυνο της μετάφρασης του βιβλίου στα ελληνικά.

Το ξεπέρασμα του κεφαλαίου ως τέτοιου, και όχι μόνο ενός ιστορικά προσδιορισμένου συστήματος του κεφαλαίου, είναι μια απείρως πιο σύνθετη και πολύπλευρη διαδικασία, με πολύ πιο διευρυμένο χρονικό ορίζοντα. Συνιστά μια αλλαγή εποχής.

► **Η μετάφραση και η έκδοση 1000 σελίδων δεν είναι στις μέρες μας μια εύκολη υπόθεση. Μάλλον κάτι σημαντικό σας παρακίνησε, πέρα από το να υπάρξει στα ελληνικά, έστω και μετά από 30 χρόνια, ένα εμβληματικό, μαρξιστικό έργο...**

Πράγματι ο χρόνος που αφιερώθηκε, αλλά και το εκδοτικό κόστος καθιστούν αυτό το εγχείρημα «παράλογο» από πολλές απόψεις. Ειδικά αν σκεφτεί κανείς ότι ο Μεσάρους δεν είναι ιδιαίτερα γνωστός στην Ελλάδα.

Το κίνητρο γι' αυτήν την έκδοση ήταν βασικά ιδεολογικό. Το «Πέρα από το Κεφάλαιο» συνιστά ένα έργο σπάνιας πνευματικής τόλμης, που αποτελεί μία αγωνιώδη και ταυτόχρονα τιτάνια προσπάθεια του φιλοσόφου να αναμετρηθεί με τη βαριά εμπειρία του εργατικού κινήματος του 20ού αιώνα, με τέτοιο τρόπο ώστε να ανοίξει δρόμους στον σοσιαλισμό του 21ου. Έχει την αρετή ότι «ξεβολεύει» από τα παραδεδομένα ιδεολογικά σχήματα που έχουμε κληρονομήσει από τον προηγούμενο αιώνα, και είναι εξαιρετικά γόνιμο σε μια εποχή βαθιάς κρίσης και μετάβασης όπως η δική μας.

► **Ο Μεσάρους επιμένει πολύ στην εννοιολογική διάκριση κεφαλαίου και καπιταλισμού, προσπαθώντας να ερμηνεύσει την πορεία και την κατάληξη των ιστορικών εγχειρημάτων που αμφισβήτησαν τον καπιταλισμό. Πείτε μας λίγα περισσότερα γι' αυτό.**

Το κεφάλαιο είναι, κατ' αρχήν, κοινωνική σχέση. Μια κοινωνική σχέση περιεχόμενο της οποίας είναι η αυτοαξιοποίηση της αξίας, η συνεχής συσσώρευση κέρδους. Ο καπιταλισμός είναι μια έννοια που χα-

ρακτηρίζει την ιστορική εποχή όπου η κοινωνική σχέση κεφάλαιο αποτελεί την κυρίαρχη σχέση μέσω της οποίας οργανώνεται και ρυθμίζεται η ύπαρξη και η αναπαραγωγή της κοινωνίας. Φυσικά, η ανάπτυξη του κεφαλαίου σε κυρίαρχη κοινωνική σχέση βασίζεται πάνω σε προϋποθέσεις που προϋπάρχουν κατά πολύ του καπιταλισμού, όπως το χρήμα, η αγορά, το κράτος, η πατριαρχική οικογένεια, όμως η τελική του επικράτηση συνοδεύεται από τον ριζικό μετασχηματισμό αυτών των προϋποθέσεων σε βασικούς υποστηρικτικούς πυλώνες της διαιώνισής του.

Αυτό το σχήμα μας επιτρέπει να σκεφτούμε τις μεταβατικές κοινωνίες με μια μεγαλύτερη περιγραφική εμβρίθεια, αφού δεν περιορίζεται σε μια τυπολογία (καπιταλισμού, σοσιαλισμού, κομμουνισμού κ.λπ.), η οποία συνήθως έχει και έναν πολεμικό και ηθικολογικό χαρακτήρα. Συγκεκριμένα, ο Μεσάρους περιγράφει τη Σοβιετική κοινωνία με έναν φαινομενικά παράδοξο όρο, ως ένα «μετακαπιταλιστικό σύστημα του κεφαλαίου». Αυτό σημαίνει ότι παρότι καταργήθηκε η καπιταλιστική αγορά, άρα καθίσταται αβάσιμος ο χαρακτηρισμός της ως καπιταλισμός (με οποιονδήποτε επιθετικό προσδιορισμό), το κεφάλαιο εξακολουθεί να υπάρχει μέσα από τους υπόλοιπους υποστηρικτικούς πυλώνες του και να πιέζει διαρκώς προς την παλινόρθωση του καπιταλισμού. Στις μεταβατικές κοινωνίες η ταξική πάλη όχι μόνο δεν καταργείται, ούτε και είναι αμιγώς εισαγόμενη από τα έξω, αλλά οξύνεται σημαντικά.

Από τη μεριά του Μεσάρους, αυτό συνιστά

μια αποκατάσταση του ιστορικού εγχειρήματος της μετάβασης στις πραγματικές του διαστάσεις. Δεν αρκεί η πολιτική επικράτηση και η πολιτική υπονόμευση του υπάρχοντος τρόπου λειτουργίας του κεφαλαίου. Το ξεπέρασμα του κεφαλαίου ως τέτοιου, και όχι μόνο ενός ιστορικά προσδιορισμένου συστήματος του κεφαλαίου, είναι μια απείρως πιο σύνθετη και πολύπλευρη διαδικασία, με πολύ πιο διευρυμένο χρονικό ορίζοντα. Συνιστά μια αλλαγή εποχής.

► **Σε συνέχεια της προηγούμενης ερώτησης: στην εισαγωγή του βιβλίου, υπάρχει η άποψη ότι ο Μεσάρους υποφωτίζει σε κάποιο βαθμό την κρισιμότητα του πολιτικού επιπέδου. Τι εννοείτε;**

Ένας από τους στόχους της κριτικής του Μεσάρους είναι η άποψη που θέλει τη συγκροτημένη πολιτική βούληση να είναι ο καθοριστικός παράγοντας της μετάβασης. Όμως το κεφάλαιο, αν γίνεται αντιληπτό ως κοινωνική σχέση, και μάλιστα μια σχέση η οποία έχει αποικίσει όλες τις πλευρές της κοινωνικής ζωής, είναι αδύνατο να καταργηθεί μέσω ενός πολιτικού διατάγματος. Οι κοινωνικές σχέσεις δεν καταργούνται (πολιτικά), αλλά υπερβαίνονται/ξεπερνιούνται (ιστορικά/κοινωνικά). Η κατάκτηση της πολιτικής εξουσίας είναι μόνο το πρώτο (αν και αναγκαίο) βήμα της κοινωνικής επανάστασης.

Ωστόσο, αυτή η διατύπωση, αν και σωστή, παραβλέπει το γεγονός ότι το Πολιτικό είναι αυτό που δημιουργεί τους χώρους και τους χρόνους διεξαγωγής της κοινωνικής επανάστασης, και με αυτόν τον

τρόπο συνδέεται άρρηκτα μαζί της και τη συνοδεύει. Αυτή η λειτουργία μπορεί να είναι ταυτόχρονα και θετική, όχι μόνο αμυντική, υπερασπιστική, κατεδαφιστική. Τα ανανεούμενα επαναστατικά κύματα διαπερνούν την κοινωνία όσο και την πολιτική αναδιατάσσοντας τους συσχετισμούς δυνάμεων και επαναφέροντας την εγγύτητα μέσω των σκοπών. Επομένως, παρότι, πράγματι, ο πολιτικός βολонταρισμός δεν μπορεί να υποκαταστήσει τις θετικές διαμεσολαβήσεις ανάμεσα στα άτομα και την κοινωνική τους οργάνωση, πολλές φορές έχει αποτελέσει το κρίσιμο μέγεθος που κατέστησε αυτές τις διαμεσολαβήσεις εφικτές.

► **Ήταν αυτή μια επιλογή συνδεδεμένη με την εποχή, τα καθήκοντα ερμηνείας και κριτικής, ή μια πιο θεμελιακή του θέση;**

Σίγουρα είναι άμεσα συνδεδεμένη με εκείνα τα γεγονότα, την κριτική αντιμετώπιση των οποίων αναλαμβάνει στο «Πέρα από το Κεφάλαιο». Βασικό γνώρισμα όλων των αποπειρών μετάβασης του 20ού αιώνα ήταν ότι οδηγήθηκαν σε έναν «υπερτροφισμό» της πολιτικής σφαίρας, διότι μέσω αυτής ρυθμιζονταν όσα μέχρι προηγουμένως ρύθμιζε η εσωτερική αγορά. Άλλωστε, στόχος του Μεσάρους είναι να δείξει τους περιορισμούς που έχει η πολιτική βούληση σε σχέση με το εύρος των απαιτούμενων μετασχηματισμών.

► **Το βιβλίο γράφτηκε το 1995, στο κλείσιμο δηλαδή ενός κύκλου κινήσεων χειραφέτησης με παγκόσμια εμβέλεια. Αν θέλαμε τις πολύ κεντρικές ιδέες και ερμηνείες του Μεσάρους σχετικά με την ήττα και τις καταρρεύσεις,**

ΙΔΕΕΣ

ποιες θα ήταν;

Είναι σύνηθες να προσεγγίζεται η ιστορία αυτού του κύκλου με τους όρους ενός δέοντος, με ηθικολογικές κρίσεις, με αποφάνσεις πάνω στο τι θα έπρεπε να γίνει διαφορετικά από τους πρωταγωνιστές, αναδεικνύοντας «επιτεύγματα», «λάθη», «εκτροπές», «προδοσίες», απολογητικές «αναγκαιότητες» κ.ο.κ. Αυτό από μόνο του είναι ένδειξη του ότι ακόμα απέχουμε από μια νηφάλια αξιολόγηση του τι όντως συνέβη, ποια είναι η ιστορική του σημασία και δυναμική.

Το «Πέρα από το Κεφάλαιο» μας επιτρέπει να ανασάνουμε βγάζοντας το κεφάλι έξω από αυτή τη λογική. Η έμφαση δίνεται στις δυναμικές της μετάβασης, όπως αυτές ξεδιπλώνονται τόσο από τις μορφές με τις οποίες εμφανίζεται το κεφάλαιο, όσο και από την πορεία των συγκεκριμένων μορφών διαμεσολάβησης ανάμεσα στην κοινωνία και τη λήψη των πολιτικών αποφάσεων. Η δυσμενής έκβαση αυτού του (τελικά ταξικού) αγώνα στην ΕΣΣΔ οδηγεί στην παγίωση ενός συστήματος αρχικά δυναμικού αλλά, σε περίοδο δομικής κρίσης του κεφαλαίου, βαθιά ανελαστικού. Η τελική ενδόρρηξη αυτού του συστήματος έγκειται στην αδυναμία μεταβολισμού και προσαρμογής στις συνθήκες που όρισε η κρίση της δεκαετίας του 1970 και που επεισόδια της οποίας εμφανίζονται συνεχώς έκτοτε.

› **Υπάρχει κάτι στο έργο του Μεσάρος, αναφερόμαστε στην έννοια του «μεταβολισμού» του Μαρξ, που αξιοποιείται ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια στο χώρο της πολιτικής οικολογίας και από ριζοσπάστες στοχαστές. Είναι όντως τόσο γόνιμη έννοια για να σκεφτεί κανείς σύγχρονα φαινόμενα;**

Κεντρική κατηγορία στην αντίληψη του Μεσάρος (κάτι που κληρονομεί από το έργο του Λούκατς) είναι η ιστορική αυτοανάπτυξη του ανθρώπου μέσω της διαμεσολαβημένης από την εργασία σχέσης του με τη φύση, ή αλλιώς, η μεταβολική σχέση του ανθρώπου με τη φύση και με τον εαυτό του. Η έννοια του κοινωνικού μεταβολισμού βρίσκεται στο κέντρο της θεωρίας του Μεσάρος ως η βασική οντολογική, δι-ιστορική (που διαπερνά την ιστορία) και όχι υπερ-ιστορική (δηλαδή έξω και πέραν την ιστορίας), άρα μεταφυσική κατηγορία μέσω της οποίας μπορεί να γίνει αντιληπτή η ανθρώπινη αυτοανάπτυξη. Από αυτή την άποψη, το ίδιο το κεφάλαιο, σε «τελική ανάλυση», δεν είναι παρά ένας ιστορικά συγκροτημένος τρόπος ελέγχου του κοινωνικού μεταβολισμού. Ως τέτοιος, τείνει να υπάγει όλο και βαθύτερα το σύνολο των πλευρών του κοινωνικού μεταβολισμού στη λογική του και ταυτόχρονα, μέσα στο πλαίσιο των εγγενών αντιφάσεων του, να γεννάει και τις δυνατότητες υπέρβασής του. Δεδομένου όμως ότι το κεφάλαιο εκφεύγει κάθε ελέγχου από οποιοδήποτε

ανθρώπινο υποκείμενο, δηλαδή αδυνατεί να υπάγει τον εαυτό του σε οποιαδήποτε άλλη αρχή, η βραχυπρόθεσμη οπτική του και η ποσοτικοποιητική λογική του καθίσταται επικίνδυνη για την απρόσκοπτη συνέχιση αυτού του μεταβολισμού, εμφανίζοντας τον διαρκή κίνδυνο «μεταβολικών ρήξεων». Με άλλα λόγια, ο οπτικός ορίζοντας του κεφαλαίου είναι το άμεσα επερχόμενο κέρδος, ασχέτως από τις μακροπρόθεσμες συνέπειες, ενώ ταυτόχρονα η αντίληψή του για την ανάπτυξη έχει αμιγώς ποσοτικά (και καθόλου ποιοτικά) χαρακτηριστικά. Όπως χαρακτηριστικά γράφει ο Μεσάρος: «Εφόσον το σύστημα του κεφαλαίου δεν μπορεί να θέσει όρια στον εαυτό του, επίσης, δεν μπορεί να διακρίνει τη διαφορά μεταξύ της ανάπτυξης ενός παιδιού και της ανάπτυξης ενός καρκίνου».

Ας σκεφτούμε τον τρόπο διαχείρισης του περιβαλλοντικού κόστους της μεγάλης βιομηχανίας και της γιγάντωσης των μεγαλουπόλεων, ας σκεφτούμε το ζήτημα της διατροφής και της μεγάλης κλίμακας γεωργίας, τον πειρασμό της χρήσης πυρηνικών και άλλων μέσων μαζικής καταστροφής. Αυτός είναι ο παράλογος και εξτρεμιστικός ρεαλισμός της εποχής μας.

Η διαδικασία του μεταβολισμού, η εργασία της ζωής του ανθρώπου, είναι το επίκεντρο κάθε προοπτικής έλλογου μετασχηματισμού της κοινωνίας προς μια κατεύθυνση απελευθερωτική από τους καταναγκασμούς αυτού του παράλογου ρεαλισμού, δηλαδή της λογικής του κεφαλαίου.

› **Ο Ούγκο Τσάβες θεωρούσε το βιβλίο αυτό εξαιρετικά σημαντικό, και δεν έκρυβε ότι επηρέασε καθοριστικά την αντίληψή του για τον σοσιαλισμό του 21ου αιώνα. Πού μπορεί να αναγνωρίσει κανείς τις συνεισφορές του; Στο τι κράτος χρειάζεται; Στη σημασία της λαϊκής συμμετοχής;**

Το *Πέρα από το Κεφάλαιο* είναι ένας χάρτης αντιφάσεων που αντιμετωπίζει και πρόκειται να αντιμετωπίσει κάθε μεταβατική κοινωνία. Περισσότερο προειδοποιεί και προετοιμάζει, παρά προτείνει τρόπους αντιμετώπισης. Ωστόσο, ενέχει μια ισχυρή παρότρυνση. Είναι ανάγκη να βρεθούν κάθε φορά αυτές οι διαμεσολαβήσεις ανάμεσα στην κοινωνία και την πολιτική, που αντιπαλεύουν, περιορίζουν ή ακόμα και αντικαθιστούν τις διαμεσολαβήσεις μέσω των οποίων το κεφάλαιο απαλλοτριώνει τη δύναμη λήψης πολιτικών αποφάσεων. Ο Τσάβες, έχοντας συνείδηση αυτών των αντιφάσεων μέσα από την εμπειρία της Βενεζουέλας, βρήκε στον Μεσάρος έναν σύμμαχο, ένα ιδεολογικό εφόδιο που τον βοήθησε να βλέπει πάνω και πέρα από τις άμεσες πολιτικές αναγκαιότητες που του έθετε η συνθήκη της Μπολιβαριανής, πλέον, Βενεζουέλας. Αυτή η παλινδρόμηση της οπτικής του Τσάβες ανάμεσα στο εφικτό

και στο αναγκαίο, η προσπάθειά του να ενώσει με την πολιτική του βούληση αυτό που η ιστορία εμφάνιζε χωρισμένο, με άλλα λόγια, η αδυναμία συγκρότησης σοσιαλιστικών διαμεσολαβήσεων και η υποχώρηση της λαϊκής συμμετοχής, αυτά περιγράφουν και την τραγικότητα του Τσάβες ως πολιτικού προσώπου.

› **Έχει ανοίξει στις μέρες μας μια συζήτηση για τον «ανθρωπολογικό τύπο» της εποχής μας, για το τι χαρακτηριστικά και τι ποιότητες αποκτά η ανθρώπινη υποκειμενικότητα. Η έννοια της αλλοτρίωσης, που τόσο απασχολεί τον Μεσάρος, έχει κάπου να συμβάλει;**

Η έννοια της αλλοτρίωσης στον Μεσάρος έχει, κατ' αρχήν, ερμηνευτικό χαρακτήρα. Μας επιτρέπει να δούμε τις αλλαγές στον «ανθρωπολογικό τύπο», όχι απλώς με ηθικούς όρους, αλλά ως την απότομη επέκταση του κεφαλαίου και της λογικής του στο σύνολο των κοινωνικών σχέσεων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι το ψηφιακό, το οποίο πλέον διαμεσολαβεί σε τόσες πτυχές της ανθρώπινης δραστηριότητας, στη γνώση, στην εργασία, στην κοινωνικοποίηση. Ειδικά σε περιόδους κρίσης, όπως η δική μας, η έννοια της αλλοτρίωσης μας επιτρέπει να παρατηρήσουμε με ενιαίο τρόπο αλλαγές που φαίνονται αρχικά ασύνδετες, αλλά που στην πραγματικότητα τις ενώνει το νήμα της απόκρισης του κεφαλαίου στα κρισιακά του συμπτώματα. Έτσι, λοιπόν, μπορούμε να δούμε μαζί τους μετασχηματισμούς της παγκόσμιας αγοράς, τις αλλαγές στους καταμερισμούς της εργασίας, τις αναδιαρθρώσεις του ίδιου του κράτους ως μορφής διακυβέρνησης, τους κλυδωνισμούς της οικογένειας ως επικρατούσας μορφής αναπαραγωγής, όλα υπό ένα κοινό πρίσμα.

Με την έννοια της αλλοτρίωσης, ο Μεσάρος δεν επιχειρεί να «δια φωτίσει» τους αναγνώστες του περί μιας φυσικής ουσίας από την οποία ο άνθρωπος έχει απομακρυνθεί και στην οποία πρέπει να επιστρέψει. Αντιθέτως, το βλέμμα του είναι στραμμένο προς το μέλλον. Η αλλοτρίωση είναι τελικά αλλοτρίωση από μια δυνατότητα, τη δυνατότητα ύπαρξης μιας κοινωνίας που υπάρχει για τον εαυτό της και όχι για το κεφάλαιο, όπου ο άνθρωπος είναι αυτοσκοπός και όχι απλό μέσο παραγωγής και κατανάλωσης. Το ιστορικό προχώρημα αυτής της διαδικασίας που στην παράδοση του Μαρξ και του Λούκατς αναφέρεται ως «ανθρωποποίηση του ανθρώπου».

› **Τέλος, η ανάγνωση αυτού του συγγράμματος έχει αντικειμενικές δυσκολίες. Από τη θέση του μεταφραστή, δηλαδή κάποιου που το έχει μελετήσει βαθιά, ποιος πιστεύετε ότι είναι ο βέλτιστος τρόπος μελέτης του; Επίσης, μπορεί κανείς να το μελετήσει χωρίς πρότερες γνώσεις πάνω στο θέμα, ή θα**

συναντήσει αποτρεπτικά εμπόδια;

Σίγουρα δεν υπάρχει ένας μόνο τρόπος για να προσεγγίσει κανείς την ανάγνωση αυτού του βιβλίου. Κάθε ένα από τα τέσσερα μέρη του διατηρεί τη σχετική αυτοτέλειά του, επομένως θα έλεγα πως ίσως να επιτρέπονται ακόμα και μη γραμμικές αναγνώσεις ως έναν βαθμό. Σε κάθε περίπτωση, δεν πρόκειται για ένα έργο που διαβάζεται με μια ανάσα. Όσο για τα «προαπαιτούμενα», έχουν πάντα τη σημασία τους, αλλά δεν απαιτούνται κατά απόλυτο τρόπο. Ο πρόλογος που έχουμε γράψει σε αυτό το βιβλίο προσπαθεί να παρουσιάσει ακροθιγώς τον συγγραφέα και τη σκέψη του, να εξοικειώσει τον/την αναγνώστη/ρια με τις βασικές έννοιες που διαπερνούν το έργο και, ακόμα, να ανοίξει έναν κριτικό διάλογο με αυτό, αναδεικνύοντας τη γονιμότητά του.

Προσωπικά, θεωρώ πιο γόνιμη την ανάγνωσή του μέσω μιας ομάδας μελέτης που θα συζητά τα κεφάλαιά του κατά την ανάγνωση, θα απαντά ερωτήματα και θα θέτει καινούρια, θα συνδέει εκ των πραγμάτων την προβληματική του συγγραφέα με τη συνθήκη του δικού της χωροχρόνου. Σε περίπτωση που ανιχνευθεί σχετικό ενδιαφέρον, επιδιώξή μας είναι να προχωρήσουμε στη σύσταση μιας τέτοιας ανοιχτής ομάδας μελέτης, που θα προσπελάσει πιο διαλογικά το περιεχόμενο του βιβλίου.

Πέρα από το Κεφάλαιο
Συγγραφέας: Istvan Meszaros
Τόμοι: 2
Μετάφραση: Αλέξης Θεοδωρίδης, Σπύρος Τσούγκος, Κώστας Δημητριάδης
Σελίδες: 1.338
Διάθεση στα κεντρικά βιβλιοπωλεία και τις εκδόσεις Α/συνεχεια (www.asynechia.gr)

Τιμή: 60 ευρώ
(με ηλεκτρονική παραγγελία από την ιστοσελίδα των εκδόσεων Α/συνεχεια 54 ευρώ)

03 **ΚΟΙΝΩΝΙΑ**

Νοθεία και πρωτογενής παραγωγή

■ του Γιάννη Σχίζα

Ο Κώδικας του Βασιλιά των Βαβυλωνίων Χαμουραμπί (1792-1750 π.Χ.) τιμωρούσε την ενυδάτωση (κοινώς το νέρωμα!) της μπίρας με θάνατο διά πνιγμού, αλλά αυτό δεν μπόρεσε να αναχαιτίσει τα κρούσματα νοθείας: Το διατροφικό σκάνδαλο με τα ακατάλληλα βραζιλιάνα κρέατα συνεχίζεται ακόμη και σήμερα, διαρκώντας από το σωτήριο έτος 2017. Πρόσφατα οι ελληνικές κτηνιατρικές υπηρεσίες προχώρησαν στην κατάσχεση και καταστροφή ενός ολόκληρου φορτίου με κονσερβοποιημένο τόνο από την Τουρκία, βάρους 19.448 κιλών... Μεταξύ άλλων υπάρχει σε εκκρεμότητα το «αίτημα» της παρασκευής γιαουρτιού από σκόνη γάλα, κάτι που στις σημερινές συνθήκες είναι ποινικό αδίκημα...

Πριν μερικά χρόνια ένα σοκολατοειδές παρασκεύασμα από αυτά που φέρνουν τον παράδεισο στα σαγόνια ευσταλών νέων, αποσύρθηκε από την αγορά 55 χωρών, λόγω εντοπισμού μικρού κομματιού πλαστικού μέσα στη φαγώσιμη μάζα από κάποιον Γερμανό καταναλωτή. Η ζημιά ήταν τεράστια για την παραγωγό εταιρεία, που είχε έδρα την Ολλανδία και πολλές φιλοδοξίες στη διεθνή αγορά, όμως ταυτόχρονα η αυτοδιαφήμισή της δεν ήταν αμελητέα: Η «κοινωνικά ευαίσθητη και εύθικτη επιχείρηση», που θυσίαζε τεράστιες ποσότητες προϊόντων λόγω μιας και μοναδικής καταγγελίας και προχωρούσε σε επανέλεγχο των παραγωγικών της διαδικασιών, επιδείκνυε υψηλότερα επίπεδα εταιρικής ευθύνης... Με τον τρόπο αυτό η εταιρεία αντιμετώπιζε ένα μέρος του κόστους της απόσυρσης! Η περίπτωση μιας τέτοιας συμπεριφοράς, που μάλιστα δεν αποδεικνύεται θανατηφόρα στη μακροπρόθεσμη περίοδο, δεν είναι μοναδική. Πριν από αρκετά χρόνια η εταιρεία Περιέ είχε αποσύρει τεράστιες ποσότητες μεταλλικού νερού, γιατί μέσα σε ορισμένες παρτίδες είχε ανιχνευθεί βενζόλιο. Αφήνουμε βεβαίως στην άκρη την περίπτωση των τρελών αγελάδων – που οδήγησε σε μια κανονική Ηρωδιάδα εκατομμύρια ζώα. Όπως επίσης την περίπτω-

ση των βελγικών κοτόπουλων, που αποσύρθηκαν από την αγορά αφού προηγουμένως βρέθηκαν να περιέχουν διοξίνες – διότι οι εκτροφείς είχαν τη φαινή ιδέα να «ενισχύσουν» τα διατροφικά κράματα με χρησιμοποιημένα ορυκτέλαια!

Το φαίνεσθαι και το είναι

Το «φαίνεσθαι» των προϊόντων με την ευρύτερη έννοια, συμπεριλαμβανομένης της διαφήμισής τους, αποτελεί βασικό παράγοντα για την πρόσληψή τους από την αγορά. Όμως υπάρχει μια δεύτερη, συγκεκαλυμμένη διάσταση: Η ποιότητα του προϊόντος, η διαδικασία συντήρησής του, η επαφή του με επικίνδυνες ουσίες και αρκετά άλλα, αποσαφηνίζονται πολύ λιγότερο – σε αντίθεση με τη σαφέστατη τιμή του. Η αγορά αυτοσυστήνεται ως διαφανής και ελευθεριακή σε σχέση με τις κρατικές δομές, όμως αυτός ο ισχυρισμός είτε δεν ισχύει είτε βασίζεται πάνω στις κρατικές υπηρεσίες (αγορανομία, δημόσιοι έλεγχοι κ.λπ.) που διασφαλίζουν ένα κάποιο επίπεδο ποιότητας προϊόντων.

Στη σημερινή εποχή η υπεροχή των βιολογικών προϊόντων έναντι των συμβατικών είναι σαφής. Σε ένα πίνακα που παραθέτει η ΔΗΩ το 2009 διαβάζουμε: «Στα βιολογικά δημητριακά μπορεί να παρατηρηθούν μεγαλύτερες ποσότητες βιταμινών σε σχέση με τα συμβατικά. Τα βιολογικά φρούτα και λαχανικά περιέχουν 40% περισσότερο αντιοξειδωτικά. Τα αντιοξειδωτικά στο βιολογικό γάλα ήταν 90% περισσότερα από το συμβατικό γάλα»...

Κατά τα άλλα, υπάρχουν πολλές αμφισβητήσεις σχετικά με προϊόντα ευρείας κατανάλωσης. Που αφορούν τη βιομηχανία θαλασσινών, μια πολύ λιγότερο ορεκτική πραγματικότητα, τη Μαργαρίνη, ένα άγνωστο χημικό κοκτέιλ, τη Βιομηχανική κέτσαπ, που αποτελεί συμπύκνωμα ζάχαρης και προσθέτων, τα χοτ ντογκ, που παρασκευάζονται από ένα μείγμα ανασυσταμένου κρέατος που περιέχει τένοντες, χόνδρους, και μερικές φορές ακόμη και όργανα, κι ακόμη τα μπιφτέκια γρήγορου φαγητού, που συνιστούν βόμβα θερμίδων με αμφισβητήσιμα συστατικά.

Το κυνηγητό του κέρδους συχνά οδηγεί στην υποβάθμιση των ποιότητων κάποιων προϊόντων, που μάλιστα γίνεται με έναν εξοργιστικά θρασύ τρόπο. Αξιομνημόνευτη είναι η περίπτωση του ελαιολάδου, του οποίου ζητήθηκε προ καιρού από διεθνείς παράγοντες αυτό που μέχρι τώρα θεωρείται νοθεία – δηλαδή η ανάμιξή του με βορειοευρωπαϊκά σπορέλαια! Το TTIP, οι «Διατλαντικές Συμφωνίες» σε απλά ελληνικά, είναι επικεφαλής ενός αντικινήματος «ελευθεριών» στην παραγωγή, που είναι στην πραγματικότητα «ελεύθερη δολοφονία» ποιότητων και έκθεση των καταναλωτών σε κινδύνους.

Καλή διατροφή – Καλή γεωργία

151 οργανισμοί, μεταξύ των οποίων και οι «Φίλοι της Γης» Ελλάδας, συγκρότησαν μια «Ημέρα για την υγιεινή διατροφή», στις 16 Οκτωβρίου. Το μέλλον της Κοινης Αγροτικής Πολιτικής της Ε.Ε. μπαίνει σε επανεξέταση, ενώ ακτιβιστές από όλη την Ευρώπη δηλώνουν την αντίθεσή τους σε

μια κατεύθυνση που αυτοσυστήνεται ως φουτουριστική – αλλά στην πραγματικότητα θέτει σε κίνδυνο το σημερινό αγρο-διατροφικό status. Η καμπάνια, υπό τον σχοινοτενή τίτλο «Good Food Good Farming» (Καλή τροφή – Καλή γεωργία), εκθέτει τα επιχειρήματά της ενάντια στη συμβατική βιομηχανοποίηση της γεωργίας και στις παράπλευρες απώλειες που συνεπάγεται: εις βάρος της βιοποικιλότητας, του τοπίου, της ποιοτικής διατροφής, της ποιοτικής απασχόλησης, της υπαρκτής διασποράς των παραγωγικών πληθυσμών στον χώρο... Οι κινηματικές βολές εναντίον του παρουσιαζόμενου ως παραγωγικού μονόδρομου της γεωργίας –που θα μπορούσαμε «επί το μαρξιστικότερον» να ονοματίσουμε ως βολές εναντίον συγκεκριμένων παραγωγικών δυνάμεων– θα ήταν αδιανόητες υπό τις συνθήκες του πάλαι ποτέ κυρίαρχου, αριστοροδεξιού οικονομισμού. Σήμερα όμως μεγάλο τμήμα δημοκρατών και οικολογούντων, θέτει το ζήτημα των διαφορετικών

παραγωγικών διαδρομών, που δεν υπηρετούν νοσταλγίες, αλλά μια εύρωστη, περιβαλλοντικά φιλική και ποιοτική παραγωγή προϊόντων.

Ερωτούν οι εκπρόσωποι της καμπάνιας «Good Food Good Farming»:

«Θα συνεχίσουν οι φόροι μας να ρέουν στις τσέπες των μεγάλων αγρο-επιχειρήσεων και στις μονοκαλλιέργειες; Οι ευρωβουλευτές μας πρέπει να εξασφαλίσουν ώστε οι επιδοτήσεις να δίνονται μόνο στους αγρότες που εναλλάσσουν τις καλλιέργειές τους, διατηρούν τους λειμώνες και τα βοσκοτόπια και διαθέτουν τουλάχιστον 7% της γης τους για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας. Τα οικογενειακά αγροκτήματα πρέπει να υποστηρίζονται και οι παραγωγοί να εξασφαλίζουν τιμές που θα καλύπτουν τα κόστη τους... Έχουμε ανάγκη την ποικιλομορφία και όχι τις μονοκαλλιέργειες: Αγροκτήματα και όχι εργοστάσια».

Βαντάνα Σίβα

Και ενώ αυτά διαδραματίζονται

ΚΟΙΝΩΝΙΑ 03

στην Ευρώπη, η διαπρεπής ακτιβίστρια Vandana Shiva –γέννημα και θρέμμα μιας χώρας όπως οι Ινδίες, όπου χιλιάδες απελπισμένοι αγρότες οδηγήθηκαν στην αυτοκτονία– έκανε με δύο βιβλία της («Η αρπαγή της σοδειάς» και «Πόλεμοι για το νερό») μια επισκόπηση του διεθνούς αγροτικού τοπίου: Μέσα στο οποίο εκτυλίσσεται μια πρωτοφανής επιχείρηση ελέγχου σπόρων, προϊόντων, εδαφών και υδάτων.

Σήμερα, κάποιοι Ευρωπαίοι που συστήνονται ως πιο Ευρωπαίοι από τους άλλους, επιδίδονται σε συστηματική αγροτική «εκμετάλλευση» των αφρικανικών γαιών σε 20 τουλάχιστον χώρες της μαύρης ηπείρου. Οι χώρες αυτές διαθέτουν εθνικό ύμνο, σημαία, στρατιωτικά αγήματα και μπάντες, όμως η «ανεξαρτησία» τους γίνεται όλο και πιο εικονική: Τα αγορασμένα από Ευρωπαίους επιχειρηματίες αγροκτήματα αποδυναμώνουν τις εγχώριες πολιτικές στήριξης της κοινωνίας, καθώς αποβλέπουν πρωτίστως σε εξαγωγικές δραστηριότητες και στην παραγωγή (εξαγωγίμων...) κερδών, αφήνοντας κατά μέρος τις επιεισιτιτικές ανάγκες των ντόπιων. Βέβαια οι αποικιοκρατίες επί αφρικανικού εδάφους ελάχιστα συναντούν την προσοχή διαφόρων «εκσυγχρονιστών», οι οποίοι εμμένουν στη σωτηριολογική αποστολή των πολιτικών της προηγμένης Δύσης. «Η ψείρα όταν χορτάσει βγαίνει στο γιακά», υποστηρίζει ένα τραγούδι του Γιάννη Μηλιώκα. Το επεισόδιο προκαλεί την αντίδραση της ARC2020 (Agricultural and Rural Convention 2020), που πρόσφατα οργάνωσε εκδηλώσεις με αφορμή την υπόθεση της νέας Κοινής Αγροτικής Πολιτικής στην Ε.Ε. Εδώ θέμα είναι η «αρπαγή γης στη Ρουμανία» (!) μέσα από τις αγορές τεραστίων εκτάσεων από ξένους και ντόπιους επενδυτές, που καταστρέφουν την παραδοσιακή γεωργία, τους παραδοσιακούς γεωργούς και την ύπαιθρο. Η ARC2020 (www.arc2020.eu) επιδίδεται σε ευρωπαϊκή περιοδεία με εκδηλώσεις και διαβουλεύσεις, με στόχο να φωτίσει τις επιπτώσεις αυτών των αγορών και των νέων σχέσεων ιδιοκτησίας στην οικονομία, στους φυσικούς πόρους, στο περιβάλλον, στην ποιότητα της απασχόλησης και σε πολλά άλλα ζητήματα...

Οι νέοι αντιαποικιακοί/δημοκρατικοί αγώνες προσβάλλουν τα στερεότυπα του οικονομιστικού λόγου, που είναι παλαιόθεν αραγμένος στα ιδεολογήματα περί αναπόφευκτων παραγωγικών μονόδρομων εντός της «συνήθους» καπιταλιστικής ανάπτυξης. Η Βαντάνα Σίβα δεν ήταν από τις συνηθισμένες σελέμπριτις που ήλθαν στην Ελλάδα για να μας πουν «τι υπέροχο κοινό που είμαστε» και άλλα

πομφολυγώδη... Η Ινδή διανοούμενη και ακτιβίστρια αγωνίσθηκε για την περιφρούρηση του παραδοσιακού γενετικού υλικού από τα αυθαίρετα ιδιοκτησιακά δικαιώματα, για την αντιμετώπιση του κερδοσκοπικού τυχοδιωκτισμού των μεγάλων εταιρειών με τις γενετικές τροποποιήσεις, τις μονοκαλλιέργειες, τις αγελάδες που γίνονται «παρά φύση» σαρκοβόρες. Στην «Αρπαγή της σοδειάς» (εκδόσεις *Εξάρχεια*) η Βαντάνα Σίβα λέει: «Το 1998 η Monsanto προσέλαβε ιδιωτικούς ντετέκτιβ για να παρενοχλήσει περισσότερους από 1.500 αγρότες και εμπόρους σπόρων στις ΗΠΑ»... Εξάλλου στο βιβλίο της «Πόλεμοι για το νερό» διαβεβαιώνει: «Παρακάμπτοντας τις κοινωνίες, η Παγκόσμια Τράπεζα και οι χρεωμένες κυβερνήσεις κάνουν μανιώδεις συμφωνίες με εταιρείες για να κατέχουν, να ελέγχουν, να διανέμουν και να πουλούν τους λιγοστούς μας υδατικούς πόρους»...

Οι μεγάλες εταιρείες υπαγορεύουν την κατεύθυνση των παραγωγικών δυνάμεων και της κατανάλωσης, εκφέροντας μια σωτηριολογία παραπλήσια των Μνημονίων. Και φυσικά διαψεύδοντας τη δογματική εμμονή κάποιων «εκσυγχρονιστών» στον **νόμο της αξίας** και αποδεικνύοντας ότι η νεοαποικιακή ληστεία είναι άσχετη με τις νομοτέλειες του «νορμάλ» καπιταλισμού... Η Βαντάνα Σίβα καταγγέλλει τη βιομηχανική γεωργία ως καταστροφέα του 75% της βιοποικιλότητας του πλανήτη και ως υπεύθυνη της πείνας. Και η καταγγελία της αυτή αρθρώνεται με τις κινήσεις διαμαρτυρίας σε μικρότερη κλίμακα, για τις πολιτικές υποβάθμισης και εξάρτησης των περιφερειακών χωρών από τα μεγάλα οικονομικά κέντρα. Αυτό που γίνεται είναι «Σόδομα και Γόμορρα» – καταπώς ήθελε η αξέχαστη «ατάκα» της Σαπφούς Νοταρά...

Ευρώπη και ΗΠΑ

Η Ευρώπη έπρεπε να πρωτοστατεί στους αγώνες για διαφάνεια και αναβάθμιση των ατομικά καταναλισκόμενων προϊόντων και υπηρεσιών: Όμως αυτό γίνεται προβληματικό ενόσω κυριαρχεί ένας δουλικός «ευρωπαϊσμός», που θεωρεί την τρέχουσα όδευση ως ιστορικό μονόδρομο. Υπάρχουν πολλοί που υποστηρίζουν την ομοιοπαθητική θεραπεία της σημερινής Ευρώπης με περισσότερη Ευρώπη, αλλά αυτό μπορεί να σημαίνει: Ενώ η Ευρώπη μένει μετεξεταστέα στην Τρίτη Δημοτικού, αυτοί προτείνουν την εισαγωγή της σε μεταπτυχιακό κύκλο σπουδών... Η Αμερική είναι ο μεγαλύτερος παράγων απορρύθμισης της ποιότητας των γεωργικών προϊόντων, όμως αυτό δεν εμπόδιζε τον Ομπάμα να συντηρεί

βιολογικό μπαχτσέ στον Λευκό Οίκο! Το διαβεβαίωνε ο προσωπικός του σεφ, Μητσοτάκης ονόματι, ανιψιός του γενάρχη του Οίκου...

Πρωτογενής παραγωγή

Η διαχρονική εποπτεία των εξελίξεων δείχνει μια ισχυρή τάση τουριστικής μονοκαλλιέργειας, με σταδιακή έξωση των γεωργικών, κτηνοτροφικών και μελισσοκομικών δραστηριοτήτων. Αυτό συχνά εκθειάζεται υπογείως ως «εξειδίκευση» της οικονομίας και προσαρμογή στον διεθνή καταμερισμό έργων, όμως από την άλλη πλευρά συνοδεύεται από ριζική αλλοίωση του τουριστικού προϊόντος, ακάθεκτη διείσδυση διεθνών τουριστικών ομίλων, οικονομική και πολιτισμική αποξένωση των εγχώριων κοινωνιών. Η θεωρία του «συγκριτικού πλεονεκτήματος» απαιτεί την εξάλειψη του πρωτογενούς τομέα και τη διαμόρφωση αμιγών ζωνών αναψυχής, ενώ αντίθετα η στήριξη του τυροκόμου της Μυκόνου ή του πατατοκαλλιεργητή της Νάξου δυσφημίζεται ως κατάλοιπο εποχών κρατικισμού και προκαλεί τον ειρωνικό ξερόβηχα της συμβατικής οικονομολογίας. Όμως ελάχιστα συνεκτιμάται η συμβολή πολλών δραστηριοτήτων του πρωτογενούς τομέα στη διαμόρφωση του τοπίου με τις παραδοσιακές πεζούλες, στην παραγωγή ειδικών ποιοτικών προϊόντων ανθεκτικών στην ξηρασία, στην ενεργειακή οικονομία, στη διατήρηση και ακτινοβολία της παράδοσης, στην ευζωία του νησιωτικού πληθυσμού – που με τη σειρά της μεταφράζεται σε μια φιλικότερη σχέση υποδοχής του ξένου στοιχείου. Εδώ, η ιδεολογία της «εξωτραφούς» ανάπτυξης σπάζει τα μούτρα της: Γιατί η κερδοσκοπική ονείρωση τουριστικών δομών τύπου Ντουμπάι –π.χ. με πίστες για χειμερινά σπορ ή με γήπεδα γκολφ σε άξενα, ξηροθερμικά περιβάλλοντα– οδηγεί, μέσω του ανταγωνισμού, σε εκθετική αύξηση των εξόδων παραγωγής τουριστικών υπηρεσιών...

Η αγορά ξεκινάει από τον ανταγωνισμό αλλά τείνει στη μονολειτουργικότητα, ακυρώνοντας κάποιες παραγωγικές εφεδρείες που κάθε χώρα και περιοχή πρέπει να διαθέτει για περίπτωση ανάγκης, έστω κι αν αυτό σημαίνει ορισμένα ακριβότερα προϊόντα. Αυτό το σκεπτικό δεν αποτελεί συνηγορία με κάποιες ροβινσωνιάδες περί ολοκληρωμένης ανάπτυξης, που σκάνε μύτη εν μέσω κρίσης: Η χώρα και οι περιοχές της δεν μπορούν παρά να αγοράζουν και να πουλάνε! Όμως η υποταγή στην ανεξέλεγκτη δράση της αγοράς εγκυμονεί κινδύνους –εισοδηματικών και ποιοτικών ανατροπών– για τα λαϊκά εισοδήματα και την ποιότητα ζωής.

Οι απ' έκει

Για την Ελληνική
Μειονότητα στην Αλβανία

■ του Γιώργου Κυριακού

Απαράδεκτη δήλωση Μπελέρη

Μετά από 45 χρόνια ωμοτήτων του ολοκληρωτικού καθεστώτος Χότζα-Αλία, ήταν επόμενο η βορειοηπειρωτική Κοινότητα να στέκεται με καχυποψία απέναντι σε οτιδήποτε αποκαλείται «αριστερό». Όμως σε κάποιες περιπτώσεις (που προσπερνούν κυνικά, αν δεν την επικροτούν, την αντίστοιχη ωμότητα της ιστορικής δεξιάς πολιτικής και των δικτατοριών στην Ελλάδα) μέλη της ελληνικής εθνικής μειονότητας φτάνουν σε σημείο να ταυτίζονται με την ιστορική και νυν άκρα δεξιά, ή με τους ναζί της Χρυσής Αυγής και άλλων συνονθυλευμάτων*. Παραγνωρίζοντας ότι η ελληνική μειονότητα, εν μέσω δικού της εμφυλίου (ΕΑΜ/Front Çilirimtar Kombëtar από τη μια, ΕΔΕΣ/ΜΑΒΗ από την άλλη), αντιστάθηκε ξεχωριστά στους κατοχικούς στρατούς των Ιταλών φασιστών και των Γερμανών ναζί στο αλβανικό έδαφος και στους συνεργάτες τους. Η στήλη «Οι απ' έκει», προσεγγίζοντας τα ζητήματα της ελληνικής μειονότητας, συνομίλησε περισσότερο με την πιο αδικημένη πλευρά της, τη «δεξιά», έτσι όπως αυτοχαρακτηρίζεται αντανάκλαστικά. Η στήλη υπερασπίστηκε, όσο κανένας άλλος ελλαδικός δίαυλος ενημέρωσης, μέλη της Κοινότητας που ανήκαν σε αυτήν την «ιδεολογική» κατεύθυνση –μεταξύ αυτών και τον Φρέντη Μπέλερη– στο πλαίσιο του δημοκρατικού αγώνα για τη διεκδίκηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των ομογενών μας.

Η στήλη στάθηκε κόντρα στη σκευωρία που έσπησαν στον Μπέλερη οι μηχανισμοί του αλβανικού πολιτικού συστήματος στο πλαίσιο εξαφάνισης της ελληνικής ταυτότητας των Χιμαριωτών και της Χιμάρας. Στάθηκε κόντρα στην προβολή «σκιών του παρελθόντος του» από παράγοντες της κυβέρνησης και του πολιτικού συστήματος. Λόγω της ιδιότητάς του –ως αδίκως φυλακισμένου– και λόγω επιλογής της στήλης να απευθύνει κυρίως την κριτική στους αρμόδιους φορείς, απαλύνθηκε με έμμεσες διακριτικές αναφορές το γεγονός ότι ο ίδιος έχει επιφορτιστεί με την κομματική ατζέντα της Ν.Δ. και του ΕΛΚ και λιγότερο με τα ζητήματα της ελληνικής μειονότητας, για τα οποία είχε εκλεγεί...

Η πρόσφατη απαράδεκτη δήλωση του κ. Μπελέρη επ' ευκαιρία της αποφυλάκισης του Κασιδιάρη (η οποία έπειτα ανασκευάστηκε ως «αποστροφή») είναι δείγμα της διπλής γλώσσας προσέγκυσης ψηφοφόρων που χαρακτηρίζει το κόμμα του, στην ολισθηρή και επικίνδυνη –για την κοινωνία– πορεία του. Η στήλη επισημαίνει την πλέον βασική προϋπόθεση επιβίωσης και ανάπτυξης της ελληνικής εθνικής μειονότητας στην Αλβανία: να αποκτήσει τη δική της δημοκρατική και ανεξάρτητη φωνή.

* «“Μέχρι τα Τίρανα”;

Τι άλλο θα πει το παρακράτος;» (φύλλο 721).

04 πολιτισμός

χίλιες
λέξεις,
χίλια
όνειρα,
χίλιες
μάχες

Πρόλογος

Ιδανικές συνθήκες
για να βουλιάξεις

★★★

→ Τίτλοι
→ Αποσιωπητικά
→ Σώμα

ΣΗΜ: Τα αποσιωπητικά ως
η άδηλη συνέχεια

★★★

Ιδανικές συνθήκες
για να βουλιάξεις

Η κομποραπτική
σου νου
το πλάσμα
προηγείται
της γνώσης εαυτού
τον μαγαρίζει.

★★★

Πίνανε
και διψούν

Οι επιμελώς κατευθυνόμενες
φοβίες ...
οχήματα
για εισβολές κακόβουλες
που επιδιώκουνε, συναίνεση
και αποδοχή
μέχρι παραλυσίας.

Τυφλά παιδιά χωρίς παρέα

Πεινάνε
και διψούν
ανήλιαγοι
και αφρόντιστοι
οι πιο δικοί σου
κήποι.

★★★

Σε άμμο κινητή

Τύφλα παιδιά
χωρίς παρέα
στον μπάρμπα-Κώστα
την υπόγεια ταβέρνα
είναι
τον αναίμακτων λοβοτομών
τα αποτελέσματα.

★★★

Ανήλιαγοι και αφρόντιστοι

Στα δομικά σου υλικά,
στων πόθων
το ανερμίνευτο υφάδι...
πριν σε προλάβουνε
μπορεί να ξανοικτείς,
αφού
υποχωρεί η αδράνεια
και αναδυθεί
του βάθους η ανάγκη.

★★★

Στου μπάρμπα-Κώστα την υπόγεια ταβέρνα

Οι επιμελώς κατευθυνόμενες
φοβίες
στα δομικά σου υλικά,
στων πόθων
το ανερμίνευτο υφάδι
θέλουν να καταλήξεις
χέρσα επιφάνεια.

★★★

Η προσδοκία της γιορτής αν μη τι άλλο σου προσφέρει ορίζοντα με ωραία θέα

Αφού
οι υπαρξιακές σου αγωνίες
γίνουμε μετερίζι
και μετά λόγου
ανυπακοή, στραμμένα
προς την έκπληξη.

★★★

Οι πιο δικοί σου κήποι

Θέλουν να καταλήξεις
χέρσα επιφάνεια...
με την αφυπνισμένη
επιμονή
το σφαλισμένο στρείδι
σου ανοίγει, το άχνισμά του
χωμάτινο πορφυρό
και ουρανί, αναριγά
τους διψασμένους κάλυκες
και τους νοτίζει.

★★★

Των αναίμακτων λοβοτομών τα αποτελέσματα

Οχήματα
για εισβολές κακόβουλες
που επιδιώκουνε, συναίνεση
και αποδοχή
μέχρι παραλυσίας
πριν σε προλάβουνε
μπορεί να ξανοικτείς
αφού
υποχωρήσει η αδράνεια
και αναδυθεί του βάθους
η ανάγκη.
Με την αφυπνισμένη επιμο-

νή το σφαλισμένο στρείδι
σου ανοίγει, το αχνισμάτα
του χωμάτινο πορφυρό και
ουρανί, αναριγά τους διψα-
σμένους κάλυκες και τους
νοτίζει.

★★★

Επίλογος

Η προσδοκία της γιορτής
αν μη τι άλλο
σου προσφέρει ορίζοντα
με ωραία θέα.

Μιχαήλ Μπάρτσας
Ιούλης 2026

πρόσωπα/πολιτισμός 04

► **Νίκος Τράντας, συγγραφέας**

«Επανεκκίνηση» πολλών επιπέδων

■ Συνέντευξη στον Κώστα Στοφόρο

Η «Επανεκκίνηση» του Νίκου Τράντα, που κυκλοφόρησε πρόσφατα από τις εκδόσεις *Λέμβος*, είναι ένα μυθιστόρημα από τα ελάχιστα που ένιωσα να μιλούν πραγματικά για τη γενιά μου, με όλες τις προσωπικές και πολιτικές ανησυχίες που χαρακτήρισαν ένα μεγάλο τμήμα της.

Το βιβλίο δεν κινείται σε «κενό», αντιθέτως δίνει ιδιαίτερη βαρύτητα στον πολιτικό, οικονομικό και κοινωνικό περίγυρο, όχι υπαινικτικά αλλά με ευθείες αναφορές. Η σύγχρονη ελληνική ιστορία είναι εδώ για να σημαδέψει τις ζωές των ηρώων, όπως σημάδεψε και τις δικές μας. Κάθε τόσο βρισκόμαστε σε σταυροδρόμια και διλήμματα,

ενίστε έτοιμοι να παραδοθούμε. Είναι άραγε εφικτή η επανεκκίνηση τόσο η δική μας, όσο και της χώρας; Ο συγγραφέας φαίνεται να απαντά καταφατικά, και με αυτή την έννοια θα έλεγα πως, αν και είναι απολύτως ρεαλιστικό, είναι ένα αισιόδοξο μυθιστόρημα. Κατά της παραίτησης.

Εξαιρετική τόσο η σκιαγράφηση του ήρωα, όσο και των άλλων προσώπων που πρωταγωνιστούν στο βιβλίο, χωρίς να ωραιοποιούνται προσωπικότητες και καταστάσεις. Ένα μυθιστόρημα που, ενώ διαβάζεται χαρίζοντάς μας αναγνωστική απόλαυση, παράλληλα γεννά πολλούς προβληματισμούς.

► **Η «Επανεκκίνηση» είναι από τα λίγα μυθιστορήματα που έχω διαβάσει κι αναφέρονται στη συγκεκριμένη γενιά των ηρώων μέσα σε ένα ιστορικό πλαίσιο. Σε ποιο βαθμό υπάρχουν αυτοβιογραφικά στοιχεία;**

Υπάρχουν, αλλά όχι με την έννοια ότι κάποιος ήρωας ταυτίζεται με εμένα ή ότι το βιβλίο αφηγείται τη ζωή μου. Υπάρχουν βιώματα, τόποι και πολιτισμικές αναφορές που γνωρίζω από πρώτο χέρι. Κυρίως, όμως, υπάρχει μια εμπειρία γενιάς: άνθρωποι που ενηλικιώθηκαν με μεγάλες προσδοκίες, έζησαν την πτώση του Τείχους και κατόπιν τις δεκαετίες του 1990 και του 2000 ως περίοδο αισιοδοξίας και κοινωνικής ανόδου, πριν βρεθούν αντιμέτωποι με την οικονομική κρίση και την ανατροπή πολλών βεβαιοτήτων

τους.

Το προσωπικό υλικό έχει μετασχηματιστεί μυθοπλαστικά, μοιράζεται σε διαφορετικούς χαρακτήρες και παύει να αποτελεί προσωπική μαρτυρία. Περισσότερο από αυτοβιογραφία, το βιβλίο περιέχει ίχνη μιας συλλογικής βιογραφίας.

► **Υπάρχει έντονη η πολιτική/οικονομική διάσταση, δίνοντας στο μυθιστόρημά σας χαρακτηριστικά μιας λογοτεχνίας που δεν φοβάται την πολιτική. Υπάρχει κάποιο τέτοιο ρεύμα στη σύγχρονη ελληνική λογοτεχνία;**

Η ελληνική πεζογραφία διαθέτει μια μεγάλη παράδοση λογοτεχνίας που δεν φοβάται την πολιτική. Σκέφτομαι έργα που αγαπώ ιδιαίτερα, όπως το «Κιβώτιο» του Άρη Αλεξάνδρου, η «Αντιποίηση αρχής» του Αλέξανδρου Κοτζιά ή ο «Δοιμός» του Αντρέα Φραγκιά. Είναι βαθιά πολιτικά όχι επειδή εικονογραφούν μια ιδεολογική θέση, αλλά επειδή μετατρέπουν την Ιστορία, την εξουσία και τη βία σε ανθρώπινη εμπειρία και αφηγηματική μορφή.

Από τη δεκαετία του 1990 έως την κρίση ακολούθησε μια περίοδος ευφορίας, καταναλωτικής αισιοδοξίας και κυριαρχίας του lifestyle, που επηρέασε και τη λογοτεχνική παραγωγή. Οι πολιτικές και ιδεολογικές συγκρούσεις έμοιαζαν να υποχωρούν από το προσκήνιο, χωρίς βέβαια η εποχή να

είναι πραγματικά απολιτική. Η κρίση έφερε ξανά την πολιτική στο προσκήνιο. Δεν υπάρχει σήμερα συγκροτημένο ρεύμα με κοινή αισθητική και πρόγραμμα, υπάρχει όμως σαφής τάση επαναπολιτικοποίησης. Η επισφάλεια, η ανισότητα, η μετανάστευση, η Ακροδεξιά και η κρίση των θεσμών εμφανίζονται, με διαφορετικούς τρόπους, σε συγγραφείς όπως ο Χρήστος Οικονόμου, ο Γιάννης Τσίρμπας, ο Νίκος Μάντης, η Ρέα Γαλανάκη ή ο Μάκης Μαλαφέκας.

Στην «Επανεκκίνηση» αντιμετωπίζω και λίγο σατιρικά τη μεταμόρφωση ορισμένων εκπροσώπων του προηγούμενου lifestyle σε αυστηρούς επικριτές της κοινωνίας κατά την κρίση. Με ενδιαφέρει ένας πολιτικός λόγος που δεν καταγγέλλει μόνο τους άλλους, αλλά περιλαμβάνει και αυτοκριτική. Προσπάθησα να δείξω πώς η οικονομία και η Ιστορία εισχωρούν στην καθημερινότητα, στις σχέσεις και στην επιθυμία.

► **Τι σας έκανε να παρεμβάλετε μια αρκετά εκτεταμένη εισήγηση για την οικονομική συγκυρία μέσα από την τοποθέτηση του ήρωά σας στο Συνέδριο στο Πάντειο;**

Ήταν συνειδητή επιλογή, με κάποιο αφηγηματικό ρίσκο. Η οικονομική κρίση δεν αποτελεί απλώς το σκηνικό του βιβλίου· είναι σχεδόν ένας ακόμη κεντρικός χαρακτήρας, που επηρεάζει

Η ελληνική πεζογραφία διαθέτει μια μεγάλη παράδοση λογοτεχνίας που δεν φοβάται την πολιτική

τις αποφάσεις, τις κοινωνικές διαδρομές και τις σχέσεις των ηρώων.

Η εισήγηση εκφράζει την ερμηνεία ενός συγκεκριμένου ήρωα, όχι απαραίτητα τη θέση του συγγραφέα. Ο Σέργιος προσπαθεί, μέσα από την οικονομική θεωρία και την έννοια της «έλλειψης», να κατανοήσει τόσο την κρίση όσο και τη δική του πορεία. Η θεωρία γίνεται μέρος της ψυχογραφίας του, και η εισήγηση το σημείο όπου συναντώνται οι δύο βασικές γραμμές του μυθιστορήματος: η οικονομία και η επιθυμία. Παράλληλα, προσφέρει το ιστορικό και οικονομικό υπόστρωμα των προσωπικών ιστοριών.

► **Υπάρχει τελικά κι ένα αισιόδοξο μήνυμα. Πιστεύετε πως πραγματικά μπορεί να υπάρξει επανεκκίνηση και κάτω από ποιους όρους;**

Το βιβλίο μιλά για δύο διαφορετικές επανεκκινήσεις. Η κρίση μπορεί να οδηγήσει σε επανεκκίνηση της συσσώρευσης του κεφαλαίου, δημιουργώντας και πάλι νικητές και ηττημένους. Υπάρχει όμως και η προσωπική επανεκκίνηση: η δυνατότητα να μετατρέψεις την απώλεια και το τραύμα σε γνώση και να ξαναδοκιμάσεις.

Οι ήρωες αρχίζουν να αλλάζουν όταν εγκαταλείπουν ορισμένες βεβαιότητες, αναγνωρίζουν τις εξαρτήσεις και τις ευθύνες τους και αποφασίζουν να δράσουν.

Εκεί βρίσκεται η συγκρατημένη αισιοδοξία του βιβλίου: ακόμη και μέσα στους περιορισμούς παραμένει ανοιχτή η δυνατότητα να ζήσουμε διαφορετικά.

► **Αθήνα/Θεσσαλονίκη: Τελικά ποια μπορεί να είναι η επιλογή ανάμεσα στις δύο πόλεις που έχετε ζήσει;**

Να κάνω μια μικρή διόρθωση: γεννήθηκα στη Θεσσαλονίκη, αλλά έφυγα λίγων μηνών. Οι γονείς μου ζούσαν τότε εκεί, στα πρώτα χρόνια της κοινής τους ζωής: ο πατέρας μου σπούδαζε Νομική και η μητέρα μου ήταν φιλόλογος. Πολλά χρόνια αργότερα, σπούδασε εκεί Νομική και η κόρη μου. Έχω επομένως έναν ιδιαίτερο οικογενειακό και συναισθηματικό δεσμό με τη Θεσσαλονίκη. Η καταγωγή μου είναι από την Ικαρία, την οποία επισκέπτομαι κάθε καλοκαίρι και με την οποία διατηρώ στενούς δεσμούς.

Εκτός από την Αθήνα, όπου πέρασα τα παιδικά μου χρόνια και το μεγαλύτερο μέρος της ενήλικης ζωής μου, έχω ζήσει στη Νέα Υόρκη. Σπούδαζα και δούλευα εκεί τη δεκαετία του 1980 και με επηρέασε βαθιά ολόκληρος ο τρόπος ζωής της πόλης: η ενέργεια και η πολυπολιτισμικότητά της, η σχέση με την εργασία, η καλλιτεχνική ζωή και η αίσθηση ελευθερίας. Δεν χρειάζεται να επιλέξω ανάμεσα σε αυτούς τους τόπους· κουβαλώ κάτι διαφορετικό από τον καθένα.

04 πολιτισμός & βαρβαρότητα

■ ΤΟΥ Ηρόστρατου

Φεστιβάλ βιβλίου... ή...;

Πριν λίγες μέρες ολοκληρώθηκε το 54ο Φεστιβάλ Βιβλίου στο Πεδίον του Άρεως. Το επισκέφθηκα πολλές φορές, παρακολούθησα ωραίες εκδηλώσεις, είδα φίλους και γνωστούς, ανακάλυψα νέα βιβλία και ανθρώπους. Πραγματικά ένιωσα πολύ όμορφα εκεί, ανάμεσα σε τόσα βιβλία. Θα μπορούσα να περνάω ατέλειωτες ώρες ξεφυλλίζοντας, διαβάζοντας, συζητώντας, ακούγοντας. Όμως...

Δεύτερες σκέψεις έρχονται να με ταλαιπωρήσουν. Τι ακριβώς γίνεται στα Φεστιβάλ και στις Εκθέσεις Βιβλίου; Ναι, στηρίζεται το βιβλίο διότι γίνονται αγορές και οι εκδότες παίρνουν οικονομική ανάσα. Ναι, συναντιόμαστε μεταξύ μας όσοι διαβάζουμε λίγο ή πολύ, μικροί και μεγάλοι. Κι αυτοί που δεν διαβάζουν; Αυτοί που δεν τους ενδιαφέρει καθόλου το βιβλίο; Βοηθούν τα Φεστιβάλ να το γνωρίσουν, να το πλησιάσουν; Δυστυχώς η απάντηση είναι ένα μεγάλο ΟΧΙ.

Στην έρευνα του ΟΣΔΕΑ με τίτλο «Αναγνώσεις, αναγνώστες και αναγνώστριες: Το βιβλίο και το κοινό του στην Ελλάδα», στην ερώτηση: «Πόσα βιβλία έχετε διαβάσει τον τελευταίο χρόνο με οποιοδήποτε τρόπο (έντυπο, audiobook, ebook), εξαιρουμένων των πανεπιστημιακών ή των σχολικών βιβλίων;», το 35% των ερωτώμενων απαντά πως δεν διαβάζει κανένα βιβλίο τον χρόνο (μη αναγνώστες). Το

19% διαβάζει 1-2 βιβλία τον χρόνο και το 15% διαβάζει 3-4 βιβλία τον χρόνο (μη εντατικοί αναγνώστες). Επίσης, το 14% διαβάζει 5-9 βιβλία τον χρόνο, και 10 βιβλία και άνω το 17% (εντατικοί αναγνώστες). Τα Φεστιβάλ λοιπόν απευθύνονται κυρίως στο 17% των Ελλήνων που διαβάζει πάνω από 10 βιβλία τον χρόνο. Τι γίνεται με το υπόλοιπο 83%;

Διαβάζω πως το -επί της ουσίας ανύπαρκτο- Ελληνικό Ίδρυμα Βιβλίου και Πολιτισμού (ΕΛΙΒΙΠ) οργανώνει στην Πάτρα την 1η Διεθνή Έκθεση Παιδικού & Εφηβικού Βιβλίου Πάτρας «στο πλαίσιο της στρατηγικής προώθησης της ανάγνωσης και της ορατότητας του βιβλίου». Το κείμενο συνεχίζει: «Η Έκθεση, που θα πραγματοποιηθεί από τις 11 έως και τις 15 Νοεμβρίου 2026 στο ιστορικό κτίριο του Σκαγιοπούλειου Ιδρύματος, διοργανώνεται από το ΕΛΙΒΙΠ με χρηματοδότηση του Υπουργείου Πολιτισμού και της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας. Η 1η Διεθνή Έκθεση Παιδικού & Εφηβικού Βιβλίου θέτει στο επίκεντρο της διοργάνωσης την εμπειρία και τη συμμετοχή, προτείνοντας ένα πλούσιο πρόγραμμα δράσεων και φιλοδοξώντας να συμβάλει στην πολιτιστική αποκέντρωση. Κεντρικό σύνθημα της 1ης Έκθεσης είναι: “Η φαντασία κυκλώνει τον κόσμο” (φράση του Αϊνστάιν, 1929)».

Το παρέθεσα όλο για ενημέρωση,

καθώς η προετοιμασία έγινε λίγο εν κρυπτώ, και πολλοί (μικροί) εκδότες δεν ενημερώθηκαν καν, ενώ οι προθεσμίες για συμμετοχή ήταν βραχύτατες...

Από τη μια χαιρόμαι (πάλι) που το υποτιμημένο παιδικό και εφηβικό βιβλίο, το οποίο συχνά απουσιάζει από τις διοργανώσεις φορέων του βιβλίου, βρίσκεται στο επίκεντρο. Όμως δεν πιστεύω πως έτσι θα γίνει κάτι ουσιαστικό. Πάλι αυτοί που ήδη έχουν σχέση με το βιβλίο θα συμμετέχουν.

Το ζήτημα είναι τι κάνεις με παιδιά και σχολεία που δεν κάνουν το παραμικρό για τη φιλαναγνωσία. Δεν περιμένεις οι μαθητές να έρθουν σε σένα, πας εσύ στους μαθητές.

Αντί για Φεστιβάλ που διαφημίζονται με παχιές λέξεις, το ΕΛΙΒΙΠ θα έπρεπε, σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας, να θεσμοθετήσει και να στηρίξει τις επισκέψεις συγγραφέων και εικονογράφων σε όλα τα σχολεία της χώρας. Να προβλέψει όχι μόνο κάλυψη των εξόδων, αλλά και μια έστω συμβολική αμοιβή για όσους και όσες πραγματοποιούν αυτές τις επισκέψεις. Να αντιμετωπίσει έτσι και την αδράνεια, έως εχθρικότητα, κάποιων σχολείων και συλλόγων γονέων.

Τα μισά -τουλάχιστον- από τα υπέρογκα ποσά που ξοδεύονται για εκθέσεις και φεστιβάλ μπορούν να αξιοποιηθούν για την ανάπτυξη και στήριξη των σχολικών βιβλι-

οθηκών και των επισκέψεων. Για να μη μιλήσουμε για την άθλια ποιότητα των εκδόσεων που στάλθηκαν στα σχολεία υποτίθεται για την ανάπτυξη της φιλαναγνωσίας (Αλήθεια, πόσο κόστισε όλο αυτό το «έργο» έμπνευσης Πιερρακάκη; Ποιοι και πόσα εισέπραξαν;). Πάλι χρήματα που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για δράσεις που πραγματικά προωθούν την ανάγνωση.

Οι γιορτές βιβλίου και τα φεστιβάλ θα έχουν πραγματική αξία και δεν θα είναι «πυροτεχνήματα» μόνο αν συνδυαστούν με το άνοιγμα των σχολείων στον χώρο του βιβλίου. Και βεβαίως με τη στήριξη των τοπικών βιβλιοπωλείων. Όπου υπάρχουν, αποτελούν πραγματικούς φάρους πολιτισμού.

Μια κίνηση στήριξης θα ήταν η απαγόρευση πώλησης βιβλίων από σουπερμάρκετ και πολυκαταστήματα από τη στιγμή που υπάρχουν βιβλιοπωλεία σε μια περιοχή. Και βεβαίως επαναφορά του προγράμματος του ΕΚΕΒΙ με τη στήριξη επισκέψεων συγγραφέων τους οποίους προσκαλούσαν τοπικά βιβλιοπωλεία σε όλη τη χώρα. Θυμίζω πως ήταν η κυβέρνηση του κυρίου Σαμαρά και ο αναπληρωτής υπουργός Κώστας Τζαβάρας οι υπεύθυνοι γι' αυτή την αθλιότητα.

Το έχω ξαναγράψει: Υποδειγματική είναι η σχετική δράση της Γυναικείας Λογοτεχνικής Συντροφιάς «Η φαντασία πάει

σχολείο», που πραγματοποιείται κάθε δύο χρόνια από το 2009 κι έχει πραγματικά φέρει χιλιάδες παιδιά κοντά στο βιβλίο. Περισσότεροι από 30 συγγραφείς και εικονογράφοι επισκέπτονται όλα τα σχολεία Α΄ θμιας εκπαίδευσης (και πιο πρόσφατα αρκετά της Β΄ θμιας) μετά από προετοιμασία που γίνεται στις τάξεις, όπου μελετούν τα βιβλία των συγγραφέων μήνες πριν...

Όταν υπάρχει μια καλή πρακτική, είναι ακατανόητο γιατί δεν εφαρμόζεται παντού. Διαβάστε σχετικά τη συνέντευξη που μας είχε παραχωρήσει η πρόεδρος της «Συντροφιάς» Άννα Βασιλειάδη, στις 27/4/2021, σχετικά με το θέμα*. Βαρύτατες οι ευθύνες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, που έχει το βιβλίο στην τελευταία λίστα των προτεραιοτήτων της. Ξοδεύει αφειδώς για ποικίλες συναυλίες, γιορτούλες και πανηγύρια, αλλά όταν είναι για βιβλίο... κάνει οικονομία! Ένα μόνο παράδειγμα, ο Δήμος που κατοικώ, η Αγία Παρασκευή, όπου έγιναν δεκάδες δωρεάν εκδηλώσεις «Αγία Παρασκευή - Πόλη Πολιτισμού», αλλά εδώ και δύο χρόνια δεν έχει αγοραστεί κανένα βιβλίο για τη Δημοτική Βιβλιοθήκη, και κυρίως για το παράρτημά της που αφορά στα παιδιά...

Δυστυχώς δεν είναι η εξαίρεση, αλλά ο κανόνας...

* «Να υποστηριχτεί το Βιβλίο στα σχολεία» (φύλλο 541).

Ευρωπαϊκή βαρβαρότητα...

■ Γράφει ο Γιώργος Α. Λεονταρίτης

Το ερώτημα που έθεσε η Ρόζα Λούξεμπουργκ ήταν αληθινά προφητικό: «Σοσιαλισμός, ή βαρβαρότητα;». Δυστυχώς στις μέρες μας έγινε εξαιρετικά επίκαιρο. Ήταν αδύνατον να προβλέψει κανείς τα παλιά χρόνια ότι ο φασισμός-καπιταλισμός, καμουφλαρισμένος με ευρωπαϊκό «κοινοβουλευτικό» μανδύα, θα κυριαρχούσε στον ευρωπαϊκό χώρο, χωρίς να υπάρχουν εστίες αντίστασης από την Αριστερά. Και το χειρότερο: Αυτοί που χρησιμοποιούν στις κομματικές τους ταμπέλες ψευδεπίγραφα τη λέξη «Αριστερά», κατά ανεξήγητο τρόπο συμβιβάστηκαν με το Ιερατείο των Βρυξελλών και λειτουργούν σύμφωνα με τους κανόνες που έχει θεσμοθετήσει η ξενοκρατία του μεγάλου κεφαλαίου. Υπάρχει και η αναπάντητη απορία: Τι απέγιναν σε Γαλλία, Ιταλία, Ισπανία τα κάποτε πανίσχυρα κομμουνιστικά και σοσιαλιστικά κόμματα; Δες και εξαερώθηκαν, έγιναν καπνός ή απλά εκθέματα σε κάποια μουσεία. Οι μεγάλες μάζες που τα εμπιστεύθηκαν, που στρατεύθηκαν κάτω από τις σημαίες τους, που αγωνίστηκαν και μάτωσαν για τα ιδανικά τους, έμειναν μόνες.

ΟΣΟΙ πιστέψαμε στο φωτεινό όραμα του σοσιαλισμού, γευθήκαμε τη μεγάλη πίκρα. Κι εμείς οι παλαιότεροι, που ευτυχήσαμε να ζήσουμε δίπλα σε μεγάλες προσωπικότητες που έμπαιναν μπροστά στους αγώνες, τώρα βιώνουμε μια μεγάλη μοναξιά. Οδοιπόροι που δεν έχουμε πια πού να πάμε, ανάμεσα σε ιδεολογικά χαμένους ταξιδιώτες, αντικρίζουμε στις πορφυρές ανταύγειες του δειλινού της ζωής μας τις αυταπάτες μιας χαμένης εξέγερσης. Η Ευρωπαϊκή Ένωση, την οποία όλοι οι ευρώδουλοι εκθειάζουν, μας βούτηξε στη φτώχεια, στην ανεργία, στην υποβάθμιση της εθνικής ανεξαρτησίας, και μας μετέτρεψε σε υπηρέτες των συμφερόντων του μεγάλου καπιταλιστικού κεφαλαίου. Αλήθεια, πόσα χρόνια έχουμε να ακούσουμε στα Δελτία Ειδήσεων, έστω και μια μικρή είδηση ή ανακοίνωση κάποιου ευρωπαϊκού Κομμουνιστικού κόμματος; Πλήρης σιγή! Διερωτάται κανείς εάν υφίστανται ακόμα αυτά τα κόμματα ή έχουν

διαλυθεί. Ο κόσμος συγκλονίζεται από πολέμους, καταστροφές, θανάτους και συμφορές, αλλά η Αριστερά είναι απύσχα (για τον ελληνικό χώρο θα αναφερθούμε στη συνέχεια). Κι όμως, υπήρξαν κάποιοι σοσιαλιστές και κομμουνιστές που προειδοποίησαν εγκαίρως για το εφιαλτικό ευρωπαϊκό σκηνικό που βιώνουμε, αλλά κανείς δεν τους έδωσε σημασία. Ο Γάλλος σοσιαλιστής ηγέτης Φρανσουά Μιτεράν είχε πει: «Είναι μεγάλη αφέλεια να πιστεύει κανείς ότι οι λαοί της Δυτικής Ευρώπης θα εξακολουθήσουν για πολύ καιρό ακόμα να δέχονται τον καθορισμό των τυχόν τους από μια νέα Ιερά Συμμαχία»... Ο άλλοτε γραμματέας του Γαλλικού Κομμουνιστικού Κόμματος, ο Ζωρζ Μαρσέ, έγραφε: «Με υψηλό αίσθημα ευθύνης, είχαμε υπογραμμίσει και υποστηρίξει τα μέτρα που πήρε ο στρατηγός Ντε Γκωλ για την αποδέσμευση της Γαλλίας από το ΝΑΤΟ, καθώς και την άρνησή του να αλλοτριώσει την εθνική κυριαρχία της χώρας μας υπέρ μιας εξω-γαλλικής υπερεξουσίας, έστω κι αν αυτή λέγεται ευρωπαϊκή»...

ΚΑΤΑΛΑΒΑΙΝΟΥΜΕ, λοιπόν, για ποιο λόγο οι «εκσυγχρονισμένοι» δικτάτορες των Βρυξελλών αφάνισαν από το πολιτικό πεδίο το

Γαλλικό Κ.Κ. Και ο άλλος γραμματέας του Γαλλικού Κομμουνιστικού Κόμματος, ο Ρομπέρ Υ, έλεγε: «Για μένα, ο κομμουνισμός συμμετέχει σε μια αντίληψη εξέλιξης και δράσης, όπως την είδε ο Μπαλζάκ, ιδρυτής του Κομμουνισμού τον 19ο αιώνα. Πρέπει να δείξουμε ότι το μέλλον δεν είναι ο καπιταλισμός»... Κι όμως, η βαρβαρότητα του καπιταλισμού έχει εδραιωθεί χωρίς αντιπάλους. Ο Ρομπέρ Υ το είχε πει εγκαίρως ξεκάθαρα: «Δεν πιστεύω σε μια Ευρώπη που μπορεί να κυριαρχείται από τη Γερμανία». Φωνή βοώντος εν τη ερήμω...

Κι ο ευρωκομμουνισμός, που χάρις στον Ιταλό ηγέτη Ενρίκο Μπερλινγκουέρ κάλπαζε προς την εξουσία, γκρεμίστηκε μετά τον απρόοπτο θάνατο του χαρισματικού εκείνου ηγέτη... «Η σιωπή των Κομμουνιστών», τίτλος του βιβλίου τριών στρατευμένων της ιταλικής Αριστεράς, του Βιτόριο Φόα, της Μύριαμ Μαφάτ και του Αλφρέντο Ράιχλιν, βαράει τώρα τις ψυχές μας. Γιατί, μάταια οι προαναφερόμενοι Αριστεροί ερευνητές, με αγωνία προσπαθούσαν να λύσουν το μυστήριο: Πώς έχασε μέσα σε λίγα χρόνια όλη του την αίγλη το μεγαλύτερο Κομμουνιστικό Κόμμα της Δυτικής Ευρώπης; Την απάντηση είχε δώσει από νωρίς ο δικός μας

σοσιαλιστής Ηλίας Τσιριμώκος: «Η πραγματικότητα είναι ότι η Ευρώπη σαν σύνολο κυριαρχείται από συντηρητικές και αντιδραστικές δυνάμεις, αφού αυτές εξουσιάζουν τις πιο μεγάλες χώρες της. Οι δυνάμεις αυτές είναι ικανές να δημιουργούν μερικά οικονομικά τραστ, μα δεν μπορούν να οδηγήσουν την Ευρώπη σε, σύμφωνα με τα συμφέροντα των λαών, ένωση. Και είναι αντίθετες προς τον πραγματικό –και μοναδικό– προορισμό της Ευρώπης: Να είναι ο κύριος παράγοντας Ειρήνης και η εκλεκτή γη της κοινωνικής Δημοκρατίας». Προφητικά έδωσε ο Τσιριμώκος τους στόχους αυτών των οικονομικών τραστ, που πονηρά κατασκεύασαν το ενιαίο νόμισμα, για να υποδουλώσουν τους λαούς. Η παρωχημένη δικτατορία με τα τανκς και τα πραξικοπήματα έχει αντικατασταθεί με τον οικονομικό ολοκληρωτισμό, που φέρει κοινοβουλευτικό μανδύα. Λειτουργούν κοινοβούλια και κόμματα με ψευδεπίγραφες «αριστερές» ταμπέλες, αλλά όλοι υπακούουν στις διαταγές του Ιερατείου των Βρυξελλών. Ποιο από τα δικά μας κόμματα της αντιπολίτευσης τόλμησε να αμφισβητήσει και να αντιταχθεί στη δικτατορία των Βρυξελλών; Τσίπρας, Ανδρουλάκης, ΣΥΡΙΖΑ

και άλλοι, προσπαθώντας να πείσουν για την αποτελεσματικότητα των οικονομικών μέτρων που προτίθενται να εφαρμόσουν εάν έλθουν στην εξουσία, μας βεβαιώνουν ότι τα προγράμματά τους είναι... «κοστολογημένα»! Δηλαδή, δεν ξεφεύγουν από τα όρια που χαράσσουν οι έξωθεν κηδεμόνες μας... Πώς είναι, επομένως, δυνατόν να εξυπηρετήσουν τα λαϊκά συμφέροντα; Με το να διατηρούν στις ταμπέλες τους φθαρμένες ιδεολογίες («Αριστερά», σοσιαλισμός κ.λπ.) δεν ξεγελούν κανέναν, και δεν πείθουν.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΝ τον Μητσοτάκη –και δικαίως– για πολλά, αλλά αρνούνται να του προσάψουν την ευρωδουλεία, αφού και οι ίδιοι έχουν μολυνθεί απ' αυτήν την κατάρρα. Ποιος «γιαλαντζή» αριστερίζων τόλμησε να κατηγορήσει τον Κυριάκο, που μας έκανε εχθρούς με τη Ρωσία, επειδή αυτό ήθελαν η Αμερική, το ΝΑΤΟ και ο καπιταλισμός των τραπεζιτών; Πότε τόλμησαν οι αντιπολιτευόμενοι να ψέξουν την αντιπρόεδρο της Κομισιόν Κάγια Κάλλας, που θρασύτατα απαγόρευσε σε αρχηγούς κρατών να παρευρεθούν στην τελετή στη Μόσχα για τη νίκη κατά του ναζισμού στις 9 Μαΐου; Πότε συγκρούστηκαν με τη μέγαιρα Μέρκελ, τον στυγνό Σόιμπλε, τον Σουμάν ή τον Μονέ; Εδώ ο Μανουέλ Μπαρόζο παραδέχθηκε σε ομιλία του, στο πανεπιστήμιο Στάνφορντ της Καλιφόρνιας, ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι ένα εργαστήριο παγκοσμιοποίησης! Αλλά οι δικοί μας «Αριστεροί» το κατάπιαν και δεν έβγαλαν λέξη. Τώρα ζητάνε την ψήφο μας, για να κάνουν τι; Στο νου μου έρχεται ο στίχος του Τάσου Λειβαδίτη: «Όλα ήταν λάθος. Και οι δρόμοι που πήραμε, και τα λόγια που είπαμε, και τα χέρια που κρατήσαμε»...

Υ.Γ. Από τις εκδόσεις ΤΑΛΩΣ Φ. (www.talosf.gr) κυκλοφόρησε τις μέρες αυτές το βιβλίο μου «Σοσιαλισμός, ή βαρβαρότητα;». Πρόκειται για έναν απολογισμό του παρελθόντος και την αναζήτηση μιας νέας επίδας. Ίσως οι αναγνώστες βρουν απαντήσεις για τη σημερινή επέλαση του άκρατου καπιταλισμού.

ΠΕΡΙΠΤΕΡΟ ΙΔΕΩΝ

Περιπτεράς: **Στέλιος Ελληνιάδης**
defimag@otenet.gr
elliniadis.wordpress.com

Η Δύση κατολισθαίνει, ο φιλελεύθερος φασισμός εκδηλώνεται

Ο Μαξ Μπλούμενταλ, ιδρυτής του ιστότοπου Grayzone, κρατήθηκε κατά την επιστροφή του στις ΗΠΑ στο αεροδρόμιο, του κατασχέθηκε το τηλέφωνο και ανακρίθηκε χωρίς να τον βαραίνει ή να του έχει απαγγελθεί κατηγορία για κάποια αξιόποινη πράξη. Το παράπτωμα του αυτή τη φορά, γιατί έχουν υπάρξει κι άλλα παρόμοια επεισόδια, ήταν ότι είχε επισκεφτεί το Ιράν με δημοσιογραφική αποστολή. Η απειλητική παρενόχληση των κατασταλτικών μηχανισμών εφαρμόζεται για να υπενθυμίζει στους επικριτές των βανουσοτήτων του συστήματος ότι τελούν υπό διαρκή επιτήρηση και για να διαδίδεται το μήνυμα ότι κάθε αντιρρησίας που βγάζει γλώσσα δεν θα περνάει από πουθενά απαρατήρητος και ανέγγιχτος.

Liberal fascism

Στις ΗΠΑ, τη Βρετανία, τη Γαλλία, τη Γερμανία και σε άλλες μητροπολιτικές χώρες αυτού του είδους οι οχλήσεις γίνονται όλο και πιο συχνά. Από την απλή κράτηση και ανάκριση μερικών ωρών μέχρι την απαγόρευση εισόδου στη χώρα, ακόμα κι αν είσαι υπήκοος και κάτοικος της! Ο επί 27 χρόνια δημοφιλής Βρετανός βουλευτής George Galloway, με καθημερινό πρόγραμμα μεγάλης θεαματικότητας στο δικό του διαδικτυακό κανάλι, πέρασε την ίδια δοκιμασία στο αεροδρόμιο Gatwick του Λονδίνου, γεγονός που τον ανάγκασε να φύγει από την Αγγλία σε ένδειξη διαμαρτυρίας και να πραγματοποιεί τις εκπομπές του από τη Νότια Αφρική, τη Ρωσία και την Κίνα που κατηγορούνται ασυστόλως από τα δυτικά μέσα ως αυταρχικές!

Την ίδια ταλαιπωρία έχουν υποστεί στη Βρετανία και άλλοι διακεκριμένοι πολίτες, καθηγητές πανεπιστημίου, δημοσιογράφοι, ακόμη και τέως διπλωμάτες, επειδή ταξίδεψαν σε χώρα που δεν είναι της αρεσκείας των δυτικών καθεστώτων ή συμμετείχαν σε εκδήλωση κατά της γενοκτονίας στην Παλαιστίνη στο εξωτερικό! Στη Βρετανία, πρόσφατα, οι οικοδεσπότες εξαιρετικά δημοφιλών εκπομπών και άλλων νόμιμων δράσεων, Cenk Uygur και Hasan Piker, Αμερικανοί υπήκοοι, πληροφορήθηκαν στο αεροδρόμιο όπου προσήλθαν για την πτήση τους ότι το βρετανικό υπουργείο Εσωτερικών είχε ανακαλέσει την άδεια εισόδου τους στην Αγγλία παρ' όλο που ήταν καλεσμένοι της Oxford Union και του Φεστιβάλ SXSW ως ομιλητές, χωρίς κάποια εξήγηση πέρα από τις διαρροές στον Τύπο ότι ο λόγος ήταν ότι και οι δύο καταγγέλλουν τις ωμότητες του Ισραήλ. Για τον ίδιο λόγο οι γερμανικές αρχές είχαν εμποδίσει την είσοδο του Γιάννη Βαρουφάκη, πολίτη χώρας της Ε.Ε.

και πρώην υπουργού, στη Γερμανία! Αυτές οι φραγές εισόδου πολιτών χωρίς βεβαρημένο ποινικό μητρώο και χωρίς να είναι υπόδικοι δεν είναι καινούργιες, αλλά τα τελευταία δύο χρόνια έχουν γίνει καθεστώς στην προσπάθεια των δυτικών κυβερνήσεων να καταπνίξουν το διεθνές κίνημα καταδίκης του Ισραήλ και αλληλεγγύης στο λαό της Παλαιστίνης. Ακόμα κι ο παγκοσμίου φήμης Ιλάν Παπέ, συγγραφέας πολλών βιβλίων και καθηγητής στο Πανεπιστήμιο του Έξετερ, κρατήθηκε και ανακρίθηκε πρόπερσι στο αεροδρόμιο του Ντιτρόιτ από το FBI λόγω της κριτικής που ασκεί στο Ισραήλ.

Βέβαια, ανέκαθεν ταλαιπωρούνταν πολίτες που ταξίδευαν στη βάση αόριστων υποψιών για σχέση με αντιστασιακά κινήματα, όπως στην περίπτωση του φίλου μας Βένιου Αγγελόπουλου, καθηγητή του Πολυτεχνείου, που κρατήθηκε και ανακρίθηκε από το FBI κατά την άφιξη του στις ΗΠΑ. Όμως, τώρα, έχουν μπει σε λίστες κάθε είδους και προέλευσης ακτιβιστές που καταδικάζουν τα καταδικασμένα από τα διεθνή δικαστήρια εγκλήματα του Ισραήλ.

Το δε Ισραήλ στη μεγάλη λίστα ανεπιθύμητων προσώπων που έχει καταρτίσει περιλαμβάνονται και πάρα πολλοί Εβραίοι, πολλοί και με ισραηλινά διαβατήρια, ηθοποιοί, συγγραφείς, πολιτικοί, εθελοντές για το μάζεμα της ελιάς, πανεπιστημιακοί, κληρικοί, μεταξύ των οποίων διεθνώς διακεκριμένες προσωπικότητες που επικρίνουν το ισραηλινό καθεστώς για τη βαρβαρότητά του, όπως ο Νόαμ Τσόμσκι, ο Νόρμαν Φίνκελσταϊν, η ραβίνα Αλίσσα Γουαίτ και η εκπρόσωπος της οργάνωσης CODEPINK Άριελ Γκολντ, μερικοί από τους 21.000 που το Ισραήλ αρνείται την άδεια εισόδου από το 2025!

Οπαδοί του φασισμού

Ο φιλελεύθερος φασισμός επί της ουσίας δεν έχει τίποτα ευεργετικό να δώσει στις κοινωνίες. Απλά πιέζει προς και προστατεύει ο ίδιος το σύστημα στην πιο αυταρχική του μορφή. Δεν είναι άσχετο ότι οι φιλελεύθεροι φασίστες έχουν σαν πρότυπά τους μόνο φεουδάρχες, αυτοκράτορες, βασιλιάδες, αποικιοκράτες και δικτάτορες! Κανένας δεν είναι θαυμαστής του Σόλωνα, του Κλεισθένη ή του Περικλή, ούτε καν του Γκάντι, του Τζον Κένεντι ή του Βίλι Μπραντ. Είναι, όμως, οπαδοί και θαυμαστές του Χίτλερ, του Μουσολίνι, του Φράνκο και του Πινοσέτ ή του βασιλιά Λεοπόλδου, του τσάρου Νικόλαου, του αυτοκράτορα Χιροχίτο, της βασίλισσας Ελισάβετ και του Σάχη της Περσίας!

Τι καλό, λοιπόν, είδαν απ' αυτούς τους τελευταίους οι λαοί για να περιμένουν κάτι

καλό και από τα υποκατάστατά τους, την Λεπέν, τον Βίλντερς, τον Φαράζ, την Βάιντελ ή το πιο χειροπιαστό παράδειγμα, τον Τραμπ; Και μόνο που επικεντρώνουν την πολιτική τους στους μετανάστες και τους πρόσφυγες, καταλαβαίνεις ότι είναι απατεώνες. Γιατί σε ολόκληρη την ιστορία δεν υπάρχει προηγούμενο που να οδηγεί στο συμπέρασμα ότι οι μετανάστες και οι πρόσφυγες ή οι εθνικές, γλωσσικές ή θρησκευτικές μειονότητες έβλαψαν τη χώρα στην οποία κατέφυγαν. Στη συντριπτική τους πλειονότητα, για να μην είμαι απόλυτος αν και νομίζω ότι πρόκειται για το 100%, οι χώρες, τα κράτη και οι λαοί που ήταν σοβαροί ευεργετήθηκαν από τους μετανάστες, τους πρόσφυγες και τις εθνικές μειονότητες. Δύο-τρία καραμπινάτα παραδείγματα θα έφταναν για να αποδειχτεί αυτός ο ισχυρισμός.

Ποιος ποιον;

Πρώτα-πρώτα, το πιο πετυχημένο, το πιο πλούσιο και το πιο ισχυρό κράτος του κόσμου στην εποχή μας, οι ΗΠΑ, είναι στο σύνολο του ένα κράτος μεταναστών και προσφύγων, 100%! Όχι μόνο στο ξεκίνημά του. Μέχρι σήμερα παραμένει ένα από τα πιο πολυεθνικά, πολυφυλετικά και πολυπολιτισμικά κράτη στον κόσμο, γιατί ΟΛΟΙ οι πολίτες του, πλην μερικών στατιστικά αμελητέων ιθαγενών, είναι έποικοι, μετανάστες και πρόσφυγες από όλη τη γη. Άρα αυτή η σύνθεση, το μίγμα, εμπεριέχει μια πολύ μεγάλη δυναμική, ασυναγώνιστη. Αντίθετα, η Ευρώπη που αποτελείται κατά βάση -λόγω αλληπάλληλων εκκαθαρίσεων- από ξεχωριστά αμιγή εθνοτικά κράτη, μόλις έχασε τις αποικίες που απομυζούσε, άρχισε να βουλιάζει ατύανδρη. Και οι ΗΠΑ έχουν πολύ σοβαρά προβλήματα, αλλά δεν φτάνει γι' αυτό ξαφνικά οι μετανάστες που την αποτελούν εκ γενετής. Αντιθέτως, οι

επιθέσεις ενάντια στις εθνικές και θρησκευτικές μειονότητες στις ΗΠΑ από τους συντηρητικούς αντί να ενισχύουν τη χώρα, την αποδομούν και την αποδυναμώνουν. Ένα άλλο παράδειγμα, θετικής απόδοσης, είναι η Κίνα. Αφού ξεφορτώθηκε το μεγάλο της εμπόδιο, τους αποικιοκράτες που την είχαν υποβαθμίσει, διασπάσει και ταπεινώσει, εκτοξεύτηκε στα ύψη όχι εξοντώνοντας ή εξοστρακίζοντας τις 56 μειονότητες της, αλλά συντονίζοντάς τις πάνω στην ίδια τροχιά απελευθέρωσης και προόδου. Χωρίς ρατσισμούς, σωβινισμούς και κόμπλεξ ανωτερότητας. Επί ίσοις όροις.

Όχι το ίδιο πετυχημένη, αλλά ενδιαφέρουσα είναι και η περίπτωση του άλλου γίγαντα, της Ινδίας. Με έξι θρησκευτικές μειονότητες που αποτελούν το 20% του πληθυσμού της χώρας (περίπου 300 εκατομμύρια άνθρωποι) και 104 εκατομμύρια που ανήκουν σε αυτόχθονες φυλετικές ομάδες, με 22 επίσημες γλώσσες, 100 μη αναγνωρισμένες γλώσσες και εκατοντάδες διαλέκτους, η Ινδία έχει γίνει τα τελευταία χρόνια η τρίτη μεγαλύτερη οικονομία στον κόσμο, με δεύτερη την Κίνα και πρώτη τις ΗΠΑ. Είναι τυχαίο που αυτές οι τρεις χώρες που έχουν πάνω από 3 δισεκατομμύρια πληθυσμό είναι χώρες με πολύ μεγάλες μειονότητες;

Οι κάτω

Οι μητροπολιτικές ευρωπαϊκές χώρες σε καμία περίπτωση δεν πάσχουν εξαιτίας των μεταναστών που κατοικούν στα εδάφη τους. Κατ' αρχήν γιατί ως αποικιοκρατικές χώρες, παρ' όλο που έχουν κάνει τις σχετικές εκκαθαρίσεις στο εσωτερικό τους εκδιώκοντας άλλους ευρωπαϊκούς λαούς μέσα από αλληπάλληλους πολέμους σε βάθος εκατοντάδων χρόνων, είχαν και στις καλύτερες εποχές τους ξένους που τους ήταν πολύ χρήσιμοι γιατί όχι μόνο έκαναν όλες τις δουλειές που δεν ήθελαν να κάνουν οι εντό-

«Ας ανθίσουν εκατό λουλούδια»

πιοι, αλλά συγκροτούσαν και τα στρατιωτικά τμήματα που πολεμούσαν για λογαριασμό τους. Ινδοί, Νεπαλέζοι, Σενεγαλέζοι κ.λπ. υπηρετούσαν κατά εκατοντάδες χιλιάδες στο γαλλικό και τον αγγλικό στρατό και πολεμούσαν σε όλα τα μέτωπα που είχαν ανοιχτά οι κυρίαρχοι λευκοί.

Επίσης, οι ευρωπαϊκές χώρες και οι ΗΠΑ θα είχαν ακόμα μεγαλύτερο πρόβλημα δημογραφικό αν δεν είχαν τους μετανάστες. Αν αφαιρέσει κανείς τους μετανάστες και πρόσφυγες που προσήλθαν στις ΗΠΑ τα τελευταία 50 χρόνια, θα διαπιστώσει ότι τίποτα δεν θα δούλευε στην Αμερική!

Οι μετανάστες και οι πρόσφυγες κάνουν τις χειρότερες δουλειές, παίρνουν τα λιγότερα χρήματα και δεν έχουν εξομοιωθεί κοινωνικά με τους λευκούς Ευρωπαίους. Το πραγματικό πρόβλημα των ευρωπαϊκών κρατών είναι ότι οι πληθυσμοί τους μειώνονται και γερνάνε. Αλλά αυτό είναι δυσεπίλυτο πρόβλημα, γι' αυτό και δεν το πιάνουν οι πολιτικοί. Αποδίδουν έτσι όλη την ανασφάλεια και τη δυσφορία για το οικονομικό στρίμωγμα που νιώθουν οι πολίτες εξ αιτίας των ασκούμενων πολιτικών και των εδραιωμένων συμφερόντων, στην παρουσία των ξένων.

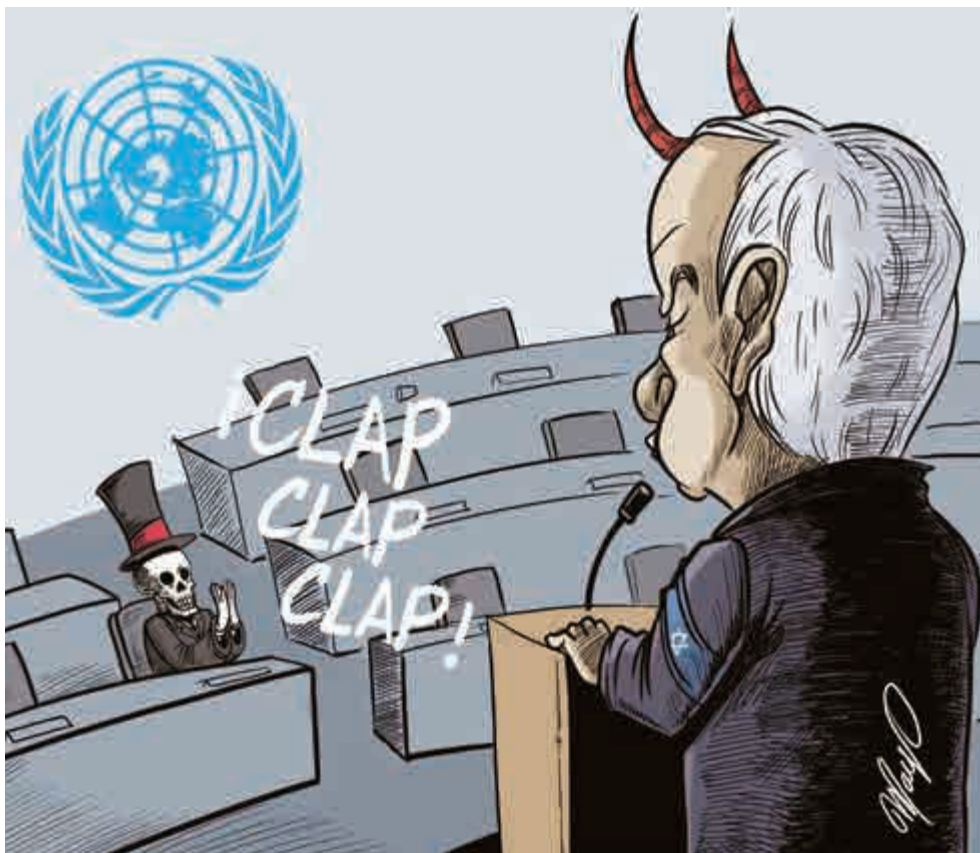
Εννοείται ότι σε μια εποχή ισχνών αγελάδων, απογοήτευσης και αβεβαιότητας, αποζητούν και οι πολίτες -σε λάθος κατεύθυνση- αποδιοπομπαίους τράγους. Αφενός γιατί κανένας δεν τους προσφέρει λύσεις και διεξόδους, ποιος πολίτης εμπιστεύεται σήμερα το πολιτικό προσωπικό στη Δύση; Και αφετέρου γιατί η πτώχευση και υποβάθμιση πλήττει και τους μετανάστες-πρόσφυγες και δημιουργεί γκέτο μιζέριας και φτώχειας που επιτείνουν την ανασφάλεια στις γειτονιές. Εξάλλου, οι άρχουσες τάξεις για να δικαιολογήσουν τις κατακτήσεις και τις λεηλασίες που διαπράττουν ανά τον κόσμο, καλλιέργησαν στους πολίτες τους, έγινε συστατικό της δυτικής κουλτούρας, το σαθρό αίσθημα της φυλετικής και πολιτισμικής ανωτερότητας έναντι όλων των άλλων. Κι έτσι, ο ρατσισμός λειτουργεί σχεδόν με αυτοματισμό μέσα στην αξιολογική κρίση του δυτικού ανθρώπου. Ο ξένος, και δη ο έγχρωμος, ο Ασιάτης κι ο Αφρικανός, είναι κατώτερης εκ φύσεως ή εκ θεού ποιότητας, άρα εγγυημένα επικίνδυνος.

Ποιος φταίει;

Οι δυτικές χώρες στόμωσαν. Το μέγιστο οικονομικά πρόβλημα των μητροπόλεων είναι ότι οι χώρες τους είναι σε φάση χονδροειδούς αποβιομηχάνισης. Είναι κι αυτό συνέπεια της εισβολής μεταναστών; Είναι φως φανάρι αν ρίξουμε μία και μόνο ματιά στην αυτοκινητοβιομηχανία που ήταν η χρυσή κότα και το καμάρι των Ευρωπαίων. Πώς καταποντίστηκε και ξεπουλήθηκε;

Στη Βρετανία

Η Rolls-Royce, συνώνυμο της πολυτέλειας, του πλούτου και της αριστοκρατίας, ανήκει στον γερμανικό όμιλο BMW και η αδελφή

ψυχή Bentley ανήκει στον επίσης γερμανικό όμιλο Volkswagen. Η Aston Martin που την μάθαμε από τον Τζέιμς Μποντ ανήκει σε διεθνείς επενδυτικούς ομίλους και η McLaren που την ακούμε να πρωτοστατεί στους αγώνες της Formula 1 ανήκει στη CYVN Holdings και τη Mumtalakat Holding Company των σειχηδών των Ενωμένων Αραβικών Εμιράτων και του Μπαχρέιν. Η Lotus έχει αγοραστεί από την κινέζικη Geely, το κλασικό MINI από τη γερμανική BMW, η MG από την κινέζικη SAIC MOTOR, η κλασική Vauxhall από τον ιταλο-αμερικανο-γαλλικό όμιλο Stellantis και η μυθική Jaguar, όπως και το παντός εδάφους Land Rover/Range Rover από την ινδική Tata Motors!

Στην Ιταλία

«Τα δεινά της ευρωπαϊκής αυτοκινητοβιομηχανίας δεν είναι πουθενά πιο εμφανή απ' ό,τι στο Τορίνο, έδρα του Mirafiori – του εμβληματικού εργοστασίου της Fiat που κάποτε γνώριζε μεγάλη ακμή. Με το μεγαλύτερο μέρος του εργατικού δυναμικού να έχει αποχωρήσει, η ένδειξη «Made in Italy» τείνει να καταστεί κενό γράμμα.» Έτσι αρχίζει ο Πάολο Βαλέντι το άρθρο του με τίτλο «Η συρρικνούμενη αυτοκινητοβιομηχανία της Ιταλίας» στην *Le Monde Diplomatique*.

Οι πωλήσεις των αυτοκινήτων Fiat, Alfa Romeo, Maserati και Lancia, ιδιοκτήτης των οποίων δεν είναι πια οικογένειες τύπου Ανιέλι, αλλά ο ιταλο-αμερικανο-γαλλικός όμιλος Stellantis, έπεσαν πέρσι, μέσα σε μία μόνο χρονιά, κατά 20%, στις 380.000 μονάδες συνολικά, όταν το 1970 οι πωλήσεις αυτών των αυτοκινήτων μόνο μέσα στην Ιταλία ανέρχονταν σε 1.500.000 μονάδες! Τη διαφορά θα την καλύψουν τα προηγμένα

κινέζικα ηλεκτρικά αυτοκίνητα της BYD και της Chery που ήδη κάνουν πωλήσεις εκατοντάδων χιλιάδων οχημάτων!

Στη Γερμανία

«Η BMW, η Volkswagen, η Porsche and η Mercedes-Benz κόβουν χιλιάδες θέσεις εργασίας» γράφει ο Νικ Μάρτιν της Deutsche Welle. Η BMW, η πέμπτη μεγάλη αυτοκινητοβιομηχανία που κάνει μεγάλες απολύσεις, ανακοίνωσε ότι θα διώχνει 8.000 εργαζόμενους κάθε χρόνο από το συνολικό δυναμικό των 154.000 ανθρώπων που απασχολεί στα εργοστάσια της. Ταυτόχρονα δημοσιοποίησε ότι και οι πωλήσεις της στην Κίνα πέφτουν με ρυθμό 30% ετησίως. Τα κινέζικα ηλεκτρικά αυτοκίνητα αποδείχτηκαν καλύτερα και οικονομικότερα κι απ' αυτά της BMW! Βέβαια, στη μείωση παίζουν ρόλο και οι δασμοί που επέβαλε ο Τραμπ στα ευρωπαϊκά αυτοκίνητα, αλλά οι πιο αντικειμενικοί αναλυτές υποστηρίζουν ότι η κύρια αιτία είναι ότι φταίει κυρίως η χειροτέρευση της οικονομικής κατάστασης των Γερμανών και των άλλων Ευρωπαίων που πρέπει να ζήσουν με περικοπές στους μισθούς τους και μεγαλύτερες δαπάνες για τα απολύτως απαραίτητα. Όταν τα ενοίκια έχουν εκτοξευτεί στα ύψη, όχι μόνο στο Βερολίνο, κι όταν τα είδη πρώτης ανάγκης γίνονται όλο και πιο ακριβά, όπως το πετρέλαιο κίνησης και θέρμανσης, πώς θα αγοράσει καινούργια αυτοκίνητα η μεσαία τάξη που βλέπει το βιοτικό της επίπεδο να πέφτει; Φέτος, τα καθαρά κέρδη της BMW θα είναι λιγότερα κατά 35% και η κατάσταση των άλλων εταιριών δεν είναι καλύτερη. Η Volkswagen που παραμένει η μεγαλύτερη αυτοκινητοβιομηχανία της Ευρώπης, έκανε το μεγαλύτερο θόρυβο παγκοσμίως ανακοινώνοντας ότι προτίθεται να απολύ-

σει 100.000 εργαζόμενους κλείνοντας και τέσσερα από τα εργοστάσια της! Η Audi έχει κι αυτή ξεκινήσει τις απολύσεις που θα φτάσουν σύντομα τις 7.500 ενώ έχει γίνει γνωστό ότι το 2030 θα κλείσει το μεγάλο της εργοστάσιο στο οποίο εργάζονται 15.000 άνθρωποι!

Ακόμα και οι εταιρίες που παράγουν αυτοκίνητα για πιο πλούσιους πελάτες δεν αντέχουν στις πιέσεις της φθίνουσας για όλους αγοράς. Στη Mercedes-Benz ήδη «ελευθερώθηκαν» με εθελουσία έξοδο 5.000 εργαζόμενοι και κόπηκαν όλα τα μπόνους που μοιράζονταν στα τρία τέταρτα του εργατικού της δυναμικού. Ακόμα και η Porsche με τα πανάκριβα αυτοκίνητα ανακοίνωσε ότι θα μειώσει σταδιακά το προσωπικό της κατά 20%, που σημαίνει ότι χιλιάδες εξειδικευμένοι εργαζόμενοι θα μείνουν άνεργοι αφού όλες οι αυτοκινητοβιομηχανίες κάνουν ταυτόχρονα μεγάλες περικοπές.

Η αλήθεια φοβίζει

Όταν η ευρωπαϊκή αυτοκινητοβιομηχανία καταποντίζεται βαρστανιστικά, το επί δεκαετίες καμάρι της Ευρώπης, και ένας από τους μεγαλύτερους εργοδότες με τους πιο ικανοποιητικούς μισθούς, αντιλαμβάνεται κανείς πόσο κλονισμένο είναι το ευρωπαϊκό οικοδόμημα. Και επίσης αντιλαμβάνεται πόσο ανεπαρκές είναι το πολιτικό προσωπικό που αντί να βρει λύσεις στρέφει όλη την Ευρώπη σε εξαιρετικά φθοροποιές πολεμικές εμπλοκές και σε προετοιμασία για ακόμα χειρότερες μετατρέποντας εργοστάσια παραγωγής αυτοκινήτων σε εργοστάσια παραγωγής τανκς!

Αλλά δεν είναι ότι δεν αντιλαμβάνονται οι ιθύνοντες και οι κοινωνίες το προφανές, αυτό που συμβαίνει μπροστά τους και νιώθουν έντονα τις επιπτώσεις του. Δεν είναι τόσο ηλίθιοι όσο φαίνονται. Τους φοβίζει, όμως, περισσότερο απ' όλα, να παραδεχτούν ότι φταίει το ίδιο το σύστημα που εφάρμοσαν ιδίως από την εποχή της Θάτσερ και του Ρίγκαν. Να παραδεχτούν ότι ο παραγόμενος πλούτος από τις κοινωνίες δεν έχει μειωθεί σε σημείο τόσο καταστροφικό, αλλά αυτό που έχει συμβεί είναι ότι απορροφάται ο παραγόμενος πλούτος κυρίως από ένα πολύ-πολύ μικρό ποσοστό ανθρώπων, της τάξης του 1%, με αποτέλεσμα να αυξάνεται η οικονομική ξηρασία στο συντριπτικά μεγάλο ποσοστό του πληθυσμού.

Αλλά αυτή παραδοχή είναι από μόνη ανατρεπτική, επαναστατική. Γι' αυτό κανένας δεν βγαίνει να πει την αλήθεια. Ούτε η ξεθυμασμένη ευρωπαϊκή Αριστερά που μασάει συνεχώς τα λόγια της. Και γι' αυτό έλκουν τους καρπούς της κοινωνικής δυσαρέσκειας οι ακροδεξιόι. Γιατί το ψέμα, ότι για τη χειροτέρευση της ζωής των Ευρωπαίων φταίνε οι μετανάστες, βολεύει τους πάντες. Η ύπαρξη ενός αποδιοπομπαίου τράγου, ξένου και ανυπεράσπιστου, βολεύει και τους πολιτικούς, βολεύει και τους πολίτες που είναι πιο εύκολο να σκέφτονται ρατσιστικά παρά ανθρωπιστικά και σοσιαλιστικά.

Στέλιος Ελληνιάδης

Σάμος: Παιδεία με αυτόφωρο

Στη Σάμο οι αποφάσεις για συγχωνεύσεις τμημάτων στοιβάζουν μαθητές σε αίθουσες που δεν τους χωρούν, ενώ τα κενά σε εκπαιδευτικούς μένουν ακάλυπτα. Όταν όμως μαθητές γυμνασίου έκαναν κατάληψη για να το καταγγείλουν, το κράτος βρήκε αμέσως προσωπικό. Έξι ανήλικοι συνελήφθησαν μαζί με τους γονείς τους, με κατηγορίες για διατάραξη κοινής ειρήνης. Τα ονόματα τα έδωσαν οι ίδιοι οι διευθυντές. Η απάντηση ήρθε με μαζική πορεία μαθητών, εκπαιδευτικών και γονιών από τα γυμνάσια ως την Αστυνομική Διεύθυνση και την Εισαγγελία, που ζήτησε να αποσυρθούν οι κατηγορίες. Η δίκη ορίστηκε για τις 10 Δεκεμβρίου. Το μάθημα της ημέρας είναι σαφές: Όποιος σηκώνει κεφάλι, πάει για ανάκριση. Πρόκειται για αντιδημοκρατική κατηφόρα που μόνο την περίοδο της Χούντας την είχαμε ξανασυναντήσει...

■ ΤΗΣ **Μαρίας Μανδάλου**

διαβολοσκορπίσματα

Παραφθορά

Σήμερα μου είπε πως η κοιλιά της έχει γίνει σαν το εκκρεμές του Φουκώ. Μας χωρίζουν μερικές χιλιάδες χιλιόμετρα. Βορράς Βαρύς και τζαναμπέτης Νότος. Θέλετε να επιτρέψετε σ' αυτή την εφαρμογή να κάνει αλλαγές στη συσκευή σας; Όχι ρε φίλε, δεν θέλω! Δεν θέλω αλλαγές στο σύστημα! Τί σ' έπιασε; Τίποτα. Μου πετάγεται ξαφνικά στην οθόνη ένα εικονίδιο και με ρωτάει αν θέλω... Τέλος πάντων, του είπα όχι. Κάνε νηλνίτ. Μού τάχει πρήξει σήμερα. Προσπαθώ να φανταστώ μια κοιλιά σαν το εκκρεμές. Του Φουκώ. Σηκώνομαι απ' την καρέκλα μου, ρυθμιζόμενη ασφαλώς, αν τύχει και κάτσει κάποιος ευτραφής, δεν μπορώ πια να πω χοντρός, το σιχαμένο πολιτικάλ κορέκτ, και θα πρέπει να προσθέσω απαραίτητως και το θηλυκό, ξανά το πολιτικάλ κορέκτ, αν κάτσει λοιπόν άνθρωπός τις με αυτά τα χαρακτηριστικά, λόγω του ότι έχει χαλάσει ο μηχανισμός, ανεβαίνει ως πάνω η παλιοκαρέκλα και μετά πρέπει να κάτσω πάνω της με φούρια να πιεστεί το έμβολο και νάρθει στα σύγκαλά της. Ξέφυγα. Λοιπόν... Μια κοιλιά σαν το εκκρεμές του Φουκώ. Πάω να Βάλω καφέ. Κι επειδή έχει χαλάσει κι η κανονική καφετιέρα, η μεγάλη, κι έχω μόνο τη μικρή, μια τοσοδούλα, Βάζω δέκα φορές τη μέρα να φτιάξω καφέ. Όταν ακουστεί το χαρακτηριστικό σφύριγμα, όπως αυτό που περιγράφουν τα μάνιουαλ, βγάζω την καφετιέρα από το μάτι, μάλλον την αποσύρω, ή μήπως την απομακρύνω; και ζεσταίνω γάλα, καφέ με γάλα, και απαραίτητως ζάχαρη, τόσες φορές έχω πει να πάω να πάρω στέβια, η πολλή ζάχαρη βλάπτει, η στέβια είναι

ακριβή, τόκουε παραχέσει τα bio, τέλος πάντων, η κοιλιά της είναι σαν το εκκρεμές του Φουκώ. Μέσα της κολυμπάνε αρχαία ερείπια κι όλα τα απαγορευμένα. Ν' αναφερόταν άραγε στον Ουμπέρτο Έκο; Πού τον θυμήθηκε βραδιάτικα; Η σημειωτική της ανίας. Περπατάω βέβαια, άρχισε πάλι το γαϊτανάκι των εμμονών, αλλά δεν αρκεί. Έτσι δεν στρώνει η κοιλιά. Θέλει άλλα κόλπα. Σιγά τώρα, έχουμε τόσα και τόσα, να σπαζοκεφαλιάσουμε και γι' αυτό... Καλά, δε μου λες, πώς σου φαίνεται που σήμερα μούπε ο σπιτονοικοκύρης να πληρώσω εγώ λέει την περοίδα που έσπασε, δικά του είναι τα έξοδα, τί γράφει το συμβόλαιο; Να του πεις ότι αν φύγεις απ' το σπίτι δεν το παίρνεις μαζί σου το ρολό, εκεί θα μείνει, μα δεν είναι γυφτιά; Και μου τόφερε κι αλλιώς, πως δεν μου ανέβασε το νοίκι, έτσι μούπε, κι εγώ σαν κότα δεν μίλησα, κάτι τέτοια κάνω και τα βάζω με τον εαυτό μου, δε χρειάζεται ν' αυτομαστιγώνομεθα κιόλας, άλλη από δω, αμάν μ' αυτά τα κλισέ των εγχειριδίων αυτοβοήθειας, τί πανούκλα κι αυτή ρε φίλε, να τον πάρεις αύριο το πρωί να του πεις ότι δεν συμφωνείς, το σημειώνω, ναι, σημείωσέ το, σε ζάλισα απόψε, μπα, είμαι πτώμα, πήγαινε για ύπνο τότε, ε, ναι, άλλο ένα τσιγάρο κι έφυγα, δεν το κόβεις το ρημάδι; Δεν θέλω να το κόψω, εσύ τί ζόρι τραβάς; Καλά ντε, δεν είπα και τίποτα. Πώς είναι τελικά μια κοιλιά σαν το εκκρεμές του Φουκώ; Θέλετε να επιτρέψετε σ' αυτή την εφαρμογή να κάνει αλλαγές στη συσκευή σας; Όχι ρε φίλε, δεν θέλω! Καμιά αλλαγή στο σύστημα! Μια χαρά ρολάρει το σύστημα! Καλά που υπάρχει κι αυτό...

■ εν τέλει

Σχολεία υπό διάλυση

■ ΤΟΥ **Νίκου Ταυρή**

Αυτό που έγινε στο νηπιαγωγείο στα Λιόσια, με τον ξυλοδαρμό της εκπαιδευτικού από γονείς είναι μία από τις ακραίες εκδοχές ενός φαινομένου που ταλανίζει καθημερινά κάθε σχολείο. Είναι προϊόν της πολιτικής που επί χρόνια διαλύει το δημόσιο σχολείο. Κενά που δεν καλύπτονται, συγχωνεύσεις τμημάτων με παιδιά στοιβαγμένα στις αίθουσες, κτίρια που ρημάζουν. Παράλληλα, «πρότυπα» και «Ωνάσεια» για τους λίγους, φροντιστήρια για όσους πληρώνουν και ιδιωτικά πανεπιστήμια για τη συνέχεια. Η Παιδεία

παραδίδεται κομμάτι-κομμάτι στα ιδιωτικά συμφέροντα. Το δημόσιο σχολείο μετατρέπεται σε διαλυμένο ξέφραγο αμπέλι, όπου ο καθένας μπορεί να κάνει ό,τι θέλει. Όταν το κράτος αποσύρεται και με τη βούλα, τότε πολλοί είναι αυτοί που θα αποφασίζουν να γίνουν χορηγοί, παιδονόμοι, ελεγκτές, έμποροι ουσιών, επιθεωρητές και σε κάποιες περιπτώσεις και δικαστές... Μία από αυτές τις καταστάσεις είναι και οι ανεξέλεγκτοι γονείς. Έτσι έχουμε γονείς που μπαίνουν στις αίθουσες και τα βάζουν με τον εκπαιδευτικό επειδή έκανε παρατήρηση στο παιδί τους. Γονείς που έχουν άποψη για όλα: Πόσο καλός είναι ο δάσκαλος, τι διδάσκεται το παιδί, πώς βαθμολογείται, πώς φτιάχνεται το πρόγραμμα. Γιατί ο γονέας έχει μετατραπεί σε πελάτη και είναι απέναντι στον εκπαιδευτικό που έχει υποβιβαστεί σε υπάλληλο εξυπηρέτησης.

Μέσα σε αυτό το τοπίο ο εκπαιδευτικός έχει χάσει κάθε κύρος. Το υπουργείο τον αξιολογεί, τον ελέγχει, τον απειλεί με πειθαρχικά και τον παρουσιάζει δημόσια ως τον βασικό υπεύθυνο για ό,τι δεν πάει καλά. Πώς να τον σεβαστεί ο γονιός, όταν δεν τον σέβεται το υπουργείο; Και μαζί με το σχολείο διαλύεται και η σχέση εκπαιδευτικού-μαθητή. Μια σχέση εμπιστοσύνης, που στηρίζεται στη γνώση, στον χρόνο και στο κύρος, γίνεται συναλλαγή με παράπονα, καταγγελίες και βιντεάκια.

Η λύση δεν είναι ούτε οι κάμερες ούτε οι αστυνομικοί στις εισόδους που θα προτείνει κάποιος υπουργός. Τα προβλήματα του σχολείου πρέπει να λύνονται συλλογικά: Από τον σύλλογο διδασκόντων, τον σύλλογο γονέων και τα συμβούλια των μαθητών, που κάθονται στο ίδιο τραπέζι, συζητούν και αποφασίζουν. Το υπουργείο, πάντως, θα συνεχίσει να καταδικάζει την αυτοδικία, να συγχωνεύει τμήματα, να μετράει «αριστεία» και να ρίχνει το μπαλάκι στην «ατομική ευθύνη» γονιών και δασκάλων. Τα Λιόσια θα ξεχαστούν μέχρι το επόμενο περιστατικό. Και το δημόσιο σχολείο θα συνεχίσει να διαλύεται, αθόρυβα και μεθοδικά, μέσα σε μια κοινωνία που της ασκείται βία σε κάθε έκφασή της.

